FREDERICK
FORSYTH
FANTOMA
DIN MANHATTAN
Continuarea celebrului roman FANTOMA DE LA OPERĂ

Frederick Forsyth

Fantoma din Manhattan

V.1.0

V.1.0

www.virtual-project.eu

ISBN:
973-8180-79-1

Traducere: CRISTIAN BACIU

Frederick Forsyth
The Phantow of Manhattan

Editura RAO
2002

MULŢUMIRI

Investigaţiile mele asupra oraşului New York, aşa cum era el în anul 1906, s-au bucurat de sprijinul substanţial al domnului Kenneth T. Jackson, profesor la Universitatea din Columbia şi al domnului Caleb Carr, ale cărui cărţi, *Psihiatrul* şi *Îngerul întunericului,* conţin evocări pline de culoare ale vieţii din Manhattanul de început de veac.

Pentru descrierea amănunţită a Insulei – Coney Island – cu parcurile sale de distracţie din vremurile mai sus-amintite, recunoştinţa mea se îndreaptă către domnul John B. Manbeck din Brooklyn, inegalabil istoric al aşezărilor citadine.

Pentru toate datele referitoare la spectacolele de operă şi, mai ales, la inaugurarea Operei din Manhattan pe data de 3 decembrie 1906, am beneficiat de nepreţuita generozitate a redactorului-şef de la *Spectator*, domnul Frank Johnson, despre care aş putea spune că puţinele lucruri pe care le va fi uitat în materie de operă adună mai mult decât voi fi eu în stare să cunosc vreodată.

Cât despre ideea iniţială de a înnădi firul tematic al cărţii *Fantoma de la Operă,* aceasta mi-a fost inspirată cu ocazia primei convorbiri avute cu nimeni altul decât Andrew Lloyd Webber. Ideea a prins contur de-a lungul unor discuţii ulterioare între noi doi şi îi sunt recunoscător pentru darurile imaginaţiei şi entuziasmului său.

PREFAŢĂ

Legenda Fantomei de la Operă, atât de cunoscută astăzi, a luat fiinţă în anul 1910 în mintea unui scriitor francez pe care lumea l-a uitat aproape complet.

Ca şi în cazul lui Bram Stoker cu al său *Dracula,* al lui Mary Shelley cu *Frankenstein,* sau Victor Hugo cu al său Quasimodo, cocoşatul de la Notre Dame, Gaston Leroux a făcut cunoştinţă întâmplător cu o poveste populară prăfuită, în ale cărei ingrediente el a intuit o compoziţie de substanţă cu adevărat tragică. Din aceasta şi-a construit propria istorisire. Numai că, aici, orice comparaţie încetează.

Primele trei opere amintite şi-au atras imediat popularitatea şi au rămas, până astăzi, legende cunoscute de toţi cititorii, cinefilii şi milioane de alţi oameni. Dracula şi Frankenstein au declanşat o adevărată industrie, provocând zeci, dacă nu sute de reeditări şi ecranizări. Dar Leroux nu a fost, din păcate, Victor Hugo. Cărticica lui, apărută în 1911, a stârnit oarecare interes în Franţa şi s-a bucurat chiar de un spaţiu de foileton în ziare, după care s-a scufundat în uitare. Unsprezece ani mai târziu, cu numai cinci ani înainte de moartea autorului, o întâmplare fericită a readus povestea sa în atenţia publicului, asigurându-i nemurirea.

Fericita întâmplare s-a prezentat sub chipul unui foarte simpatic evreu de origine germană, Carl Laemmle, o mână de om, emigrat în America încă din copilărie şi care în 1922 era deja preşedinte al casei de filme Universal Motion Pictures din Hollywood. În anul acela el a poposit la Paris, în concediu. Între timp, Leroux prinsese a cocheta cu pelicula, pe la periferiile industriei cinematografice franceze şi acest teren comun i-a adus pe cei doi faţă în faţă.

Pe parcursul unui schimb de cuvinte de complezenţă, magnatul filmului american i-a pomenit lui Leroux de impresia puternică pe care i-o făcuse Opera din Paris, de altfel cea mai mare din lume până în zilele noastre. Drept răspuns, Leroux i-a dăruit lui Laemmle un exemplar al cărţii sale scrise în 1911, care nici până atunci nu cucerise atenţia publicului. Preşedintele de la Universal Pictures a citit-o pe nerăsuflate, într-o singură noapte.

Carl Laemmle se afla, chiar în acea perioadă, într-o situaţie mai specială. Pe de o parte, descoperise recent un actor ciudat pe care-l chema Lon Chaney, un bărbat cu o mobilitate facială care-i permitea asumarea aproape a oricărei fizionomii pe care şi-ar fi propus-o. Pentru exploatarea calităţilor lui Chaney, Universal se angajase să ecranizeze pentru prima dată *Notre Dame de Paris* de Victor Hugo, încă de pe atunci o piesă clasică. Chaney era distribuit în rolul

diformului şi cumplit de urâtului Quasimodo. La Hollywood se construiau deja decorurile – o uriaşă replică butaforică a Parisului medieval, cu Notre Dame în prim-plan.

Problema lui Laemmle era, pe de altă parte, ce rol i-ar fi putut oferi lui Chaney imediat după aceea, înainte ca vreun alt studio să i-l fure, ispitindu-l cu oferte. În dimineaţa aceea, Laemmle îşi întrevedea deja proiectul. După rolul cocoşatului, Chaney urma să intre în pielea celuilalt personaj de esenţă tragică, Fantoma de la Opera (din Paris), la fel de desfigurat şi respingător. Versat în lumea spectacolului, Laemmle ştia că una dintre metodele de a-i înghesui pe oameni în sălile de cinema era să le ridici pârul măciucă de spaimă. Şi, pe bună dreptate, a socotit că personajul Fantomei era foarte potrivit pentru o asemenea ispravă.

A cumpărat drepturile, s-a întors la Hollywood şi a comandat construirea unui alt decor, de data aceasta înfăţişând Opera din Paris. Întrucât urma să suporte greutatea câtorva sute de figuranţi, replica Operei create de Universal Studios a fost primul decor la care s-au folosit grinzi de oţel îmbrăcate în beton. Este motivul pentru care nu a mai fost demolat şi ne întâmpină şi azi în Scena 28 la Universal Studios, fiind folosit în repetate rânduri de-a lungul anilor.

Conform planului, Lon Chaney a interpretat mai întâi rolul titular din *Cocoşatul de la Notre Dame* şi apoi pe cel din *Fantoma de la Operă.* Ambele au fost succese de piaţă şi l-au consacrat pe Lon Chaney în galeria genului. Însă personajul Fantomei a fost cel care a înspăimântat publicul din cale afară, smulgând ţipetele femeilor şi chiar provocând leşinuri. Un demers publicitar de mare inspiraţie a fost distribuirea gratuită a sărurilor resuscitante în foaiere.

Filmul a stârnit imaginaţia publicului, dând naştere legendei Fantomei, în mai bună măsură decât cartea lui Leroux, tot mai părăsită pe rafturile uitării. La doi ani de la premieră, Warner Brothers lansa *Cântăreţul de jazz*, întâiul film vorbit, care a pus capăt epocii filmului mut.

Povestea Fantomei s-a reluat de atunci în diverse variante a căror slabă priză la public s-ar putea explica prin îndepărtarea, în marea lor parte, de la subiectul original, până la a nu mai putea fi recunoscut. În 1943, Universal relansează, după douăzeci de ani, povestea Fantomei cu Claude Rains în rolul principal, iar în 1962 acelaşi subiect este atacat de Casa de Filme Hammer din Londra, specializată în filme de groază, care îl distribuie pe Herbert Lom în rolul titular. O ecranizare rock semnată de Brian de Palma în 1974 este urmată în 1983 de o versiune televizata, cu Maximilian Schell. În 1984, un tânăr regizor britanic pune în scenă o versiune oarecum excentrică într-un teatru modest din estul Londrei. Printre cei care au citit recenziile şi s-au dus să vadă spectacolul a fost şi Andrew Lloyd Webber. Cu această ocazie,

vechea povestire a domnului Leroux atinge un alt moment important în drumul ei prin lume.

În vremea aceea, Lloyd Webber lucra, de fapt, la un alt subiect, care se va concretiza sub titlul *Feţele iubirii.* Povestea Fantomei îi rămăsese totuşi în minte, iar nouă luni mai târziu a dat peste o traducere englezească a originalului lui Leroux într-un anticariat din New York.

Ca în majoritatea cazurilor de luciditate extremă, raţionamentul lui Lloyd Webber ne pare, din perspectiva actuală, doar o dovadă de bun-simţ elementar – şi poate că tocmai de aceea a reuşit să revoluţioneze atitudinea publicului faţă de o legendă deformată. El a înţeles că nu era vorba câtuşi de puţin de o poveste de groază şi nici de una bazată pe ură şi cruzime, ci de povestea realmente tragică a iubirii obsesive, dar fără speranţă pe care o nutreşte un bărbat desfigurat, care se autoexilează din societate, pentru o tânără şi frumoasă cântăreaţă de operă care preferă în cele din urmă să-şi dăruiască inima unui curtezan chipeş de viţă nobilă.

Aşadar, Andrew Lloyd Webber s-a întors la povestirea. Iniţială, a eliminat detaliile lipsite de logică şi pline de cruzime introduse inutil de Leroux şi a extras esenţa tragicului. Pe această temelie el a construit ceea ce, după doisprezece ani de la prima ridicare a cortinei, s-a dovedit a fi cel mai popular şi mai încununat de succes spectacol muzical al tuturor timpurilor. Peste zece milioane de oameni au văzut până acum *Fantoma de la Operă* pe scenă, iar percepţia globală a subiectului putem spune că se datorează aproape în întregime versiunii create de Lloyd Webber.

Dar pentru a înţelege mai bine cele întâmplate (sau ceea ce se presupune că s-a întâmplat), merită să aruncăm o privire asupra celor trei elemente iniţiale care au stat la baza povestirii. Unul dintre ele este însăşi Opera din Paris, o clădire atât de fascinanta chiar şi în zilele noastre, încât nu ne putem gândi la nici un alt decor din lume mai potrivit pentru a găzdui povestea Fantomei. Al doilea element este Leroux în persoană, iar cel de-al treilea este volumaşul său care a văzut lumina tiparului în 1911.

Asemenea multor realizări măreţe, Teatrul de Operă din Paris a fost conceput în urma unui concurs de împrejurări, într-o seară de ianuarie a anului 1858, împăratul Napoleon al III-lea al Franţei a mers împreună cu împărăteasa la Opera din Paris, pe vremea aceea o clădire veche din Rue de Pelletier, o străduţă îngustă. La numai zece ani de la valul revoluţionar care măturase Europa, vremurile erau încă tulburi; aşa se face că un antimonarhist, pe nume Orsini şi-a ales tocmai acea seară să arunce trei bombe în direcţia caleştii regale. Au explodat toate trei, provocând moartea sau rănirea a peste o sută cincizeci de persoane. La adăpostul caleştii solide, perechea imperială

a scăpat teafără şi, deşi şocaţi, au insistat să meargă totuşi la operă. Însă Napoleon al III-lea a hotărât ca Parisul avea nevoie de o nouă clădire a operei care să aibă, printre altele, o intrare separată pentru oaspeţii de vază – o intrare care putea fi păzită şi protejată împotriva bombelor.

Prefectul regiunii Sena, baronul Haussmann, edil de geniu, creator în bună parte al Parisului modern, a organizat un concurs deschis tuturor arhitecţilor de vază din Franţa. Dintre cele o sută şaptezeci de proiecte propuse, contractul i-a revenit lui Charles Garnier, un avangardist plin de imaginaţie, în plină ascensiune. Proiectul său era cu adevărat impresionant şi avea să coste o avere.

A fost ales locul (acela pe care se ridică astăzi clădirea Operei) şi în anul 1861 au început lucrările. După câteva săptămâni a apărut o problemă serioasă: încă de la primele excavaţii a ieşit la iveală un curs de apă subteran care trecea chiar prin zona respectivă. Ritmul alert al săpăturilor nu a putut depăşi viteza de infiltrare a apei. Într-o epocă dominată de calculul rentabilităţii, constructorii s-ar fi gândit să mute şantierul pe un teren mai propice, însă Haussmann ţinea morţiş ca Opera să fie înălţată chiar în locul acela. Garnier a instalat opt pompe uriaşe cu abur care au gâfâit luni în şir, zi şi noapte, pentru a usca solul îmbibat cu apă; apoi a înconjurat locul cu două chesoane enorme, astupând spaţiul dintre ele cu bitum ca să împiedice infiltrarea apei în zona de lucru. Pe aceste masive temelii, Garnier şi-a construit monumentala clădire.

O vreme, lucrurile au mers bine. Apa a fost ţinută în frâu până când s-au terminat lucrările la nivelul respectiv, după care a început să se infiltreze din nou, formând un lac sub ultimul nivel subteran.

Chiar şi în zilele noastre poţi coborî, cu un permis special, să contempli printre gratii acest lac îngropat în măruntaiele pământului. O dată la doi ani nivelul lacului este coborât pentru a permite specialiştilor să verifice soliditatea fundaţiilor. Inspecţia se face cu ajutorul unor bărci cu fundul plat, manevrate de prăjini.

Garnier şi-a înălţat colosul etaj cu etaj, până la nivelul solului, de unde l-a extins şi l-a ridicat în continuare. În 1870 lucrările au stagnat din cauza unei alte revoluţii care a zguduit Franţa, revoluţie declanşată de scurtul, dar violentul război franco-prusac. Napoleon al III-lea a fost exilat şi a murit departe de Franţa. A fost proclamată o nouă republică, însă armata prusacă era la porţile Parisului, înfometând capitala Franţei sub asediu. Bogaţii devorau elefanţii şi girafele grădinii zoologice, în vreme ce săracii se mulţumeau cu tocană de câine, pisică ori şobolan. Parisul s-a predat, însă muncitorimea oraşului s-a răsculat ca urmare a chinurilor pe care fusese nevoită să le îndure.

Insurgenţii şi-au proclamat un regim social pe care l-au numit

Comuna (din Paris), iar lor şi-au spus comunarzi. Cifra de o sută de mii de oameni, răspândiţi în tot oraşul, având şi tunuri la îndemână, descrie amploarea mişcării. Guvernul civil a fost cuprins de panică, lăsând iniţiativa Gărzii Civile care s-a constituit într-un soi de juntă militară şi i-a înfrânt în cele din urmă pe comunarzi. Aceştia însă, în timpul vremelnicei lor supremaţii, se folosiseră de zidurile neterminate ale lui Garnier şi de labirintul de pivniţe şi depozite în care îşi ţineau armele, praful de puşcă şi... prizonierii. Cumplite torturi şi execuţii au avut loc în acele adevărate cripte din străfundurile pământului din care, mulţi ani după aceea, au tot fost dezgropate schelete omeneşti. Până şi astăzi, vizitatorul acelor locuri este cuprins de un fior inexplicabil. Lumea acestor catacombe, animată şi de zvonul despre un pustnic desfigurat care ar fi trăit acolo, l-a fascinat pe Gaston Leroux patruzeci de ani mai târziu şi i-a înfierbântat imaginaţia.

Garnier şi-a reluat lucrarea în 1872, când lucrurile au intrat în normal. În ianuarie 1875, la aproape şaptesprezece ani de la ziua în care Orsini aruncase bombele, avea loc inaugurarea clădirii Operei, construită datorită acestei întâmplări.

Construcţia acoperă aproape patru hectare – 39 500 de metri pătraţi. Are şaptesprezece niveluri, de la cel mai adânc beci până la culmea acoperişului, însă doar zece se înalţă de la sol, tronând peste nici mai mult, nici mai puţin de alte şapte niveluri subterane. Şi totuşi, cu cele 2 156 de locuri, sala de spectacole este surprinzător de mică, în comparaţie cu 3 500 la Scala din Milano sau 3 700 la New York Metropolitan Opera. Impresionante sunt însă culisele, unde găsim sute de cabine pentru actori, ateliere, cantine, raioane de recuzita şi spaţii de depozitare pentru decoruri de fundal. Acestea din urmă, structuri de şaptesprezece metri înălţime, cântărind tone întregi, pot fi coborâte şi depozitate fără a mai fi demontate şi pot fi ridicate şi instalate din nou, ori de câte ori este nevoie.

Pentru a ne lămuri în privinţa disproporţiilor, e de ajuns să ne amintim ca Opera din Paris a fost de la bun început concepută ca o clădire care să servească şi altor scopuri, pe lângă spectacolul propriu-zis de operă. De aici spaţiul relativ modest pe care îl ocupă sala de spectacole. O bună parte din spaţiul excedentar cuprinde săli de recepţie, saloane, monumentale scări interioare şi locuri care oferă fastul de rigoare pentru ocazii oficiale deosebite. Numărăm aici peste 2 500 de intrări, iar pompierii de serviciu au nevoie de mai mult de două ore până să verifice totul şi să plece liniştiţi acasă. În vremea lui Garnier clădirea era deservita de un personal permanent de 1500 de persoane (astăzi, cam 1 000) şi iluminatul era asigurat de 900 de becuri cu gaz, alimentate prin şaptesprezece kilometri de ţeavă de cupru. Treptat, în deceniul opt al secolului al XIX-lea, instalaţia a fost

înlocuită cu una electrică.

Acesta este decorul impresionant care l-a captivat pe Gaston Leroux în 1910, când a vizitat clădirea. Tot atunci a auzit pentru prima dată zvonul că odată, cu ani în urmă, locul fusese bântuit de o fantomă; că anumite obiecte dispăreau inexplicabil; că avuseseră loc accidente curioase şi că, uneori, puteai vedea o umbră desprinzându-se dintr-un ungher întunecat şi alunecând tăcută spre catacombele de dedesubt, unde nimeni nu îndrăznea să o urmeze. Din aceste şoapte înfiorate despre lucruri petrecute cu douăzeci de ani în urmă, Leroux şi-a însăilat povestea.

Dacă am putea arunca o punte peste cei nouăzeci de ani care ne despart, bătrânul Gaston pare a fi genul de om în compania căruia ne-ar fi plăcut să gustăm un păhărel într-o cârciumioară pariziană. Era corpolent, jovial, vesel şi deschis; un *bon-viveur* şi o gazdă generoasă, un excentric veritabil care, în drumul său prin lume, încerca să-şi „cârpească" vederea slabă cu un *pince-nez* proptit pe nas.

Deşi de origine normandă, el a văzut lumina zilei în 1868 la Paris, între două trenuri, căci atunci s-a întâmplat să-i vină sorocul mamei sale. La şcoală a fost un elev bun, iar apoi, în tradiţia claselor de mijloc din Franţa, conform căreia băieţii deştepţi deveneau avocaţi, părinţii l-au trimis la Paris să studieze dreptul, la vârsta de optsprezece ani. De fapt, el nu avea nici o tragere de inimă pentru acest gen de studii. A absolvit la vârsta de douăzeci şi unu de ani, în acelaşi an în care a murit tatăl său, lăsându-i o moştenire de un milion de franci – o avere frumuşică pentru acele timpuri. Nici n-a apucat bătrânul să moară bine, că tânărul Gaston s-a şi repezit cu toate forţele în viitoarea vieţii citadine. În şase luni, nu-i mai rămăsese nimic.

Însă nu tribunalele îi făceau lui cu ochiul, ci gazetăria. Prin urmare, s-a angajat reporter la *Echo de Paris* şi mai târziu la *Le Matin.* Descoperindu-şi afinităţi cu lumea teatrului, a scris un timp critică dramatică; însă tot cunoştinţele sale juridice i-au creat faima de reporter de tribunal, fiind chemat să asiste la o serie de execuţii prin ghilotinare. Aşa a ajuns el un contestatar îndârjit al pedepsei capitale, ceea ce reprezenta o atitudine cu totul neobişnuită la vremea aceea. A dovedit multă ingeniozitate şi îndrăzneală, calităţi care l-au ajutat să alimenteze ziarul cu o cascadă de ştiri de senzaţie şi să uimească prin capacitatea de a se strecura în preajma unor celebrităţi inaccesibile pentru a le smulge un interviu. *Lematin* l-a răsplătit cu un contract de corespondent extern itinerant.

Vorbim aici despre vremea când cititorii nu erau deranjaţi de imaginaţia prea vie a vreunui corespondent extern şi nu rareori se întâmpla ca un jurnalist aflat pe meleaguri străine şi neputându-şi asigura detaliile precise ale cutărui eveniment să recurgă, pur şi

simplu, la fantezie. A ajuns de pomină cazul gazetarului american de la *Hearst Newspapers* care a fost trimis undeva în Balcani pentru a face relatări asupra unui război civil. Din nefericire, el a adormit în tren şi nu s-a trezit la destinaţie, ci în următoarea capitală de pe traseu, care era un oraş foarte liniştit. Cuprins de uimire şi-a amintit că el fusese trimis totuşi să raporteze despre un război civil şi s-a pus pe treabă. Foarte conştiincios, a aşternut pe hârtie un reportaj de război de toată frumuseţea. A doua zi, acesta era citit la ambasada statului respectiv de la Washington, care i-a informat pe cei de acasă. În vreme ce gazetarul de la *Hearst* şi-a reluat somnul, guvernul local a mobilizat trupele de miliţie, iar ţăranii, temându-se de un pogrom, s-au răsculat. Ei bine, a urmat un război civil în toată regula. Când s-a trezit, pe ziarist îl aştepta o telegramă de la New York în care primea felicitări pentru ştirea senzaţională de proporţii internaţionale. Cam aceasta era maniera profesională care i se potrivea şi lui Gaston Leroux ca o mănuşă.

După zece ani în care a străbătut Europa, Rusia, Asia şi Africa relatând tot felul de evenimente, Leroux era un reporter celebru şi obosit – nu de alta, dar pe atunci era mai anevoios şi mai primejdios să călătoreşti. În 1907, la vârsta de treizeci şi nouă de ani, s-a hotărât să se aşeze la casa lui şi să scrie romane. Nici unul dintre ele nu a sărit de ceea ce noi am numi astăzi maculatură şi de aceea nu putem găsi cu uşurinţă mai nimic scris de el. A scris mai cu seamă romane poliţiste, pentru care a creat personajul unui detectiv. Acesta însă nu l-a putut egala pe Sherlock Holmes, idolul lui Leroux. Totuşi, autorul a trăit bine şi s-a bucurat de viaţă din plin; îşi cheltuia avansurile băneşti în ritmul în care le obţinea de la editori şi a scos pe piaţă şaizeci şi trei de cărţi în cei douăzeci de ani ai meseriei sale de scriitor. A murit la vârsta de cincizeci şi nouă de ani, în 1927, la doar doi ani de la premiera versiunii lui Cari Laemmle cu Lon Chaney în rolul principal, *Fantoma de la Operă*, care avea să devină o piesă clasică.

Citind astăzi textul original, ne găsim într-un adevărat impas. Tema de bază este limpede şi genială, însă felul în care o îmbracă bietul Gaston e de-a dreptul jalnic. Încă din introducere autorul pretinde, imprudent şi trufaş, că fiecare rând şi fiecare cuvinţel este adevărat. Ei bine, o astfel de afirmaţie este foarte periculoasă: când susţii cu tărie că o operă literară descrie fapte autentice pe de-a-ntregul, nu faci decât să te laşi pradă sorţii şi să te dai pe mâna cititorului avizat, fiindcă din acel moment fiecare afirmaţie care poate fi verificată trebuie să fie perfect adevărată. Este o regulă pe care Leroux o încalcă la fiecare pagină, aproape.

E drept, un autor poate să-şi înceapă povestea pe un ton detaşat, părând că nu face altceva decât să relateze evenimente reale, dar

fără să afirme aceasta, lăsându-l pe cititor să ghicească dacă citeşte despre lucruri care s-au întâmplat în realitate ori nu. Se creează astfel acea împletitură de adevăr şi născocire pe care-l numim *faction*[1]. O tactică utilă în cadrul acestei metode de abordare este presărarea ficţiunii cu interludii de adevăr istoric, pe care cititorul şi le poale aminti sau verifica. Astfel, confuzia cititorului creşte, fără a-l putea însă condamna pe autor pentru minciună sfruntată. Există însă, aici, o regulă de aur: tot ce spui trebuie să poată fi dovedit ca adevărat sau să nu poată fi dovedit nicicum. De exemplu, un autor ar putea scrie cam aşa: „În dimineaţa zilei de 1 septembrie 1939, cincizeci de divizii ale armatei lui Hitler invadau Polonia. În acelaşi timp, un bărbat cu o voce plăcută şi cu acte perfect falsificate sosea din Elveţia la gara principală din Berlin şi dispărea în oraşul care se dezmorţea din somn."

Prima propoziţie este un fapt istoric, iar ceea ce urmează nu poate fi demonstrat nici ca adevărat, nici ca fals. Cu puţin noroc, cititorul şi-ar putea continua lectura cu credinţa că ambele afirmaţii sunt reale.

Leroux însă începe prin a ne asigura că tot ce ne spune el e adevărul gol-goluţ, susţinând că a stat de vorbă cu martori ai evenimentelor şi că a spicuit din aşa-zise consemnări şi jurnale personale pe care el însuşi le-ar fi descoperit recent şi peste care nimeni nu dăduse până atunci.

După care pana lui o ia razna complet, împotmolindu-se prin fundături şi umplând pagina cu un sac întreg de mistere inexplicabile, afirmaţii nefondate şi gafe istorice, până când simţi că-ţi vine să faci ce a făcut şi Andrew Lloyd Webber – adică, să iei un creion şi să tai toate aberaţiile – pentru a da textului înfăţişarea la care are dreptul, de fapt, aceea a unei povestiri uimitoare, dar credibile.

Dacă tot l-am criticat pe domnul Leroux, ar fi frumos din partea noastră să ne justificăm nemulţumirea cu câteva exemple. Pe la începutul povestirii sale, el se referă la Fantomă cu numele de Erik, fără să dea însă cea mai vagă explicaţie despre sursa din care a aflat acest nume. Fantoma nu era câtuşi de puţin dispusă să stea la taifas şi nici nu obişnuia să se prezinte frumos. Întâmplător, Leroux a avut dreptate şi nu putem decât să presupunem că aflase numele din gura doamnei Giry, asupra căreia vom reveni curând.

Şi mai uimitor este faptul că Leroux îşi deapănă toată povestea fără să menţioneze data la care s-a petrecut. Pentru reporterul iscoditor care se pretinde, asta este o omisiune bizară. Singurul reper îl găsim în chiar introducerea sa, unde spune: „Întâmplările s-au petrecut cu cel mult treizeci de ani în urmă". Unii critici au recurs la o operaţie

[1] Joc de cuvinte în limba engleză: *fact* = fapt, realitate, adevăr; *fiction* = ficţiune, produs imaginar, născocire *(n. tr.).*

simplă: scăzând treizeci de ani din 1911, când a apărut cartea, au dedus că povestea ar fi avut loc prin 1881. Însă expresia „cel mult” poate să însemne şi „mult mai puţin decât”, iar anumite indicii tind să plaseze povestea mult după 1881, aducând-o în preajma anului 1893.

Principalul indiciu este episodul stingerii totale a luminilor în sala de spectacol şi pe scenă, care nu a durat decât câteva secunde. Leroux ne spune cum că Fantoma, supărată că a fost respinsă de Christine, fata pe care o iubea cu o pasiune bolnavă, a hotărât să o răpească. Pentru maximum de efect şi-a ales momentul când aceasta se afla în centrul scenei, într-un spectacol cu *Faust.* (În versiunea sa muzicală, Lloyd Webber l-a înlocuit cu *Don Juan triumfător*, o operă compusă în întregime de Fantomă.) Luminile s-au stins brusc, cufundând teatrul în beznă, iar când s-au aprins din nou, fata dispăruse. Ei bine, acest lucru nu se poate întâmpla cu nouă sute de becuri cu gaz.

E adevărat că un sabotor misterios, care cunoştea locul ca-n palmă, putea foarte bine să închidă robinetul principal care alimenta cu gaz acest număr impresionant de lămpi; numai că ele s-ar fi stins treptat, una după alta, pe măsură ce se consuma gazul pe ţeava şi asta cu multe sfârâieli şi bolboroseli. Mai mult chiar, întrucât reaprinderea automată nu era cunoscută atunci, ele nu puteau fi aprinse decât pe rând, de cineva care se plimba de la una la alta cu lumânarea. Este ceea ce aveai de făcut în umila meserie de lampagiu, de fapt. Singurul mod de a provoca instantaneu întuneric total sau lumină era manevrarea comenzii principale a unei instalaţii electrice – fapt ce împinge data episodului simţitor mai târziu decât ar fi unii dispuşi să creadă.

O altă eroare comisă de Leroux se referă la ocupaţia, înfăţişarea şi inteligenţa doamnei Giry – eroare corectată de Lloyd Webber în spectacolul său muzical. În textul original, această doamnă apare ca o femeie de serviciu săracă cu duhul, când de fapt ea era directoarea corului şi a corpului de balet, o persoană care ascundea, îndărătul aparenţei de zbir înţepenit (aparenţă menită să ţină din scurt o trupă de tinere impetuoase), o fire curajoasă şi un suflet cald.

Să-l iertăm pe Leroux pentru această scăpare, fiindcă el se baza pe memoria oamenilor care-i ofereau informaţiile şi care, de bună seamă, descriau o cu totul altă femeie. Însă orice poliţist ori reporter de tribunal va confirma fără ezitare că martorii la procese, de altfel oameni de bună-credinţă, întâmpină oarecare dificultăţi când sunt confruntaţi între ei şi trebuie să-şi amintească cu precizie întâmplări la care au asistat cu o lună în urmă – ca să nu mai vorbim de cele petrecute cu optsprezece ani în urmă.

O gafă cu mult mai savuroasă apare atunci când Leroux relatează cum fantoma, într-o altă izbucnire de furie, face ca imensul candelabru al sălii de spectacole să se prăbuşească peste public,

omorând o singură femeie care şedea dedesubt. Că doamna cu pricina se dovedeşte a fi fost tocmai noua angajată în locul lui Madame Giry, prietenă cu Fantoma şi care fusese concediată, asta nu face decât să sporească şi mai mult impresia de povestire pescărească. După care ni se spune că acel candelabru cântărea două sute de mii de kilograme; asta înseamnă două sute de tone, suficiente prin ele însele să prăvălească uriaşul candelabru împreună cu jumătate din tavan peste public, la fiecare spectacol. În realitate, candelabrul cântăreşte şapte tone; atât a avut când a fost atârnat de plafon şi tot atât are şi astăzi, când se află în acelaşi loc.

Însă cea mai flagrantă deviere de la regulile elementare ale investigaţiei şi relatării o comite Leroux către sfârşitul cărţii, unde se lasă subjugat de un personaj misterios la care se referă doar cu apelativul vag de „Persanul”. Acest straniu impostor este pomenit doar de două ori, în trecere, în primele două treimi ale romanului. Cu toate acestea, după ce soprana este răpită din mijlocul scenei, Leroux îi permite acestui personaj să fie narator în ultima parte a cărţii. Şi înşiră în continuare o poveste cu totul neplauzibilă.

Leroux nu face nici cea mai mică încercare de a-şi verifica supoziţiile. Deşi tânărul viconte Raoul de Chagny era prezent în toate evenimentele relatate de Persan, Leroux susţine că nu l-a mai putut găsi pe viconte, mai târziu, ca să-i confirme toată povestea. Hai să fim serioşi!

Nu vom şti niciodată de ce aversiunea Persanului faţă de Fantomă este atât de mare, încât să-l zugrăvească pe acesta din urmă în culorile infernului, desfiinţându-l pur şi simplu ca personaj. Până la intervenţia Persanului, Fantoma ar mai fi avut o şansă la îngăduinţa şi înţelegerea naratorului Leroux şi a majorităţii cititorilor. E drept că arăta ca un monstru într-o societate care îşi făcuse un obicei din a identifica urâţenia cu păcatul, dar asta nu era din vina lui. E drept că ura societatea, dar gândiţi-vă la viaţa îngrozitoare trăită de un om hulit şi izgonit dintre semeni. Până la intrarea în scenă a Persanului, vedem în Christine şi Erik o pereche comparabilă cu Frumoasa şi Bestia, aceasta din urmă nefiind chiar întruchiparea răului.

Persanul însă îl înfăţişează ca pe cel mai înrăit dintre sadici – un criminal în serie, care se distrează strângând oamenii de gât; care se extaziază construind camere de tortură şi privind apoi prin gaura cheii la nenorociţii care agonizează în ele; un om care a servit-o ani de zile pe un mai puţin sadica împărătească a Persiei, născocind la porunca acesteia chinuri inimaginabile pentru prizonierii săi.

Ne povesteşte Persanul cum că ar fi coborât, împreună cu junele aristocrat, până în străfundurile clădirii ca să o salveze pe Christine din beciurile acelea sinistre şi că ei înşişi au fost prinşi, vârâţi într-o cameră de tortură şi aproape arşi de vii; scăpând apoi ca prin minune,

au leşinat şi s-au trezit nevătămaţi, ca de altfel şi Christine. Caraghioasă poveste, zău aşa.

Şi totuşi, la finele romanului Leroux îşi mărturiseşte o oarecare simpatie pentru Fantomă – un sentiment cu totul de neînţeles, dacă ar fi să dăm crezare spuselor Persanului. Nu de alta, dar Leroux ne lasă să credem că a înghiţit balivernele Persanului cu cârlig cu tot.

Din fericire, există în povestea Persanului o gogoriţă atât de mare, încât ne permite să-i desfiinţăm toată urzeala. El susţine că, înainte de a ajunge să se retragă în măruntaiele clădirii operei, Erik trăise mulţi ani o viaţă plină de realizări. Omul ăsta desfigurat până la grotesc, zice Persanul, ar fi călătorit îndelung prin toată Europa, Rusia şi ar fi ajuns până la Golful Persic. Întors la Paris, ar fi devenit antreprenor al construcţiei Teatrului de Operă sub conducerea lui Garnier. O asemenea afirmaţie nu poate fi decât un nonsens.

Dacă într-adevăr omul acesta ar fi dus o astfel de viaţă atâţia ani, nu se poate să nu se fi împăcat cu propria sa infirmitate. Ca antreprenor al construcţiei Teatrului de Operă e de presupus că a avut multe întâlniri de afaceri, că a stat de vorbă cu arhitecţi, că a negociat cu diverşi furnizori şi lucrători. În aceste condiţii, de ce ar mai fi ales calea exilului subteran pe motiv că, vezi Doamne, nu-şi mai putea arăta faţa semenilor săi? Un om ca el, dăruit cu asemenea abilitate şi inteligenţă, îşi va fi strâns desigur o avere frumuşică din care să-şi asigure confortul, mai degrabă într-o reşedinţă retrasă undeva la ţară, dacă voia să-şi trăiască restul zilelor în izolare, ca să nu mai punem la socoteală că şi-ar fi putut găsi şi un servitor fidel, imun la înfăţişarea sa respingătoare.

Singurul demers logic pe care-l poate face un analist modern este acela de a nu ţine cont de nici un cuvânt din istorisirea Persanului şi nici de afirmaţia acestuia şi a lui Leroux cum că Fantoma ar fi murit la scurtă vreme de la evenimentele relatate. De altfel, este exact ceea ce a făcut Andrew Lloyd Webber în transpunerea sa muzicală. Calea rezonabila de urmat este de a păstra tema de bază şi de a merge pe firul marcat de datele concrete, verificabile, plus deducţiile unei logici sănătoase. Iar acestea sunt următoarele:

Cândva, în anii 1880, un nefericit mutilat îngrozitor se retrage din societatea ostilă şi îşi găseşte adăpost în labirintul de beciuri şi depozite deasupra cărora tronează Opera din Paris. Nu e nimic neverosimil în asta, de vreme ce se cunosc multe cazuri de supravieţuire a unor prizonieri în temniţe subpământene, iar şapte niveluri întinse pe o suprafaţă de patru hectare sunt cu totul altceva decât o carceră. Chiar şi porţiunea subterană a Operei este un adevărat orăşel, cu tot ce trebuie pentru a asigura supravieţuirea – ca să nu mai vorbim că, atunci când era complet pustie, el putea hălădui nestingherit prin toată clădirea.

O dată cu trecerea anilor, au început să se răspândească tot felul de zvonuri, alimentate de indivizi impresionabili şi creduli, cum că dispăreau diverse obiecte şi că unora li se întâmpla să surprindă o siluetă care aluneca tăcuta spre locurile întunecoase. Nici asta nu este o noutate, pentru că astfel de poveşti circulă adesea în legătură cu unele clădiri dubioase, fantomatice.

În anul 1893 o întâmplare stranie a pus capăt izolării Fantomei în împărăţia întunericului. În timp ce urmărea pe furiş un spectacol de operă dintr-o lojă încuiată, lucru pe care-l făcea de multe ori, i-au căzut ochii pe o tânără şi frumoasă figurantă şi s-a îndrăgostit fără putinţă de scăpare. Întrucât devenise un autodidact, după ce ascultase acolo cele mai valoroase voci din Europa, i-a predat tinerei lecţii de canto în secret. Când aceasta a fost desemnată, într-o seară, să o înlocuiască pe divă în spectacol, a îngenuncheat Parisul cu limpezimea şi puritatea glasului său. Nu e ceva incredibil, fiindcă în lumea spectacolelor s-au văzut multe cazuri de vedete răsărite peste noapte din anonimat.

Evenimentele au luat apoi o turnură tragică, pentru că Fantoma sperase în iubirea Christinei. Numai că aceasta era curtată de un tânăr şi chipeş viconte, Raoul de Chagny, de care s-a şi îndrăgostit. Cuprins de disperarea geloziei, Fantoma a răpit-o pe tânăra soprană, creaţia lui de altfel, în toiul unui spectacol şi a dus-o în adăpostul său de la cel mai adânc nivel al catacombelor, la marginea lacului de sub pământ.

Nu ştim ce s-a întâmplat între ei, acolo. Tânărul viconte însă, trecând peste groaza pe care ţi-o inspiră hrubele întunecate, s-a dus să-şi salveze iubita. Pusă în faţa unei alegeri, Christine s-a hotărât să rămână cu Adonisul ei. Fantoma i-ar fi putut ucide pe amândoi, însă a preferat să-i cruţe pe îndrăgostiţi, dispărând în adâncul întunericului, în vreme ce mulţimea înfuriată de deasupra îşi făcea apariţia risipind bezna cu zeci de torţe aprinse.

Înainte însă ca Erik să se facă nevăzut, fata i-a înapoiat un inel de aur pe care acesta i-l dăruise în semn de iubire. Prigonitorii săi nu au mai găsit decât o cutie muzicală în forma unei maimuţe, înadins lăsată de el, care cânta o melodie intitulată „Masquerade”.

Acesta este subiectul spectacolului muzical creat de Lloyd Webber, singura variantă plauzibilă, de altfel. Personajul Fantomei, încă o dată respins şi alungat, s-a făcut nevăzut şi nimeni nu a mai auzit de el de atunci.

Dar, oare, chiar aşa să fie?

1
CONFESIUNEA ANTOINETTEI GIRY

OSPICIUL SURORILOR DE CARITATE ALE ORDINULUI ST. VINCENT DE PAUL, PARIS, SEPTEMBRIE 1906

Un păianjen îşi ţese pânza lângă o crăpătură din tencuiala tavanului, deasupra capului meu. E ciudat când mă gândesc că păianjenul ăsta va trăi mai mult ca mine şi că el va fi încă aici peste câteva ceasuri, când eu nu voi mai fi. Mult noroc, micuţule, ţese-ţi pânza să prinzi o muscă şi să-ţi hrăneşti puii.

Cum am ajuns aici? Cum se face că eu, Antoinette Giry, la cincizeci şi opt de ani, zac într-un ospiciu parizian îngrijită de bunele surori şi aştept să-mi întâlnesc Creatorul? Nu cred că am fost un om foarte bun, ca aceste surori care nu contenesc să cureţe mizeria în virtutea jurământului lor de sărăcie, castitate, umilinţă şi obedienţă. Eu, una, n-aş fi fost în stare niciodată de aşa ceva. Vedeţi dumneavoastră, ele au credinţă. Eu n-am ajuns niciodată la această credinţă. Să fie oare vremea s-o aflu acum? Aşa s-ar părea; fiindcă, înainte ca noaptea să umple ferestruica aceea înaltă pe care abia o zăresc cu coada ochiului, eu voi fi dusă din lumea aceasta.

Bănuiesc că motivul pentru care sunt aici este că, pur şi simplu, nu mai am bani. Sau, mă rog, aproape; pentru că am sub pernă un săculeţ despre care nu ştie nimeni; dar acela are o destinaţie anume. Acum patruzeci de ani eram balerină, subţirică, tânără şi frumoasă. Aşa-mi spuneau tinerii aceia care veneau după mine, în culise. Şi tare arătoşi mai erau, cu trupurile lor bine legate, curate şi frumos mirositoare, în stare să ofere şi să primească nesfârşite plăceri.

Dar cel mai frumos dintre ei era Lucien. Toate fetele din cor îi spuneau Frumosul Lucien, căci chipul lui făcea să le sară inimile din piept. Într-o zi însorită de duminică m-a scos la plimbare în Bois de Boulogne şi acolo m-a cerut în căsătorie cu tot ceremonialul, plecându-şi un genunchi la pământ. Un an mai târziu, tunurile prusace l-au ucis la Sedan. Multă vreme n-am mai vrut să aud de măritiş; aşa au trecut cinci ani, timp în care am dansat în corpul de balet.

Cariera mea de dansatoare s-a curmat când aveam douăzeci şi opt de ani. În primul rând, pentru că îl întâlnisem pe Jules cu care m-am măritat şi am rămas grea cu micuţa Meg; apoi, pentru că începusem să-mi pierd supleţea. Pentru dansatoarele mai coapte ale corpului de balet, mobilitatea şi supleţea deveneau o preocupare zilnică. Dar directorul, un om de treabă, a fost bun cu mine. Cum directoarea

corului urma să se pensioneze, el mi-a spus că aveam experienţa necesară şi că nu intenţiona să caute succesor în afara Operei, aşa că m-a desemnat pe mine *Maîtresse du Corps de Ballet.* De îndată ce s-a născut Meg şi i-am găsit o doică, mi-am preluat atribuţiile. Era în 1876, un an după inaugurarea noii şi superbei clădiri a Operei, ridicate de Garnier. Scăpaserăm, în sfârşit, de chichineţele din Rue de Peletier, războiul trecuse, rănile Parisului meu drag se vindecaseră şi viaţa era frumoasă.

Nici măcar nu m-am supărat când Jules s-a încurcat cu o belgiancă grasă şi a plecat în Ardeni. Călătorie sprâncenată! De bine, de rău, aveam o slujbă, lucru cu care el nu s-ar fi putut lăuda vreodată. Îmi era de ajuns să-mi ţin micul apartament, s-o cresc pe Meg şi să-mi privesc seara fetele delectând capetele încoronate ale Europei. Ce s-o mai fi întâmplat cu Jules? Oricum, e prea târziu să mă mai întreb. Dar Meg? Balerină şi coristă, ca mama ei – măcar atât am putut face pentru ea – până când a avut accidentul acela cumplit acum zece ani, când a rămas cu genunchiul drept înţepenit pe viaţă. Dar şi atunci a avut noroc – ce-i drept, i-am dat şi eu o mână de ajutor: a intrat garderobieră şi cameristă a celei mai renumite dive din Europa, Christine de Chagny – asta, dacă n-o mai punem la socoteală şi pe australianca aia troglodită de Melba, de care eu, una, nici nu vreau s-aud. Oare pe unde o mai umbla Meg acum? Milano, Roma ori poate Madrid; pe unde cântă diva, de bună seamă. Şi dacă stau să mă gândesc că, pe vremuri, mă răsteam la vicontesa de Chagny să fie atentă şi să păstreze alinierea!...

Aşadar, de ce mă aflu eu aici, privindu-mi mormântul prea timpuriu? Ei bine, acum opt ani m-am pensionat, la a cincizecia aniversare. Au fost foarte drăguţi cu toţii – mă rog, platitudinile obişnuite; plus o primă generoasă pentru cei douăzeci şi doi de ani ca directoare. De ajuns să-mi asigure restul zilelor. Pe deasupra mai aveam şi câteva lecţii particulare cu odraslele incredibil de stângace ale unor bogătaşi. Nu era mult, dar mi-era de ajuns şi mai aveam şi câte ceva pus deoparte. Asta, până în primăvara trecută.

Atunci au început durerile în stomac, rare la început, dar bruşte şi ascuţite. Doctorii mi-au dat bismut contra indigestiei, iar onorariul m-a costat o mică avere. Nu ştiam că aveam cancer, iar crabul nemilos îşi înfigea gospodăreşte cleştii în carnea mea, crescând tot mai mare pe măsură ce se hrănea din mine. În iulie, când am aflat, era prea târziu. Şi uite-mă aici, abţinându-mă să ţip de durere, în aşteptarea zeiţei albe, linguriţa cu praf de mac venit din Orient.

Mai e puţin până la somnul de pe urmă; nici nu-mi mai e frică, măcar. Nădăjduiesc că El se va milostivi de mine – în orice caz, ştiu că-mi va lua durerea. Încerc să-mi alung gândurile aiurea. Mă uit în urmă şi le văd pe toate fetele pe care le-am instruit şi pe drăguţa de

Meg cu genunchiul ei înţepenit, aşteptând să-şi găsească şi ea omul – sper să fie om bun – şi, bineînţeles, mă mai gândesc şi la băieţii mei, la cei doi băieţi trişti ai mei. La ei mă gândesc cel mai mult.

— Doamnă, domnul abate este aici.

— Mulţumesc, soră. Nu văd prea bine; unde este?

— Aici sunt, copila mea, alături de dumneata; părintele Sebastian. Îmi simţi mâna pe braţul dumitale?

— Da, părinte.

— Împacă-te cu Dumnezeu, *ma fille.* Sunt gata să-ţi primesc confesiunea.

— Era şi timpul. Iartă-mă, Părinte, căci am păcătuit.

— Spune, copilă; nu lăsa nimic ascuns.

— Cu mult timp în urmă, în anul 1882, am făcut ceva care a schimbat viaţa mai multor oameni. Nu ştiam pe atunci ce se va întâmpla; am acţionat din instinct şi cu bună-credinţă. Aveam treizeci şi patru de ani şi eram directoarea corpului de balet al Operei din Paris. Eram măritată, dar bărbatul m-a părăsit şi a fugit cu altă femeie.

— Trebuie să-i ierţi, fiica mea. Iertarea face parte din penitenţă.

— O, îi iert, Părinte. I-am iertat de mult. Am însă o fată, Meg, care avea şase ani atunci. Am luat-o cu mine, într-o duminică, la bâlciul din Neuilly; erau acolo tiribombe, căluşei, maşini cu abur şi maimuţe care adunau mărunţiş pentru flaşnetar. Era prima dată când Meg vedea un bâlci. Dar mai era acolo şi un rând de corturi în care intrai să vezi tot felul de arătări – cel mai tare om din lume, piticii acrobaţi, omul acoperit de tatuaje, încât nu-i mai vedeai pielea, un negru cu dinţii ascuţiţi şi un os înfipt în nas, femeia cu barbă... La capătul şirului de corturi am văzut o cuşcă pe roţi, cu zăbrele la distanţă de o palmă una de alta şi cu podeaua acoperită de paie murdare care duhneau să-ţi mute nasul din loc. Era o zi însorită, dar cuşca era întunecoasă, aşa că m-am apropiat să văd animalul dinăuntru. Am auzit zăngănit de lanţuri şi am zărit o mogâldeaţă ghemuită jos, pe paie. În clipa aceea şi-a făcut apariţia lângă mine un bărbat masiv, musculos, cu faţă roşie, grosolană; omul ăsta ducea un talger agăţat de gât cu o bandă de pânză şi pe talger avea bucăţi de bălegar adunate din ţarcul poneilor şi resturi de fructe stricate.

— Ia de-ncearcă, cucoană, mi-a zis el; ia-l la bumbăcit pe monstru, o centimă zvârlitura...

S-a întors apoi către cuşcă, strigând:

— Fă-te-ncoace, ieşi la vedere că altfel ştii ce te-aşteaptă!

— Am auzit din nou zornăitul acela de lanţ şi am văzut ivindu-se în lumină, târşâindu-şi paşii până îndărătul zăbrelelor, o formă care aducea mai degrabă a animal decât a om. Cu greu îţi dădeai seama că era totuşi un om – un bărbat înfăşurat în zdrenţe, cu pielea

încrustată de jeg, morfolind un cotor veştejit de mâr. Se vede treaba că se hrănea cu ce-i azvârlea lumea. Pe trupul lui slăbănog erau lipite bucăţi de murdărie şi excremente; la încheieturile mâinilor şi la glezne avea cătuşe, iar oţelul îi muşcase din carne lăsându-i răni deschise în care colcăiau viermi. Însă ceea ce au făcut-o pe Meg să izbucnească în lacrimi au fost faţa şi capul lui, desfigurate hidos. Capul avea doar câteva smocuri de păr năclăit, iar un obraz era mutilat de sus până jos de parc-ar fi fost lovit odată cu un ciocan imens; era o halcă amorfă de carne, precum ceara topită. Ochii îi erau înfundaţi în orbitele zbârcite diform. Numai o parte din celălalt obraz şi gura, pe jumătate, scăpaseră neatinse şi arătau a chip normal de om.

N-aş putea să spun de ce, dar am luat acadeaua din mâna lui Meg, am păşit până la zăbrele şi i-am întins-o acelui nefericit. Omul acela musculos s-a înfuriat şi a pornit să strige că-i iau pâinea de la gură. Fără să-l bag în seamă, am vârât acadeaua în mâinile jegoase dindărătul barelor de fier şi am privit în ochii acelui monstru diform.

Părinte, acum treizeci şi cinci de ani când baletul a fost suspendat în timpul războiului franco-prusac, am fost şi eu printre cei care alinau suferinţele tinerilor răniţi întorşi de pe front. Am văzut oameni în agonie, urlând de durere. Dar niciodată n-am văzut atâta suferinţă ca în ochii acestui nenorocit.

— Suferinţa face parte din condiţia omului, copila mea. Cât despre ce ai făcut atunci cu acadeaua, acela nu e un păcat, ci un act de milostenie. Trebuie să-mi spui păcatele tale, ca să te pot absolvi de ele.

— În noaptea aceleiaşi zile, m-am întors şi l-am furat.

— Ce zici că ai făcut?

— M-am dus la opera veche, care fusese închisă, am luat din atelierul de tâmplărie un cleşte mare de tăiat sârmă, am mai luat o pelerină mare cu glugă de la garderobă, am închiriat o birjă şi m-am întors la Neuilly. Era noapte cu lună, iar bâlciul era complet pustiu, toţi artiştii dormeau în caravanele lor. Erau câţiva câini care au început să latre, dar le-am aruncat resturi de carne. Am găsit remorca pe care era montată cuşca, am scos drugul de fier care o ţinea încuiată şi l-am strigat pe amărât în şoaptă. Acesta era legat de un perete al cuştii. I-am tăiat lanţurile de la încheieturi şi glezne şi l-am zorit să iasă. Era speriat rău, dar când m-a văzut în lumina lunii a ieşit cu paşi târşâiţi şi a căzut pe pământ. L-am acoperit cu pelerina, i-am ascuns capul hidos în glugă şi l-am dus la birjă. Birjarul a mârâit când a simţit mirosul pestilenţial, dar i-am dat nişte bani şi ne-a dus înapoi la apartamentul meu din dosul străduţei le Peletier. Oare a fost un păcat că l-am luat de acolo?

— Fără discuţie că ai încălcat legea, copila mea. El aparţinea patronului de bilei, oricât de brutal ar fi fost acesta. Însă dacă l-ai

supărat pe Dumnezeu… asta nu ştiu… cred că nu.

— Mai este, părinte. Mai ai puţin timp?

— Copilă, te afli în pragul veşniciei. Eu cred că-ţi mai pot dărui câteva clipe, însă aminteşte-ţi că sunt, poate şi alţii pe moarte, care au nevoie de mine…

— Şi l-am ascuns la mine acasă o lună de zile, părinte. A făcut prima baie din viaţa lui şi după aceea încă una şi multe încă. I-am dezinfectat rănile deschise şi i le-am bandajat şi încet, încet s-au vindecat. L-am îmbrăcat cu haine din cufărul bărbatului meu şi l-am hrănit, astfel încât i s-a întremat sănătatea. Tot pentru prima dată în viaţă dormea şi el într-un pat adevărat, cu aşternut. Pe Meg am ţinut-o lângă mine şi bine am făcut, pentru că era tare speriată. Am văzut că şi el era îngrozit când mai venea cineva la uşă şi fugea să se ascundă sub scară. Am mai constatat că vorbea franţuzeşte cu accent alsacian şi în luna aceea mi-a depănat povestea lui.

Îl chema Erik Muhiheim şi s-a născut acum patruzeci de ani, în Alsacia, care făcea parte din Franţa pe atunci, dar a fost luată de Germania la puţin timp după aceea. Era singurul copil al unei familii de circari şi se mutau mereu dintr-un oraş în altul, locuind într-un vagon de circ. Mi-a spus că aflase de mic împrejurările naşterii sale: moaşa a început să ţipe când l-a văzut pe micuţ ieşind pe lume, pentru că era încă de atunci cumplit de desfigurat. I-a întins mamei scutecele cu boţul care scâncea şi a luat-o la goană urlând – muiere proastă – că-l adusese pe lume pe însuşi diavolul. Şi uite aşa a văzut lumina bietul Erik, sortit chiar de la naştere să fie urât şi respins de oameni, care sunt încredinţaţi că urâţenia este un semn al păcatului.

Taică-său era dulgher, mecanic şi om la toate pe lângă circul acela. Erik îl privea la lucru şi aşa şi-a dezvoltat el talentul pentru orice se poate construi cu mâinile şi uneltele. De la repetiţii şi spectacole a prins tehnicile iluzionismului, cu oglinzi, trape şi pasaje secrete, care urmau să joace un rol foarte important mai târziu, în viaţa lui la Paris.

Tatăl lui era însă un beţiv, o brută care-l bătea tot timpul cu biciul pentru cea mai mică greşeală sau chiar fără pricină; maică-sa, o legumă care nu făcea decât să se tânguie tot timpul într-un colţ. Suferinţa şi lacrimile l-au făcut pe Erik să ocolească vagonul şi să-şi facă aşternut în paie, laolaltă cu animalele circului, mai ales cu caii. Avea doar şapte ani când a luat foc circul, în timp ce el dormea în grajd. În urma incendiului care a devastat totul, circul a dat faliment. Rămas fără slujbă, tatăl copilului s-a luat cu băutura până a crăpat, iar maică-sa şi-a luat tălpăşiţa şi s-a tocmit servitoare undeva în Strasbourg, care nu era departe. Cât despre el, fusese vândut unui alt patron de circ ambulant, fiindcă taică-său rămăsese fără bani de băutură. Şi uite-aşa a petrecut nouă ani în cuşca aceea pe roţi, batjocorit zilnic cu murdărie şi excremente spre amuzamentul gloatei.

Avea şaisprezece ani când l-am găsit eu.

— E o poveste foarte mişcătoare, copila mea; dar ce au toate asta de-a face cu păcatele tale de moarte?

— Ai răbdare, părinte; ascultă-mă până la capăt şi ai să înţelegi, pentru că nimeni în lumea asta nu a ştiut până acum adevărul. După o lună de zile cât l-am ţinut pe Erik acasă la mine, mi-am dat seama că nu puteam continua la nesfârşit. Erau vecinii şi alţi oameni care ne vizitau. L-am dus într-o noapte unde lucram eu, la Operă şi acolo şi-a găsit noul cămin. Era un adevărat refugiu, unde lumea nu l-ar fi aflat niciodată. În ciuda spaimei pe care o avea de foc, a luat o torţă şi a coborât până la cele mai adânci beciuri, acolo unde-şi putea ascunde în beznă cumplitul chip. Din atelierul de dulgherie a luat lemn şi unelte cu care şi-a construit lăcaşul pe marginea lacului subteran. Şi l-a mobilat cu ce a găsit prin magaziile de decoruri iar din cele pentru costume şi-a procurat pânzeturile. În primele ore ale dimineţii, când locul era cu desăvârşire pustiu, dădea o raită pe la cantina personalului pentru de-ale gurii şi mai şterpelea câte-o delicatesă din cămara directorilor. În rest, citea.

— Şi-a făcut o cheie la biblioteca Teatrului de Operă şi ani de zile a recuperat ce nu putuse niciodată să înveţe până atunci. Noapte de noapte, la lumânare, a devorat imensa bibliotecă a Teatrului de Operă. Sigur că în majoritate erau cărţi de muzica, mai ales de operă. Ajunsese să cunoască toate operele compuse vreodată şi toate ariile, notă cu notă.

Îndemânarea sa neobişnuită l-a ajutat să construiască un adevărat labirint de pasaje secrete numai de el ştiute şi, antrenat de mic copil alături de acrobaţi şi echilibrişti, alerga fără frică pe cele mai înalte şi înguste schele. Unsprezece ani a trăit acolo, ca un adevărat subpământean.

Dar n-a trecut mult şi, bineînţeles, au început să se işte zvonuri. Cum începuseră să dispară, peste noapte, ba haine, ba mâncare, ba lumânări, ba unelte, angajaţii creduli au început să vorbească despre o stafie care bântuia beciurile; până când, în cele din urmă, orice mic accident – se ştie că munca din culise presupune multe îndeletniciri primejdioase – era pus pe seama misterioasei fantome. Aşa s-a născut legenda.

— *Mon Dieu*, dar am auzit de asta! Să fie zece ani… ba nu, mai mult… am fost chemat să oficiez ultima slujbă unui amărât care a fost găsit spânzurat. Mi-a spus atunci cineva că fantoma făcuse asta.

— Omul se chema Buquet, părinte. Dar n-a fost mâna lui Erik. Joseph Buquet cădea uneori în depresii grave şi e mai mult ca sigur că şi-a luat viaţa. La început am întâmpinat zvonurile cu oarecare bucurie, fiindcă m-am gândit că ele îi asigurau băiatului meu – aşa îl socoteam, băiatul meu – un trai ferit de primejdii în mica lui împărăţie

întunecată din măruntaiele Operei; şi poate că ar fi fost chiar aşa, dacă nu s-ar fi întâmplat ce s-a întâmplat în toamna aceea nenorocită din ’93. A făcut atunci o mare prostie, părinte; s-a îndrăgostit. S-a îndrăgostit de o fată pe care o chema Christine Daae şi pe care probabil o cunoşti şi dumneata astăzi ca doamna vicontesă de Chagny.

— Nu se poate! Nu cumva…

— Ba da, e una şi aceeaşi persoană, pe atunci era una din fetele din corul pe care-l aveam eu în grijă. Nu era o dansatoare grozavă, dar avea o voce limpede, curată; neformată însă. Erik ascultase, seară de seară, vocile celebre ale lumii; studiase partiturile, ştia cum trebuia să procedeze. După ce a pregătit-o temeinic, ea a preluat rolul principal într-una din seri şi a devenit divă peste noapte.

Bietul meu Erik, urât şi renegat, a sperat că totuşi ea îl va răsplăti cu dragostea ei; ceea ce, firește, era imposibil pentru că avea şi ea un iubit. Împins de disperare, Erik a răpit-o într-o seară, chiar din mijlocul scenei, în toiul operei compuse de el însuşi, *Don Juan triumfător.*

— Dar tot Parisul a auzit de acest scandal, până şi un umil preot ca mine. A murit un om atunci.

— Da, părinte. Tenorul Piangi. Erik n-a vrut să-l omoare, ci doar să-l facă să tacă; numai că italianul s-a sufocat şi a murit. Desigur, totul se sfârşise. S-a întâmplat ca, în seara aceea, să fie în public şi comisarul-şef al poliţiei, care a chemat la ordine o sută de jandarmi. Aceştia au luat torţe aprinse şi, în fruntea unei mulţimi însetate de răzbunare, au coborât în catacombe, chiar până la nivelul lacului. Au descoperit scările şi pasajele secrete, au descoperit casa de la marginea lacului şi au găsit-o pe Christine, speriată şi sfârşită. Era împreună cu iubitul ei, tânărul viconte de Chagny, drăguţul de Raoul. A luat-o cu el şi a alinat-o aşa cum numai un bărbat ştie, cu braţe puternice şi dulci mângâieri.

Două luni mai târziu a descoperit că rămăsese grea; aşa că el a luat-o în căsătorie, i-a dat numele şi rangul dimpreună cu dragostea lui şi, bineînţeles, legământul de cununie. Li s-a născut un fiu în vara lui ’94 şi l-au crescut împreună. Iar în ultimii doisprezece ani ea şi-a urmat ascensiunea pe scenă, devenind cea mai celebră divă în toată Europa.

— Dar parcă pe Erik nu l-au mai găsit, copila mea? Aşa îmi aduc aminte, că n-a mai fost nici urmă de el.

— Nu, părinte, nu l-au găsit. L-am găsit eu, când m-am întors în culmea nefericirii în birouaşul meu din spatele sălii de cor. Când am tras într-o parte perdeaua garderobei am dat peste el acolo, ghemuit pe vine, aşa cum stătea sub scară la mine acasă, cu unsprezece ani înainte. Îşi ţinea strâns în mână masca pe care o purta de altfel tot timpul, chiar şi când era singur.

— Şi, desigur, te-ai dus la poliţie…

— Nu, părinte, nu m-am dus. Era tot băiatul meu, unul dintre cei doi băieţi ai mei. Nu-l mai puteam da pe mâinile mulţimii. Am luat o pălărie de damă, un voal gros şi o pelerină lungă… am coborât braţ la braţ pe scara personalului şi am ieşit în stradă. Eram două femei grăbind în noapte. Erau sute ca noi şi nimeni nu ne-a dat atenţie. L-am ţinut ascuns trei luni acasă la mine, vreo doi kilometri mai încolo, dar peste tot vedeai afişe cu preţul pus pe capul lui. Trebuia să plece din Paris – să părăsească Franţa pentru totdeauna, de fapt.

— L-ai ajutat să scape, copila mea. Asta, într-adevăr, a fost o fărădelege şi un păcat.

— Atunci am să plătesc pentru el, părinte; curând, chiar. Ei şi iarna aceea a fost tare aspră. Nici nu putea fi vorba să luăm trenul. Am închiriat o diligenţă acoperită, cu patru cai, până la Le Havre. Acolo l-am ţinut ascuns prin camere ieftine în timp ce eu colindam docurile şi barurile dubioase. Am găsit în cele din urmă un căpitan de pe un cargobot mic cu destinaţia New York, unul dintre aceia care sunt dispuşi să încaseze o sumă tocmită fără să pună întrebări. Şi uite-aşa, într-o noapte de ianuarie, în 1894, mă văd cum stăteam la capătul celui mai lung chei privind luminile de la pupa cargobotului topindu-se în întuneric, spre Lumea Nouă… Spune-mi, părinte, mai e cineva cu noi? Nu văd, dar simt că mai e cineva aici.

— Într-adevăr, tocmai a intrat un domn.

— Sunt Armând Dufour, doamnă. M-a chemat un novice, a spus că e nevoie de mine aici.

— Şi sunteţi cumva notar şi executor testamentar?

— Într-adevăr, doamnă, aşa este.

— Domnule Dufour, vă rog să băgaţi mâna sub perna mea. Aş face-o eu, dar sunt prea slăbită. Mulţumesc. Ce aţi găsit?

— Păi, o scrisoare cred, închisă într-un plic de manila. Şi o punguţă din piele de căprioară.

— Exact. Acum vă rog să luaţi o pană şi cerneală şi să consemnaţi pe spate, lângă sigiliu, că această scrisoare v-a fost încredinţată astăzi şi că nu a fost deschisă nici de Domnia voastră, nici de altcineva.

— Copila mea, te rog, grăbeşte-te; încă n-am împlinit ce avem de făcut.

— Răbdare, părinte. Ştiu că timpul mi se scurge, dar după toţi anii ăştia de tăcere trebuie să mă străduiesc acum să duc treaba la bun sfârşit. Aţi terminat, domnule notar?

— Am scris exact cum aţi dispus, doamnă.

— Şi pe faţa plicului?

— Văd aici, negreşit scris de mâna dumneavoastră, cuvintele: „Dl Erik Muhiheim, New York City”.

— Şi punguţa de piele?

— Este în mâna mea.

— Vă rog s-o deschideţi.

— *Nom d'un chien!*[2] Napoleoni de aur! N-am mai văzut aşa ceva de când...

— Dar mai au totuşi valoare bancară?

— Desigur şi încă ce valoare!

— Atunci doresc să îi luaţi pe toţi, să luaţi şi scrisoarea şi să o înmânaţi personal destinatarului, la New York.

— Personal? La New York? Dar, doamnă, eu de obicei nu... eu n-am fost niciodată...

— Vă rog, domnule notar. Aveţi acolo suficient aur cât să vă compenseze cinci săptămâni lipsă de la birou?

— Mai mult decât suficient, dar...

— Copila mea, nu poţi şti dacă omul acesta e încă în viaţă.

— O, cu siguranţă trăieşte, părinte. El e un supravieţuitor.

— Dar nu am nici o adresă; unde-l găsesc?

— Întrebaţi, domnule Dufour. Interesaţi-vă la biroul de imigrări. Are un nume destul de rar. Un om care poartă o mască să-şi ascundă faţa.

— Prea bine, doamnă. Voi încerca. Voi merge acolo şi voi încerca. Dar nu vă pot garanta reuşita.

— Mulţumesc. Spune-mi, părinte, mi-a dat cumva una din surori să iau o linguriţă de praf alb?

— Nu de când sunt eu aici, *ma fille* şi e un ceas de-atunci. Dar de ce mă întrebi?

— Ciudat, dar nu mă mai doare. Simt o minunată, dulce uşurare. Nu mai văd nimic în nici o parte, decât un fel de tunel şi o boltă. Mă durea trupul îngrozitor, dar acum a dispărut, îmi era tare frig şi acum e cald peste tot.

— Nu mai întârziaţi, domnule abate. Ne părăseşte.

— Îţi mulţumesc, soră. Sper că îmi cunosc îndatoririle.

— Iată, mă îndrept spre boltă şi la capăt e o lumină; o lumină nespus de dulce. Ah, Lucien, eşti acolo? Uite, vin, dragostea mea...

— *În Nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti...*

— Grăbeşte-te, părinte...

— *Ego te absolvo ab omnibus peccatis tuis.*

— Mulţumesc, părinte.

---

[2] La naiba! *(fr.).*

2
BALADA LUI ERIK MUHLHEIM

TURNUL E. M., APARTAMENTUL DE LUX, PARK ROW, OCTOMBRIE 1906

Zi de zi – iarnă, vară, ploaie ori soare – mă scol cu noaptea în cap, mă îmbrac şi ies aici, pe terasa pătrată a celui mai înalt zgârie-nori din New York. Din locul ăsta, depinde pe care latură mă aşez, pot contempla întinsele câmpuri din New Jersey spre apus, dincolo de fluviul Hudson; ori, spre miazănoapte, centrul şi suburbiile acestei insule fascinante care colcăie de bogăţie şi mizerie, de extravaganţă şi sărăcie, de viciu şi fărădelegi; sau pot să privesc nemărginirea oceanului spre miazăzi, drumul plin de suferinţă pe care l-am străbătut din Europa şi până aici; ori să-mi las ochii să zboare către răsărit, peste East River, peste Brooklyn şi până la Coney Island, enclava aceea de lunatici pierdută în ceţurile oceanului, locul de unde a început drumul meu spre îmbogăţire.

După ce am trăit şapte ani sub teroarea unui tată abrutizat, alţi nouă ca un animal închis în cuşcă, unsprezece ca un proscris în catacombele de sub Opera din Paris şi încă zece ani croindu-mi drum din şoproanele unde se curăţă peştele în Gravesend Bay şi până la strălucirea de azi, ştiu acum că sunt bogat şi puternic cum nici Cresus n-a visat. Mă uit cu scârbă la oraşul răsfirat acolo jos, la picioarele mele şi-mi zic: speţă umană, nici nu ştii cât te urăsc şi cât te dispreţuiesc.

Am ajuns aici în primele zile ale lui 1894, după o lungă şi grea călătorie. Călătoria îmi fusese plătită în avans de singura persoană cu suflet pe care am întâlnit-o vreodată. Atlanticul era scuturat de furtuni şi zăceam în cuşetă, mai mult mort decât viu. Am suportat batjocura şi insultele echipajului pentru că nu ştiau multe şi mă puteau arunca peste bord fără alte discuţii dacă i-aş fi înfruntat. Nu m-a ţinut pe picioare decât furia şi ura pe care o simţeam faţă de ei toţi. Patru săptămâni ne-a zgâlţâit oceanul până când, într-o noapte pe la sfârşitul lui ianuarie, s-au liniştit apele şi am aruncat ancora în Roads, la zece mile depărtare de vârful insulei Manhattan.

Nu ştiam decât că ajunsesem undeva; însă am auzit membrii echipajului vorbind, cu accentul lor aspru din Bretania, cum că în zori vom înainta în sus pe East River şi vom acosta pentru inspecţia vamală. Asta nu însemna decât că voi fi din nou descoperit, expus, umilit, respins ca imigrant şi trimis înapoi în lanţuri.

În primele ore ale dimineţii, când toată lumea dormea, inclusiv omul de cart, beat turtă, am înşfăcat de pe punte un colac de salvare plin de mucegai şi m-am lăsat să alunec peste parapet în apa rece ca gheaţa. Văzusem nişte lumini pâlpâind în beznă, dar nu ştiam cât de departe erau. Am înotat într-acolo şi după un ceas îmi târam trupul înţepenit de frig pe o plajă acoperita cu prundiş îngheţat. Încă nu ştiam că primii paşi în Lumea Nouă i-am făcut pe plaja de la Gravesend Bay, Coney Island.

Luminile pe care le zărisem veneau de la nişte prăpădite de lămpi cu ulei aşezate în ferestrele unor cocioabe mizerabile de la capătul plajei, dincolo de linia fluxului. Am ajuns acolo poticnindu-mă şi am văzut prin geamurile murdare nişte oameni ghemuiţi, curăţând solzi şi eviscerând peşte proaspăt prins. Şirul de colibe se întrerupea ceva mai încolo, unde vreo zece amărâţi şedeau ghemuiţi în jurul unui foc de tabără, să-şi mai dezmorţească trupurile. Înţepenit de frig cum eram, mi-am dat seama că n-am încotro: ori mă trag lângă foc să mă-ncălzesc şi eu laolaltă cu ei, ori mor îngheţat. Am păşit în lumină, am simţit dogoarea, i-am privit. Masca mea era vârâtă undeva printre haine, iar limbile flăcărilor îmi dezveleau chipul ăsta hidos. Oamenii şi-au întors privirile către mine.

Nu-mi amintesc să fi râs vreodată în viaţă, pentru că nu avusesem nici un motiv; atunci însă, în orele acelea geroase dinaintea dimineţii, m-a apucat un râs lăuntric, un râs de uşurare, pur şi simplu. S-au uitat cu toţii la mine şi… ei bine, nici nu s-au sinchisit!… Şi asta pentru că, într-un fel sau altul, toţi, dar toţi, aveau câte o infirmitate. Un noroc chior mă adusese tocmai în tabăra proscrişilor de la Gravesend Bay, scursuri ale societăţii care trăiau ca vai de capul lor, câştigându-şi existenţa din curăţatul peştelui în vremea când pescarii, ca întreg oraşul de altfel, dormeau.

M-au lăsat să mă usuc şi să mă încălzesc la focul lor şi m-au întrebat de unde veneam – deşi era clar că ieşisem din mare. Apelând la bruma de cuvinte care-mi rămăseseră în minte din lectura tuturor libretelor englezeşti de la Teatrul de Operă, le-am spus că fugisem din Franţa. N-avea nici o importanţă, toţi fugiseră de undeva, goniţi şi hăituiţi de lume, până aici, pe peticul ăsta de nisip. Mi-au zis Franţuzu’ şi m-au lăsat să stau cu ei în colibe. Dormeam pe grămada de năvoade ce răspândeau o duhoare generoasă, lucram nopţile pentru câteva parale, trăiam din ce pica, de multe ori mă rodea foamea şi frigul, însă cel puţin eram la adăpost de braţul legii, de lanţurile şi gratiile ei.

O dată cu venirea primăverii am început să mai aflu câte ceva despre viaţa de dincolo de liziera stufoasă care izola satul de pescari de restul fâşiei de pământ căreia i se spune Coney Island. Am aflat că întreaga insulă era nelegiuită – sau, mai bine zis, îşi avea propria ei

lege; că era despărţită de Brooklyn printr-o strâmtoare îngustă şi că până de curând se aflase în stăpânirea unui oarecare John Mekane, jumătate politician, jumătate gangster, care fusese de curând arestat, însă moştenirea lui Mekane dăinuia pe această insulă înţesată de bâlciuri, bordeluri, crime, vicii şi plăceri. Acestea din urmă erau atracţia principală a new-yorkezilor cu stare, care dădeau buzna la sfârşit de săptămână să-şi subţieze averile pe te miri ce distracţii prosteşti aşternute în calea lor de întreprinzători cu suficientă imaginaţie pentru astfel de capcane.

Spre deosebire de ceilalţi proscrişi, care nu aveau altă perspectivă decât să cureţe peşte toată viaţa pentru că propria lor prostie îi împiedica să vadă mai departe, eu ştiam că oleacă de minte şi ingeniozitate mă puteau scoate din barăcile acelea şi-mi puteau chiar aduce o avere frumuşică din parcurile de agrement care tocmai erau în proiectare ori în construcţie ceva mai departe pe insulă. Bun, dar cum să procedez?

Ei bine, mai întâi am început să ies noaptea în oraş să fur haine mai acătării de pe frânghiile de rufe unde atârnau la uscat şi de prin căsuţele de pe plajă când lipseau locatarii. Apoi am luat cherestea de pe şantiere şi mi-am înjghebat o baracă ceva mai confortabilă. Rămânea însă problema chipului meu: pe acesta nu-l puteam scoate, ziua în amiaza mare, în lumea aceea pestriţă, aspră şi nelegiuită a cărei principală ocupaţie era jupuirea turiştilor de bani la sfârşit de săptămână.

Într-o bună zi, comunitatea proscrişilor s-a îmbogăţit cu un nou membru: un adolescent, abia dacă avea şaptesprezece ani, cu zece ani mai tânăr ca mine, însă maturizat dincolo de vârsta lui. Spre deosebire de majoritatea celorlalţi el nu avea nici o infirmitate fizică; faţa îi era foarte palidă, iar ochii negri, lipsiţi de expresie. Venea din Malta şi era instruit, pentru că învăţase carte de la preoţii catolici de acolo. Vorbea fluent engleza, ştia latină şi greacă şi era complet lipsit de scrupule. Motivul pentru care ajunsese aici era acela că, disperat de chinurile şi penitenţele înghiţite de la preoţi, se înfuriase şi-şi omorâse tutorele cu un cuţit de bucătărie. A fugit din Malta până pe Coasta Berberă unde a rămas o vreme ca băiat de plăceri într-o casă de sodomie, apoi s-a strecurat clandestin pe un vas cu destinaţia New York. Cum însă avea preţ pus pe capul său, a ocolit şi el controlul imigranţilor din Ellis Island şi s-a orientat către Gravesend Bay.

Ca să scăpăm din locurile acestea, eu aveam nevoie de cineva care să mă reprezinte în lume, iar el avea nevoie de inteligenţa şi de priceperea mea. A devenit subordonatul şi reprezentantul meu în toate cele şi am reuşit împreună să părăsim mizeria pescăriei şi să adun bogăţie şi putere peste jumătate din New York şi încă mai departe. Mi-a spus că-l cheamă Darius şi nici până azi nu-i cunosc

vreun alt nume.

Dar dacă el a avut ce învăţa de la mine, pot spune că şi eu am învăţat de la el, căci m-a convertit de la convingerile ruginite, prosteşti şi m-a făcut să mă închin singurului zeu concret, redutabilului stăpân care nu m-a lăsat niciodată de izbelişte.

Ieşirea mea la lumină s-a rezolvat foarte simplu. În vara lui ’94, am pus la bătaie bruma de agoniseală dosită din peştele curăţat şi mi-am comandat o mască din cauciuc, având deschideri pentru ochi şi gură – o mască de clovn care-mi acoperea tot capul, cu nasul roşu borcănat şi rânjet lat, până la urechi. O jachetă lălâie şi nişte nădragi umflaţi îmi completau echipamentul care m-a ajutat să mă perind prin bâlciuri fără să stârnesc bănuieli. Ba mai mult, părinţii şi copiii lor îmi făceau semne cu mâna şi-mi zâmbeau. Înfăţişarea asta de clovn mi-a fost paşaportul pentru lumea de sub soare şi vreme de doi ani de zile n-am făcut altceva decât să scoatem bani. Nici nu mai ţin minte câte şmecherii şi furtişaguri am putut să scornesc atunci. Cele simple erau cele mai bune, de obicei.

Am descoperit, de exemplu, că la sfârşit de săptămână turiştii expediau din Coney Island două sute cincizeci de mii de vederi poştale, mulţi dintre ei umblând apoi bezmetici după timbre. Aşa că am cumpărat vederi cu un cent bucata, am ştampilat pe ele cuvintele: TAXA DE EXPEDIERE INCLUSĂ şi le-am vândut cu doi cenţi, făcându-i fericiţi pe cumpărători. Asta pentru că ei nu ştiau că serviciul poştal era, oricum, gratuit. Dar eu voiam mai mult, mult mai mult. Adulmecam mari promisiuni în industria divertismentului, atât de mari încât le-ai fi putut compara cu un permis oficial de a-ţi tipări singur banii.

O singură pierdere am suferit în primul an şi jumătate – ce-i drept, destul de grea. Într-o noapte, când mă întorceam la barăci cu o geantă plină de dolari, mi-au ţinut calea patru golani înarmaţi cu bâte şi boxuri. Dacă-mi luau banii şi mă lăsau în plata Domnului mai era ceva, dar mi-au smuls masca de clovn, mi-au văzut chipul şi m-au ciomăgit până m-au lăsat lat. O lună de zile am zăcut în coliba mea până când am putut să merg din nou. Am jurat, atunci, că nimeni nu se va mai atinge de mine fără să plătească scump, drept pentru care mi-am făcut rost de un mic Colt Derringer care mă însoţeşte pretutindeni.

Mai înainte de venirea iernii auzisem de un anume Paul Boyton, care-şi pusese în gând să deschidă primul parc de distracţii acoperit de pe insulă. L-am instruit pe Darius să aranjeze o întâlnire cu el, dându-se drept un proiectant de geniu, de curând sosit din Europa. Şiretlicul a dat roade şi Boyton i-a comandat şase trasee surpriză pentru noul său complex. Desigur că eu am fost cel care le-a proiectat, apelând la arta iluziilor optice şi la tot soiul de trucuri

mecanice menite a stârni groază şi uimire, senzaţii atât de preţuite de sărmanii turişti. În 1895, Boyton a inaugurat Sea Lion Park, luat cu asalt de vizitatori.

Boyton a vrut să-l plătească pe Darius pentru ceea ce credea că erau invenţiile sale, dar eu am avut altă idee: să-i dea zece la sută din câştigurile obţinute pe cele şase trasee, timp de zece ani. Boyton îşi întorsese buzunarele pe dos pentru parcul de distracţii şi era îndatorat până peste cap. După numai o lună de exploatare, din cele şase trasee, administrate de Darius, doar partea noastră era de o sută de dolari pe săptămână. Dar lucrurile aveau să meargă mult mai departe.

Succesorul starostelui politic Mekane era George Tilyou, un instigator cu părul roşcat, care voia şi el să deschidă un bâlci din care să-şi ia partea leului. Fără să ţin seamă de furia neputincioasă a lui Boyton, am proiectat pentru Tilyou divertismente şi mai ingenioase, în aceeaşi formulă: concesiunea unui anumit procent din câştiguri. Ca urmare, în 1897 s-a deschis Steeplechase Park, de unde ne picau o mie de dolari pe zi.

Între timp îmi cumpărasem un bungalow confortabil în apropiere de Manhattan Beach. Aveam vecini puţini, care nu apăreau decât la sfârşitul săptămânii, când eu mă plimbam nestingherit, în costumul de clovn, printre muşteriii celor două parcuri de distracţii.

Se organizau frecvent meciuri de box în Coney Island, cu pariuri grele făcute de milionarii aduşi cu noul tren suspendat de la podul Brooklyn până la hotelul Manhattan Beach. Am privit şi eu, dar nu am intrat în joc, convins fiind că luptele erau în cea mai mare parte măsluite. Jocurile de noroc şi pariurile erau interzise peste tot în New York şi Brooklyn, de fapt în tot statul New York. În Coney Island însă, ultima redută a frontierei crimei, sume uriaşe treceau dintr-o mână într-alta după ce bookmakerii strângeau banii de pe la jucători. În 1899, Jim Jeffries l-a provocat pe Bob Fitzsimmons pentru titlul mondial la categoria grea şi asta s-a întâmplat tot în Coney Island. Averea noastră comună era în momentul acela de două sute cincizeci de mii de dolari şi intenţionam să pariez totul pe Jeffries, care avea cele mai puţine şanse. Darius aproape că şi-a ieşit din minţi de furie, până când i-am explicat ideea mea.

Observasem că, între reprize, boxerii trăgeau de fiecare dată câte o duşcă zdravănă de apă proaspătă dintr-o sticlă şi uneori doar îşi clăteau gura, alteori o înghiţeau. L-am pus pe Darius să se dea drept reporter sportiv şi, pe neobservate, să-i schimbe sticla lui Fitzsimmons cu una garnisită cu un sedativ. Rezultatul a fost că Jeffries l-a făcut knock-out, iar eu am adunat un milion de dolari. În acelaşi an, ceva mai târziu, Jeffries şi-a apărat titlul în faţa lui Tom Sharkey Marinarul la Clubul Atletic din Coney Island. Acelaşi truc, acelaşi rezultat. Sărmanul Sharkey. Aşa ne-am mai potcovit cu două milioane.

Era momentul să ne mutăm câmpul de acţiuni în zona centrală a insulei, în buricul târgului cum s-ar spune, pentru că între timp studiasem mersul afacerilor într-un bâlci mult mai ispititor pentru cineva care vrea să scoată bani şi mult mai nelegiuit – şi anume, Bursa de Valori din New York. Dar până atunci mai aveam o ultimă lovitură de dat în Coney Island.

Doi escroci, Frederic Thompson şi Skip Dundy, ţineau cu tot dinadinsul să deschidă un al treilea parc de distracţii, mai mare decât celelalte două. Cel dintâi era un inginer beţiv, iar ultimul era un finanţist bâlbâit, iar nevoia lor de bani era atât de mare, încât se înglodaseră în datorii pe la bănci până peste cap. L-am pus pe Darius să înfiinţeze o societate pe acţiuni care i-a lăsat pe cei doi cu gura căscată, acordându-le un împrumut fără nici o garanţie şi cu dobânda zero. În schimb, Societatea E. M. cerea zece procente din încasările brute la Luna Park pe zece ani. Au bătut palma, fiindcă nu aveau de ales; alternativa era falimentul la jumătatea lucrărilor. Luna Park şi-a deschis porţile pe data de 2 mai 1903. La ora 9 dimineaţa, Thompson şi Dundy erau faliţi; până seara îşi plătiseră toate datoriile, în afară de aceea către mine. În primele patru luni, Luna Park a încasat cinci milioane de dolari, după care s-a stabilizat la un milion pe lună, venit care se menţine şi astăzi. Între timp însă, noi ne mutaserăm în Manhattan.

Locuiam la început într-o casă modestă din gresie maro. Mai tot timpul stăteam acasă, pentru că aici nu mai puteam ieşi travestit în clovn. Darius a intrat la bursă, urmând întocmai instrucţiunile mele, în vreme ce eu studiam cu atenţie rapoartele colective şi detaliile noilor acţiuni apărute. Curând m-am lămurit că în ţara asta totul poate prospera vertiginos. O idee sau un proiect nou, dacă era inteligent prezentat, căpăta imediat adeziune şi sprijin. Economia se dezvolta într-un ritm nebunesc, extinzându-se necontenit spre apus. Fiecare industrie nou înfiinţată însemna cerere de materii prime, însemna vapoare şi căi ferate care să le transporte pe acestea la poarta fabricii, să ia de acolo produsul finit şi să-l distribuie pe pieţele de desfacere, acolo unde era aşteptat.

În toţi anii aceştia petrecuţi în Coney Island se revărsaseră milioane de imigranţi de prin toate ţările, atât dinspre răsărit, cât şi dinspre apus. Lower East Side, la o aruncătură de băţ de terasa pe care mă aflu, a fost şi a rămas un creuzet în care s-au amestecat toate rasele şi seminţiile pământului, mişunând înghesuite în violenţă, sărăcie, viciu şi crimă. Doar o milă mai încolo, magnaţii îşi etalează conacele impozante, caleştile şi Opera atât de dragă sufletului lor.

Până în 1903, după câteva ghinioane, ajunsesem să stăpânesc bine încâlceala iţelor de la bursa de valori şi să înţeleg metodele prin care îşi adunaseră averile nişte monştri sacri precum Pierpont Morgan.

Urmându-le exemplul, m-am băgat în afaceri cu cărbune în West Virginia, în industria oţelului la Pittsburg, în transporturi feroviare până în Texas, în transporturi navale din Savannah via Baltimore şi până la Boston, în minele de argint din New Mexico şi în proprietăţi funciare pe tot cuprinsul Manhattanului. Am ajuns mai bun şi mai dur decât ei, închinându-mă cu încăpăţânare singurului zeu adevărat către care îmi îndreptase Darius privirile: Mamona, zeul aurului, pentru care nu există milă, caritate, compasiune ori scrupule. Nu există văduvă, copil ori sărăntoc cărora să nu li se poată stoarce încă o fărâmă din preţiosul metal, suprema jertfă spre mângâierea stăpânului. Aurul aduce cu sine puterea care, la rândul ei, strânge şi mai mult aur şi tot aşa, într-un ciclu neobosit al cărui ultim scop este cucerirea lumii.

În toate câte le-am întreprins împreună, am rămas mentorul şi superiorul lui Darius. În toate, mai puţin un lucru: n-a existat vreodată, pe întreg pământul, un om mai lipsit de suflet şi mai crud ca el. În această privinţă mă depăşeşte. Totuşi, are şi el o slăbiciune. Într-o noapte, curios să aflu cauză rarelor sale absenţe, l-am pus sub urmărire şi am aflat că se dusese într-o vizuină sordidă din comunitatea maură, unde a luat haşiş până când a căzut în transă. Acesta pare a fi singurul său punct vulnerabil. Am crezut într-o vreme că mi-ar putea fi prieten, dar m-am lămurit definitiv că el nu are decât un singur prieten. Veneraţia sa pentru aur îl consumă zi şi noapte, iar unicul motiv care îl ţine pe lângă mine şi care-mi asigură fidelitatea lui este acela că eu i-l pun pe tavă în cantităţi nemăsurate.

Strânsesem, până în 1903, destul cât să pornesc ridicarea celui mai înalt zgârie-nori din New York, Turnul E. M., pe un loc viran din Park Row. Construcţia a fost terminată în 1904: patruzeci de niveluri de oţel, beton, granit şi sticlă. Partea frumoasă este că primele treizeci şi şapte de niveluri de sub mine au suportat toate cheltuielile şi că valoarea lor, de fapt, s-a dublat. Rămâne un etaj pentru personalul societăţii pe acţiuni, conectat telefonic şi telegrafic la pieţe; jumătate din nivelul de deasupra este ocupată de apartamentul lui Darius, iar cealaltă jumătate, de sala de şedinţe a personalului de conducere; deasupra tuturor tronează apartamentul meu de lux cu ieşire pe o terasă de unde pot privi cât văd cu ochii, asigurându-mă totodată că eu nu pot fi văzut la rândul meu.

Iată, aşadar, cum cuşca mea pe roţi şi catacombele întunecoase au fost preschimbate într-un cuib de vulturi unde-mi pot plimba, neacoperit, chipul infernal pe dinaintea pescăruşilor grăbiţi şi în bătaia vântului de miazăzi. De aici pot vedea chiar şi acoperişul sclipitor al singurului meu capriciu, unicul proiect din care nu am mai urmărit să scot bani, ci să-mi iau o binemeritată revanşă.

Acolo, departe, pe West 34th Street, se înalţă Opera Manhattan, de

curând finalizată, menită a-şi îngenunchea rivala snoabă, Metropolitanul. Când am sosit aici am vrut să mai văd un spectacol de operă la Metropolitan, dar, fireşte, aveam nevoie de o lojă cu perdele, ferită de priviri indiscrete. Comisia însă, dominată de Madame Astor şi de acoliţii ei de la registrul social, cei patru sute de afurisiţi, mi-a cerut să mă prezint pentru un interviu. Imposibil, fireşte. L-am trimis pe Darius, dar a fost refuzat, comisia insistând să mă întâlnească personal, faţă în faţă. A fost o jignire pe care o vor plăti scump. Am găsit între timp un alt iubitor de operă care fusese umilit: îl cheamă Oscar Hammerstein. Acesta, după ce înfiinţase o altă operă şi dăduse faliment, era în curs de finanţare a unui nou proiect. Ei bine, am devenit partenerul său invizibil, iar noua Operă îşi va deschide porţile în decembrie şi va mătura podeaua cu Metropolitanul. Nu ne vom zgârci absolut deloc: va străluci pe scenă marele Bonei, dar mai presus de toate va veni să cânte însăşi Melba, Melba în carne şi oase. Chiar acum Hammerstein se află la Paris, la Grand Hotel al lui Garnier de pe Bulevardul Capucinilor, ca s-o aducă la New York, pe banii mei.

Este o performanţă fără precedent. Îi voi face pe snobii ăştia, pe d-alde Vanderbilt, Rockefeller, Whitney, Gould, Astor şi Morgan, să se târască dacă vor s-o asculte pe neîntrecuta Melba.

În rest, sunt rece şi calculat. Şi mai privesc din când în când înapoi: o viaţă de durere şi hulă, de frică şi ură – ura voastră pentru mine şi a mea pentru voi. Un singur om mi-a arătat bunătate, m-a scos dintr-o cuşcă şi m-a dus într-un subsol, iar apoi m-a strecurat pe un vapor în timp ce toţi ceilalţi mă hăituiau ca pe o vulpe încolţită. Această femeie a ţinut locul mamei a cărei prezenţa n-am simţit-o niciodată lângă mine.

Şi a mai fost cineva, o femeie pe care am iubit-o, dar care nu m-a putut iubi. Şi pentru asta mă dispreţuieşti, rasă umană? Pentru că n-am putut să mă fac iubit, ca bărbat, de o femeie? A fost însă o clipă, o fărâmă de timp când am crezut că aş putea fi iubit, asemenea măgăruşului lui Chesterton, „o clipă dureros de dulce”… Tăciuni, scrum, nimic. N-a fost să-mi fie dat. Aşa că îmi rămâne doar cealaltă iubire, devotamentul către stăpânul care nu m-a dezamăgit nicicând; şi toată viaţa, pe el îl voi venera.

3
DISPERAREA LUI ARMAND DUFOUR

BROADWAY, NEW YORK CITY, OCTOMBRIE 1906

Urăsc oraşul ăsta. N-ar fi trebuit sa vin niciodată aici. De ce-oi fi venit, pentru Dumnezeu? Din dorinţa unei muribunde de la Paris care, dacă stau să mă gândesc mai bine, poate că era chiar nebună. Şi bineînţeles, pentru săculeţul cu napoleoni de aur. Poate că ar fi fost mai bine dacă nu-i primeam.

Unde-i omul ăsta căruia trebuie să-i predau o scrisoare lipsită de noimă? Părintele Sebastian nu mi-a spus decât că este vorba de un bărbat cu o faţă atât de desfigurată, încât nu poate trece neobservat. Ei bine, eu constat că lucrurile stau tocmai pe dos: am de-a face cu un om invizibil!

Pe zi ce trece capăt convingerea că n-a ajuns niciodată prin părţile astea. Precis că i s-a refuzat intrarea la biroul de imigrări din Ellis Island, unde m-am pomenit într-un adevărat haos. Toţi sărăntocii şi dezmoşteniţii lumii par a se scurge fără încetare în ţara asta şi majoritatea rămân chiar aici, în oraşul ăsta îngrozitor. În viaţa mea n-am mai văzut atâţia prăpădiţi: şiruri lungi de refugiaţi trenţăroşi, urât mirositori şi chiar plini de păduchi adunaţi de prin calele împuţite ale vapoarelor care i-au adus, strângându-şi la piept toată zestrea lumească împachetată în zdrenţe, ticsiţi în nenumărate şi nesfârşite rânduri în halele reci şi neprimitoare de pe insula aceea uitată de Dumnezeu. Peste capetele tuturor tronează, de pe insula vecină, doamna cu torţa, statuia pe care tot noi le-am dăruit-o. Mai bine i-am fi spus lui Bartholdi să-şi ţină afurisita de statuie în Franţa şi să le fi dat iancheilor altceva mai folositor cum ar fi un set ca lumea de dicţionare Larousse, să fi învăţat şi ei o limbă civilizată măcar.

Da’ de unde – noi a trebuit să le dăm, vezi Doamne, ceva simbolic! Ceva pe care ei îl transformă într-un soi de magnet cu care atrag toate epavele din Europa şi de peste mări şi ţări, fluturându-le speranţa într-o viaţă mai bună. *Quelle blague!*[3] Sunt complet nebuni, iancheii ăştia, dacă-şi pot închipui că vor crea o naţiune din astfel de oameni, scursurile societăţii de la Bantry Bay la Brest-Litovsk şi de la Trondheim la Taormino. Ei chiar cred că vor face, într-o zi, o naţiune puternică din adunătura asta?

Am fost să-l văd pe comandantul serviciului imigrări. Slavă Domnului, avea la îndemână un vorbitor de limbă franceză. Aşa am

[3] Ce glumă bună! *(fr.).*

aflat că, într-adevăr, nu mulţi erau întorşi din drum, însă cei grav bolnavi sau cu malformaţii erau respinşi de la bun început. E limpede că omul meu nu putea să fie decât în acest din urmă grup. Şi chiar dacă ar fi reuşit să se strecoare, sunt doisprezece ani de atunci şi ar putea fi oriunde în ţara asta care se întinde pe cinci mii de kilometri de la est la vest.

M-am adresat autorităţilor oraşului, dar mi s-a spus că este vorba de cinci districte mari şi nu exista practic nici o evidenţă a locuitorilor acestora. Poate, la fel de bine, să fie undeva în Brooklyn, Queens, Bronx ori în Staten Island. Aşa că n-am decât să stau aici, pe Insula Manhattan, continuând să caut un proscris. Ce sarcina minunata pentru un francez respectabil!

În arhiva de la primărie figurează peste zece Muhiheimi şi i-am verificat pe toţi. Dacă l-ar fi chemat Smith, acum aş fi în drum spre casă. Există şi o listă cu cei care au telefon, dar nici urmă de Erik Muhiheim printre ei. M-am interesat şi la autorităţile fiscale, însă mi s-a spus că registrele lor sunt confidenţiale.

Cu poliţia a fost şi mai bine. Am găsit un sergent irlandez care s-a oferit să facă investigaţii în schimbul unui „onorariu" (despre care ştiam prea bine că va intra în buzunarul lui). A plecat şi s-a întors, spunându-mi că nici un Muhiheim n-avusese probleme cu poliţia, dar că-mi poate da o listă cu vreo şase Mulleri, daca vreau. Imbecilul!

În Long Island e un circ. Am încercat şi acolo. Altă fundătură. Am fost şi la marele lor spital numit Bellevue, dar în nici una dintre fişele de tratament nu este consemnată internarea vreunui pacient într-atât de desfigurat. Nu ştiu unde m-aş mai putea duce.

Locuiesc într-un hotel modest pe una dintre străduţele aflate în spatele unui mare bulevard. Mănânc fierturile lor oribile şi beau o bere dezgustătoare. Dorm într-un pat strimt şi tânjesc după apartamentul meu din Ile St. Louis unde-mi era cald şi bine lângă fundul primitor şi durduliu al doamnei Dufour. Vine frigul şi banii se împuţinează. Vreau să mă întorc în Parisul meu iubit, un oraş civilizat unde oamenii nu aleargă ca bezmeticii, unde mersul cu trăsura e o plăcere, nu o cursă nebunească, iar tramvaiele nu sunt un pericol pentru viaţa omului ori, în cel mai fericit caz, pentru picioarele lui.

Colac peste pupăză, m-am gândit că aş putea încerca să leg câteva cuvinte în perfida limbă a lui Shakespeare, fiindcă i-am văzut, i-am auzit pe milorzii englezi care vin pentru cursele de cai la Auteuil şi Chantilly, însă aici ei vorbesc pe nas şi foarte repede.

Am văzut ieri o cafenea italienească chiar pe strada asta, unde au cafea moca adevărată şi chiar vin Chianti. Fireşte, nu e Bordeaux, dar tot e mai bun decât zeama de lături căreia îi spun iancheii bere. Uite, e chiar în faţa mea, vizavi, peste strada asta a cărei traversare îţi pune viaţa în pericol. O să-mi dreg nervii cu o cafea zdravănă, după

care mă voi duce să-mi cumpăr biletul de întoarcere acasă.

4
ŞANSA LUI CHOLLY BLOOM

BARUL LUI LOUIE, FIFTH AVENUE COLŢ CU 28th STREET, NEW YORK, OCTOMBRIE 1906

Ascultaţi ce vă spun, fraţilor: există uneori momente când simţi că meseria asta de reporter în cel mai trepidant oraş de pe faţa pământului e cea mai straşnică îndeletnicire din lume. OK, ştim cu toţii că sunt şi ore sau zile-ntregi când îţi toceşti pingelele degeaba – ponturi false, interviuri refuzate şi rămâi cu pagina goală. Este? Hei, Barney, mai dai şi tu un rând de beri aici?

Şi, cum ziceam, se scurg zilele câteodată fără s-auzi de vreun nou scandal la primărie (ce-i drept, nu se-ntâmplă prea des chestia asta); nu tu divorţ în lumea buna, nu tu un cadavru proaspăt în Central Park, dis-de-dimineaţă – şi uite-aşa, viaţa îşi pierde farmecul. Şi te gândeşti: ce fac eu aici, mâi frate, de ce-mi pierd timpul? Poate chiar era mai bine dacă primeam oferta lui ăl bătrân cu negoţul lui din Poughkeepsie. Ştiţi şi voi cum e sentimentul ăsta.

Dar tocmai asta-i treaba; aici e diferenţa care mă face să nu-mi pară rău că nu vând izmene bărbăteşti în Poughkeepsie: la un moment dat prinzi o mişcare cu coada ochiului şi, dacă eşti băiat deştept, ai mirosit imediat ocazia unui articol gras. Uite-aşa mi s-a întâmplat mie ieri; trebuie să vă spun neapărat despre asta… Aşa, să trăieşti, Barney.

Aşa. Eram într-o cafenea – la Fellini, ştiţi unde e? Pe Broadway, la numărul două’ş şase. Avusesem o zi mizerabilă, mă tot învârteam în căutarea unui fir în treaba cu crimele alea din Central Park şi nimic. Cabinetul primarului se stropşeşte la Biroul Corpului de Detectivi, ăia sunt furioşi că n-au nici o noutate şi zic că n-au nimic pentru presă. N-aveam decât să mă-ntorc la redacţie şi să le spun că n-am nici măcar două rânduri de băgat sub tipar. Şi ce-mi zic? Ia să intru eu la taica Fellini, să mă răcoresc cu un profiterol. Le ştiţi, nu? Cu mult sirop de arţar, te scoală din boală, ce mai.

Intru eu acolo şi văd că-i lume multă şi m-aşez la masa din fund. După vreo zece minute intră un amărât, de ziceai că i se înecase toată flota. Dă cu ochii împrejur, mă vede singur la masă şi vine. Foarte politicos băiatul, se-nclină, eu dau din cap. El zice ceva într-o păsărească de pe alte meleaguri, eu îi fac semn spre scaunul liber, se aşază, comandă o cafea. Numai că nu pronunţă ca tot omul, „cofi”, zice „cafe”. Ospătarul a priceput, că era italian. Eu mă uit la omul meu

şi-mi zic că-i franţuz. Aşa că-l salut politicos pe franţuzeşte…

Cum adică, dacă ştiu franţuzeşte? Haida-de! Rabinul-şef o fi evreu, ce ziceţi? Mă rog, pot spune că mă descurc. Deci, îi zic: „Bonjur, musiu”, ca un bun new-yorkez, gazdă ce mă aflam. Ei bine, când m-a auzit, franţuzul meu a luat-o la vale de-a binelea. S-a avântat, pe limba lui, într-o cascadă în care, iertat să-mi fie, m-a pierdut cu totul. Şi era supărat rău săracul băiat, mai că plângea. A băgat mâna în buzunar şi a scos o scrisoare pe care mi-o vântura înaintea ochilor, arăta impunător de-a dreptul, cu ceară pe clapa plicului şi cu un soi de sigiliu.

La faza asta făceam deja eforturi să mă port frumos cu un străin aflat la necaz, pentru că, la drept vorbind, eram tentat să-mi termin îngheţata, să las banii pe masă şi să ies. Dar ce naiba, îmi zic, hai să-ncercăm să-l ajutăm pe omul ăsta care se pare că a avut o zi şi mai rea ca a mea – şi nu-i puţin lucru, zău! Ei şi-l chem pe taica Fellini şi-l întreb dacă ştie franţuzeşte. Aş! Doar italiana şi engleza şi până şi pe-asta o vorbeşte cu accent sicilian. Atunci mă gândesc: pe cine mai cunoaştem noi, prin zonă, vorbitor de franceză?

Acum, fiţi sinceri, băieţi, voi aţi fi dat din umeri şi v-aţi fi văzut de treabă, este? Şi nici n-aţi fi ştiut ce aţi pierdut. Numai că eu sunt Cholly Bloom, omul cu al şaselea simţ. Păi, ce avem noi puţin mai încolo, pe 26th Street colţ cu Fifth Avenue? Delmonico, nu? Şi cine-i patron la Delmonico? Păi, Charlie Delmonico, nu? Şi de unde vin alde Delmonico? Mă rog, din Elveţia, dar ăia de acolo vorbesc toate limbile şi chiar dacă Charlie s-a născut în State, mă gândesc că ar trebui să ştie ceva franceză totuşi.

Aşa că-l iau pe sus pe franţuz şi-n zece minute ne aflăm în faţa celui mai faimos restaurant de pe toată faţa Statelor Unite. Aţi intrat vreodată acolo? Nu? Ei bine, e cu totul altceva: catifea din cea mai fină, veioze de masă din bronz masiv, eleganţă sobră. Cât despre preţuri, eu unul nu mi le pot permite. Ca din senin apare Charlie D. în persoană şi-şi dă seama dintr-o ochire cu cine are de-a face. Numai că, vedeţi voi, ce-l distinge pe un mare patron de restaurant? Politeţea desăvârşită, chiar şi faţă de un golan de pe stradă. Deci vine, se-nclină şi întreabă cu ce ne-ar putea fi de folos. Eu îi explic că am dat peste francezul ăsta venit tocmai de la Paris şi că tot ce am putut înţelege e că are o problemă serioasă cu o scrisoare.

Ei şi domnul D. îl ia politicos în primire pe francez, pe limba lui şi băiatul o ia de la capăt şi scoate scrisoarea, turuind ca o mitralieră. Şi pentru că tot nu-nţelegeam o boabă, am profitat să dau o raită cu ochii prin decor. Cinci mese mai încolo, cine credeţi că purica meniul, de la dată şi până la scobitori? Nimeni altul decât Gates, ăla care pariază pe-un milion fluierând. În spatele lui, Diamant-Jim Brady lua masa cu Lillian Russel – avea fata un decolteu de puteai scufunda în el

Majestic-ul, ditamai vaporul cu aburi. Apropo, voi ştiţi cum mănâncă Diamant-Jim? Eu auzisem, dar nu-mi venea să cred; aseară am văzut cu ochii mei. Se-nşurubează bine în scaun şi se trage cu burta la treisprezece centimetri de masă, nici mai mult, nici mai puţin. Din poziţia asta începe să mănânce şi nu se opreşte decât când atinge masa cu burta.

Între timp, Charlie D. terminase. Mă lămureşte că francezul e un anume „musiu" Armând Dufour, avocat în Paris, venit la New York într-o misiune de maximă importanţă. Trebuia să predea o scrisoare din partea unei femei care a murit unui oarecare domn Erik Muhiheim care se presupune că ar locui în New York. Omul luase toate străzile la rând, fără nici un rezultat. Până aici, nici eu nu-i puteam fi de folos, fiindcă nu cunoşteam pe nimeni cu numele ăsta.

Dar Charlie al meu îşi mângâie barba, ca omul care sapă adânc printre gânduri şi-mi zice, foarte protocolar de altfel:

— Domnule Bloom, aţi auzit cumva de E. M. Corporation?

I-auzi neică! Acum vin eu şi vă-ntreb, Papa o fi catolic?

Păi cum să n-aud? Incredibil de bogaţi, uimitor de puternici şi misterioşi până-n pânzele albe. Sunt băgaţi în tot soiul de afaceri înregistrate la Bursa de Valori şi au mai multe acţiuni decât oricine, cu excepţia lui J. Pierpont Morgan. Şi nu-i om mai bogat ca J. P. Aşadar, ca să nu fiu luat de papagal, zic:

— Sigur, are sediul în clădirea E. M. Tower din Park Row.

— Exact, zice domnul D. Ei bine, s-ar putea ca acest personaj extrem de retras care controlează E. M. Corporation să răspundă la numele de domnul Muhiheim.

Acum, eu ştiu una: când un flăcău de soiul lui Charlie Delmonico spune că „s-ar putea", înseamnă că a auzit el ceva, dar tu n-ai aflat-o de la el. Două minute mai târziu suntem iar în stradă, opresc o birjă şi o luăm la trap înspre Park Row.

Măi băieţi, poate înţelegeţi acum de ce spuneam că reporterul are cea mai fainã meserie din oraş. Deci, mai întâi umblu să scot din impas un franţuz şi ajung să mi se ofere şansa de a-l vedea pe cel mai misterios pustnic din New York – omul invizibil în persoană, ce mai. Oi avea eu norocul ăsta sau nu? Dacă mai puneţi pe masă o blondă d-asta înspumată, vă spun mai departe.

Aşa... ajungem noi în Park Row şi-i dăm bătaie până la blocul turn cu pricina. Mâi fraţilor, e înalt, nu gluma! Enorm şi vârful numai că nu gâdilă norii. Toate birourile erau închise, afară se întunecase, doar un hol era luminat şi era acolo un paznic care şedea la un birou. Sun la uşă, omul vine şi ne-ntreabă, eu îi explic despre ce este vorba; el ne primeşte în hol şi se duce să dea un telefon. Cred că era o linie directă pe circuit interior, pentru că n-a vorbit cu centralista. Spune ceva în telefon, asculta răspunsul, după care ne zice să-i lăsăm lui scrisoarea,

că o s-o predea el.

Bineînţeles că nu eram dispus să înghit găluşte d-astea. Spune-i mata domnului de la etaj, îi zic, că „musiu” Dufour a bătut drumul de la Paris până aici tocmai pentru că are obligaţia să înmâneze scrisoarea personal. Portarul se execută, apoi îmi întinde receptorul. Mă-ntreabă o voce: Cu cine vorbesc? îi răspund: „Cu domnul Charles Bloom”. Şi vocea zice: „Care este misiunea dumneavoastră aici?”

Vă daţi seama că nu eram atât de nătărău să-i spun că sunt de la *Hearst Press* – nu de alta, dar am deja sentimentul că asta e o reţetă sigură atunci când vrei să fii dat pe uşă afară. Îi spun, deci, că reprezint în New York firma notarială „Dufour & Co.” din Paris, Franţa.

— Şi care este misiunea dumneavoastră aici, domnule Bloom? Întreabă vocea, care suna de parc-ar fi venit tocmai din Terra Nova. Îi repet că trebuie să înmânăm o scrisoare de maximă importanţă domnului Erik Muhiheim personal.

— La această adresă nu locuieşte nimeni cu acest nume, spune vocea, dar lăsaţi scrisoarea la portar, mă voi asigura că va ajunge la destinaţie.

Altă gogoaşă pe care eram dispus s-o înghit. De unde să ştiu că nu vorbeam cu Excelenţa Sa Omul Invizibil în persoană, în fond? Nu-mi rămâne decât să joc la cacealma, aşa că zic:

— Spuneţi-i domnului Muhiheim că scrisoarea vine din partea…

— Doamnei Giry, îmi suflă avocatul.

— … doamnei Giry, repet eu în receptor.

— Aşteptaţi, zice glasul, după care revine pe fir. Luaţi liftul până la etajul treizeci şi nouă.

Ne conformăm. Ei, ia să v-aud, băieţi, aţi urcat vreodată treizeci şi nouă de etaje? Nu? Vă spun eu, e o experienţă care merită trăită. Închis în cuşca aia, cu toată instalaţia care-ţi zdrăngăne în urechi în timp ce te suie la cer. Ca să nu mai vorbim de balans. În fine, cuşca se opreşte, trag grilajul într-o parte, ieşim. Ne aşteaptă acolo un tip.

— Sunt domnul Darius, zice; urmaţi-mă.

Era glasul de la capătul firului. Ne duce într-o sală lungă, lambrisată, cu o masă mare cu montură de argint. Bag seamă că ne aflăm în locul unde se bate palma, se elimină concurenţa, se coc milioanele. O sală elegantă, în stil european.

Cu tablouri în ulei pe pereţi. Îmi sare în ochi unul mai acătării, mai mare decât celelalte, la capătul opus al încăperii: un individ cu mustaţă, surâzător, pălărie cu boruri largi, guler de dantelă.

— Pot să văd scrisoarea? întrebă Darius, fixându-mă cu o privire asemănătoare cu a unei cobre cântărind din ochi guzganul pe care-l va înfuleca la prânz. Mă rog, eu n-am văzut niciodată o cobră sau un guzgan, dar îmi închipui că aşa arată, îi fac un semn din cap lui Dufour, el scoate scrisoarea şi o pune pe masa lustruită care-l

desparte de Darius. Omul ăsta are ceva care face să mi se ridice părul la ceafă. La el predomină negrul: redingotă neagră, cămaşă albă, cravată neagră; faţa, la fel de albă cum e cămaşa – o faţă îngustă, slabă. Părul e negru, ca şi ochii de altfel, care trimit sclipiri ciudate, dar nu clipesc deloc. Cobră am zis? Da, se potriveşte de minune.

Acum fiţi atenţi, băieţi, că asta-i chiar important Mă apucă brusc pofta de o ţigară şi aprind chibritul. Mare gafă! Darius se repede la mine ca un pumnal care sare din teacă.

— Fără flacăra deschisa, face el tăios; stingeţi ţigara, vă rog.

Şi cum stăteam eu la capătul mesei, aproape de uşa din colţ, mă îndrept către o altă măsuţă semirotundă de lângă perete, care avea pe ea un vas de argint, să sting ţigara în el. În spatele vasului era o tavă mare de argint sprijinită de perete; şi cum stingeam ţigara, îmi pică privirea pe tava înclinată de argint, lustruită ca o oglindă. Văd în ea imaginea picturii în ulei de la capătul celălalt al încăperii, numai că faţa zâmbitoare din tablou dispăruse!... în locul ei, sub pălăria cu boruri largi, era un chip care i-ar fi băgat în sperieţi până şi pe Cavalerii Neînfricaţi, de s-ar fi prăvălit din şa, nu alta. Faţa de sub pălărie era acum acoperită pe trei sferturi cu un soi de mască; în dreptul gurii se vedea, pe jumătate, o spintecătură strâmbă, iar de sub mască doi ochi îşi înfigeau privirile în mine ca nişte burghie. Mi-a scăpat un urlet şi m-am întors arătând cu degetul la tabloul din perete:

— Cine dracu-i ăla?

— *Cavalerul surâzător* de Franz Hals, zice Darius. Nu originalul, fireşte, acela este la Londra, însă e o copie foarte reuşită.

Şi bineînţeles că flăcăul e la locul lui, cu mutrişoara numai zâmbet pe sub mustăcioară, cu guleraşul de dantelă, cu tot dichisul. Dar zău că nu-s nebun, ştiu bine ce-am văzut. În fine, Darius întinde mâna şi ia scrisoarea.

— Vă asigur, zice, că în mai puţin de o oră domnul Muhiheim va intra în posesia scrisorii.

După care spune acelaşi lucru în franceză către Dufour, care consimte cu o mişcare a capului. Asta e, dacă el e mulţumit, eu nu am ce să mai zic; aşadar, ne îndreptăm spre ieşire. Nici nu apuc să ajung la uşă, că Darius mă întreabă, cu un glas de parc-ar fi fost lamă de ras, nu alta:

— Apropo, domnule Bloom, la ce ziar lucraţi?

— *New York American*, bombănii eu, după care am ieşit.

Strada, birja, înapoi pe Broadway. Îl las pe franţuz unde-mi cere şi apoi alerg la redacţie. Doar am ce pune pe hârtie, nu?

Ei bine, nu. Redactorul din tura de noapte ridică ochii la mine şi zice:

— Cholly, ai băut.

— Ce-am făcuuut?! N-am atins nici măcar un strop, zic. Şi-i torn în poală aventura serii, de la cap la coadă. Ei, nu-i un subiect de toată isprava? Aş, el nici nu vrea s-audă.

— Mă rog, zice, ai dat peste un avocat francez care avea de predat o scrisoare şi l-ai ajutat s-o ducă unde trebuie. Mare brânză! Dar slăbeşte-mă cu fantomele tale. Tocmai am primit un telefon de la preşedintele lui E. M. Corporation, un anume domn Darius, care-mi spunea că ai trecut pe acolo astă-seară, i-ai predat personal o scrisoare, după care ai luat-o razna şi ai început să urli despre un ştiu ce arătări pe pereţi. E recunoscător pentru scrisoare, dar a ameninţat că ne dă în judecată dacă te apuci să arunci cu noroi în firma lui. Apropo, sticleţii tocmai l-au săltat pe criminalul din Central Park – l-au prins în flagrant. Ia trage o fugă şi dă şi tu o mână de ajutor.

Şi uite-aşa, nici un cuvinţel n-a văzut lumina tiparului. Dar vă spun cu mâna pe inimă, băieţi, nu-s nebun şi nici nu eram băut. Eu chiar am văzut faţa aia odioasă pe perete. Ce ştiţi voi, staţi acum la un pahar cu singurul tip din New York care a văzut de-adevăratelea Fantoma din Manhattan!

5
TRANSA LUI DARIUS

CASA CU HAŞIŞ, LOWER EAST SIDE, MANHATTAN, NEW YORK CITY, NOIEMBRIE 1906

Fumul mă pătrunde, îl simt, fum catifelat, ademenitor. Mă ascund îndărătul pleoapelor şi las în urmă mahalaua asta jalnică, păşesc de unul singur pe porţile de la marginea simţurilor, în împărăţia Aceluia pe care îl slujesc.

Fumul se împrăştie... alunec de-a lungul unui culoar cu pereţii şi podeaua din aur masiv. Ah, fiorul aurului! Să-l atingi, să-l dezmierzi, să-l respiri, să-l ai... şi să aduci ofrandă Lui, zeul aurului, adevăratul, unicul zeu!

De pe Coasta Berberă, unde pentru întâia oară l-am cunoscut pe El, eu, un copilandru ticălos tăvălit de pederaşti, am fost ridicat spre o vocaţie înaltă şi nu contenesc să caut, să strâng tot mai mult aur ca să-i ofer Lui, în prezenţa căruia mă aduce întotdeauna fumul binecuvântat...

Înaintez în uriaşa sală aurită unde bubuie furnalele, iar aurul topit curge din ele în torente, fără odihnă, proaspăt, fierbinte... Fum, tot mai mult fum, fumul furnalelor care se amestecă acum cu fumul care-mi inundă gura, gâtul, sângele, creierul – şi, deodată, chiar El îmi va apărea din fumul acesta şi-mi va vorbi, ca întotdeauna...

Îmi va asculta cuvintele, mă va sfătui şi mă va îndruma şi, ca de fiecare dată, El va avea dreptate... E aici, acum, îi simt prezenţa...

— Stăpâne, mărite zeu Mamona, iată-mă îngenuncheat înaintea Ta. Ţi-am slujit după puterile mele în toţi anii aceştia şi am adus înaintea tronului Tău pe patronul meu pământesc şi toată bogăţia sa imensă. Mă rog Ţie, ascultă-mă, căci am nevoie de povaţa şi de îndrumarea Ta.

— Te ascult, robule. Care e necazul tău?

— E vorba de omul acela în serviciul căruia mă aflu aici, pe pământ... simt că se întâmplă cu el ceva ce nu pot înţelege.

— Explică-te.

— De când l-am cunoscut, din prima clipă când i-am văzut hidosul chip, mi-am dat seama că are o singură idee fixă, în care l-am susţinut şi l-am încurajat necontenit: e obsedat să parvină într-o lume pe care el o percepe a-i fi ostilă de la primul până la ultimul om. I-am îndreptat obsesia pe făgaşul banului şi astfel am adus în slujba Ta geniul lui în a strânge bani cu toptanul. Doar ştii prea bine toate

astea, nu, Stăpâne?

— Ai lucrat într-adevăr cu măiestrie, slugă credincioasă. Averea lui creşte pe zi ce trece, iar tu, văd, ai grija ca ea să-mi fie dedicată Mie.

— Dar, Stăpâne, de curând i-au intrat gărgăuni în cap; nu se mai gândeşte decât la operă şi asta nu-i doar o pierdere de timp, ci mult mai rău, e o mare risipă de bani! Opera nu aduce nici un profit.

— Ştiu asta; e o rătăcire neproductivă. Şi cam cât din averea lui se iroseşte pentru capriciul ăsta?

— Până acum nu e vorba decât de sume infime, însă mă îngrijorează că asta l-ar putea abate de la nobila sarcină de a umple cu aur tainiţele Tale.

— A încetat să mai producă bani?

— Dimpotrivă. În privinţa asta, lucrurile stau la fel de bine ca şi până acum. Are în continuare idei originale, strategii subtile şi o inventivitate cu totul ieşită din comun, care-mi pare uneori că ţine de un al şaselea simţ. Şi tot mie îmi încredinţează, în continuare, conducerea întrunirilor din sala de şedinţe. În ochii lumii, eu sunt cel care dirijează operaţiunile de transfer şi asimilare a pachetelor majoritare de acţiuni în afacerile profitabile, eu sunt cel care adaugă piatră peste piatră la imperiul de concerne şi investiţii. Eu sunt cel care îi striveşte pe mărunţeii neputincioşi şi câtă desfătare îmi aduc smiorcăielile lor!… Eu sunt cel care adună chiria pentru proprietăţile pe care le avem pe la periferii şi tot eu dispun evacuarea caselor ori a şcolilor în locul cărora ridicăm fabrici ori staţii de triaj. Eu îi mituiesc pe grangurii oraşului ca să-mi asigur complicitatea lor. Eu sunt cel care semnează ordinele de achiziţie a pachetelor grase de acţiuni şi comenzile de marfă angro în ramurile industriale noi care răsar pe tot cuprinsul ţării. Numai că toate instrucţiunile vin din partea lui, el pune la punct campaniile în afaceri şi dictează tot ce trebuie să spun şi să fac eu.

— Şi simţi cumva că au început să-l lase băierile minţii?

— Nu, Stăpâne, are o judecată impecabilă, ca întotdeauna de când l-am cunoscut, de altfel. Cei de la Bursa de Valori sunt uluiţi de îndrăzneala şi intuiţia lui, dar mă cred pe mine autorul tuturor combinaţiilor.

— Atunci care-i necazul, robule?

— Mă gândeam, Stăpâne, dacă nu cumva a sosit momentul ca el să dispară, iar eu să moştenesc.

— Robul meu a lucrat foarte bine, dar asta e şi pentru că ai ascultat ordinele Mele. Ai talent, într-adevăr şi ştii şi tu asta; cât despre fidelitate, ai fost întru totul Mie credincios. Însă Erik Muhiheim înseamnă mai mult. Rareori se naşte un astfel de geniu în a face banul să se înmulţească. El este una din aceste păsări rare şi e chiar mai mult decât atât. Nu-i doar un geniu în a strânge averi, ci este, în

acelaşi timp, imun la scrupule, principii, compasiune şi, mai presus de orice, imun la iubire, asemenea ţie. Doar ura pentru semenii săi îl mână şi-l inspiră, iar tu eşti cel care i-ai adus toată inspiraţia şi energia în serviciul Meu. Omul ăsta e o unealtă de vis în slujba Mea. Va veni şi ziua când îi va suna ceasul şi atunci s-ar putea să-ţi ordon să-i pui capăt zilelor. Atunci, desigur, vei putea moşteni totul. Îmi aduc aminte că am oferit cândva, altcuiva, toate împărăţiile pământului. Ţie îţi ofer întregul imperiu financiar al Americii. Oare te-am dezamăgit până acum?

— Nici o clipă, Stăpâne.

— Oare m-ai trădat tu pe Mine?

— Nici o clipă, Stăpâne.

— Atunci lasă lucrurile să meargă tot aşa, o vreme. Mai spune-mi despre noua lui obsesie şi dedesubturile ei.

— Biblioteca lui e înţesată cu volume de operă şi despre operă. Dar după ce i s-a refuzat o lojă particulară la Metropolitan, mascată cu draperii care să-i ascundă faţa, pentru că am tras eu sforile să nu i se aprobe, părea că şi-a pierdut interesul. Acum însă a investit milioane în construirea unei opere rivale.

— După câte ştiu Eu, până acum nu a făcut nici o investiţie care să nu-i aducă profituri grase.

— Aşa este, numai că în această din urmă întreprindere se întrevăd oarecare pierderi – ce-i drept, ele nu ajung, cred, nici măcar la unu la sută din totalul averii sale. Şi ar mai fi ceva: simt o schimbare în sufletul lui.

— Adică?

— N-am înţeles eu prea bine despre ce este vorba; atâta doar, că totul a început după ce a primit o scrisoare misterioasă din Paris, unde a trăit el în trecut...

— Zi mai departe.

— Au venit doi bărbaţi. Unul era un reporteraş amărât de la un ziar new-yorkez, dar ăsta era doar ghidul. Celălalt era un avocat francez; el era cel care aducea scrisoarea. Aş fi deschis-o eu, dar patronul era cu ochii pe mine; de cum au plecat cei doi, a venit şi a luat-o. S-a aşezat şi a citit-o acolo, la masa din sala de şedinţe. Eu m-am făcut că plec, dar am rămas să trag cu ochiul printr-o crăpătură a uşii. L-am văzut schimbat atunci când s-a ridicat.

— Şi de atunci încoace?

— Până atunci a fost partenerul din umbră al unui oarecare Hammerstein – pentru că, de fapt, el, Muhiheim, este adevăratul proiectant şi spirit activ în construirea noii săli de operă. Hammerstein e şi el bogat, dar nu încape comparaţie. Muhiheim a fost, de fapt, cel care a depus toate garanţiile pentru ca noua clădire să fie adusă în stadiul final. Iar de când a primit scrisoarea s-a implicat cu şi mai

mare ardoare. Îl trimisese deja pe Hammerstein la Paris cu o groază de bani să o convingă pe o cântăreaţă, Nellie Melba, să vină la New York ca invitată de onoare în spectacolul de Anul Nou. Acum însă a expediat la Paris un mesaj urgent în care îl însărcinează pe Hammerstein să aducă încă o primadonă, rivala numărul unu a Melbei, o solistă franceză care se numeşte Christine de Chagny. A intervenit şi în alegerea repertoriului artistic, schimbând piesa inaugurală, o operă de Bellini, cu o alta şi insistând pe o altă distribuţie. Şi, colac peste pupăză, îşi petrece nopţile scriind cu înfrigurare...

— Şi ce scrie?

— Compune muzică, Stăpâne. În fiecare dimineaţă apar alte teancuri de partituri. Cu noaptea-n cap, îl aud cântând la orga pe care şi-a instalat-o în salon. Eu, unul, sunt afon; mie nu-mi spune nimic, e ca o înşiruire de zgomote fără noimă. Dar cred că el compune o operă, acolo sus. Nu mai târziu decât ieri a dispus să fie expediat un colet foarte urgent de pe Coasta de Est cu destinaţia Paris. Pachetul conţinea o parte din opera lui, cât apucase să termine până atunci. Spune-mi, ce-i de făcut?

— Credinciosul meu rob, pare a fi o nebunie, într-adevăr, dar destul de inofensivă. A mai investit bani în nenorocita asta de sală de operă?

— Nu, Stăpâne, dar îmi fac griji pentru moştenirea mea. Cu mult timp în urmă mi-a promis că, în caz că i se întâmplă ceva, îmi lasă mie toată averea lui, sute de milioane de dolari, pe care eu, fireşte, voi continua să-i pun în slujba Ta. Acum însă mă tem să nu se răzgândească; să nu lase, cumva, toată averea cine ştie cărei fundaţii ce are de-a face cu damblaua asta a lui, cu opera.

— Slugă fără minte ce eşti! Nu eşti tu fiul lui adoptiv, moştenitorul şi succesorul lui, cel destinat să-i preia tot aurul şi toată puterea? Nu ţi-a făgăduit el asta? Mai mult, nu ţi-am făgăduit chiar Eu asta? Şi cine mă poate înfrunta pe Mine?

— Nimeni, Stăpâne, eşti cel mai mare, eşti singurul zeu adevărat!

— Atunci linişteşte-te. Îţi spun eu ce ai de făcut; nu e un sfat, e un ordin. Dacă se întâmplă să surprinzi vreo ameninţare reală pentru moştenirea ta asupra întregii lui averi: bani, aur, putere, proprietăţi – atunci ai dezlegare să distrugi acea ameninţare fără întârziere. M-ai înţeles?

— Perfect, Stăpâne. Îţi mulţumesc. Voi face întocmai cum porunceşti.

6
RUBRICA LUI GAYLORD SPRIGGS

CRITIC DE OPERĂ LA ZIARUL *NEW YORK TIMES,* NOIEMBRIE 1906

Iată, aduc veşti bune pentru iubitorii de operă din New York şi din împrejurimi: a izbucnit războiul!

Staţi liniştiţi, nu-i vorba de nimic asemănător acelui război hispano-american în care bunul nostru preşedinte, Teddy Roosevelt şi-a dovedit marea vitejie la San Juan Hill, acum câţiva ani. E vorba de un război în lumea operei new-yorkeze. Şi de ce ar fi un astfel de război o veste bună, vă veţi întreba. Ei bine, fiindcă taberele ce vor sta faţă în faţă sunt, nici mai mult, nici mai puţin decât cele mai frumoase voci din lume, astăzi; muniţia folosită va consta în sume de bani la care cei mai mulţi dintre noi nici nu îndrăznim a ne gândi decât, poate, în vis; iar cei ce vor avea de câştigat de pe urma acestui război vor fi iubitorii Operei, cu „O” mare.

Dar să încep cu începutul, cum spunea regele de cupă în *Alice în Ţara Minunilor* – fiindcă, zău aşa, opera new-yorkeză începe să semene cu fantezia lui Lewis Carroll. Publicul fidel îşi aduce aminte, cu siguranţă, că în octombrie 1883 Metropolitanul şi-a deschis uşile pentru a găzdui un spectacol inaugural cu *Faust* al lui Gounod, eveniment care a contribuit la înscrierea teatrului nostru de operă în galeria unor repere precum Covent Garden ori La Scala.

Oare ce a determinat însă ridicarea unui altar atât de impunător în slujba operei, cu o sală de spectacole ale cărei trei mii şapte sute de locuri o fac cea mai mare din lume? Răspunsul este: răzbunare şi bani, o combinaţie redutabila. Cei mai bogaţi reprezentanţi ai noii aristocraţii din acest oraş au fost profund jigniţi că nu şi-au putut asigura exclusivitatea unor loje la vechea Academie de Muzică de pe 14th Street, care, de altfel, nici nu mai există.

Prin urmare şi-au unit eforturile, s-au căutat mai adânc în buzunare şi acum culeg roadele, gustându-şi spectacolele de operă cu tot confortul, în stilul pe care îl cunosc prea bine „cei patru sute” de pe lista doamnei Astor. Într-adevăr, multe au fost gloriile pe care ni le-a oferit Metropolitanul de-a lungul anilor şi continuă să ni le ofere şi astăzi, sub inspirata conducere a domnului Heinrich Conreid.

Dar nu cumva am pomenit mai înainte de un război? Ba da. Pentru că, iată, un alt cavaler Lochinvar se înfăţişează din zări depărtate, aruncând Metropolitanului mănuşa prin prezenţa unei constelaţii

artistice care îţi taie răsuflarea.

După o încercare nereuşită de a ridica un teatru de operă sub patronajul său, magnatul tutunului, Oscar Hammerstein, totodată specialist în proiectări şi construcţii de săli de spectacole, a definitivat de curând fastuoasa Operă Manhattan din 34th Street. Mai redusă, ce-i drept, ca dimensiuni faţă de rivala ei, aceasta afişează în schimb un aspect mai luxos, scaune de pluş plus o superba acustică, aducând în competiţie argumentul calităţii împotriva cantităţii. Dar mai e ceva care susţine acest argument: prezenţa lui Nellie Melba în carne şi oase – nici mai mult, nici mai puţin!

Ei, da, iată prima veste bună din războiul operei. Nellie, care a refuzat cu încăpăţânare până acum să traverseze Atlanticul, a consimţit să ne onoreze – e adevărat, pentru un onorariu care te lasă cu gura căscată. Informaţia mi-a parvenit dintr-o sursă sigură de la Paris, care cunoaşte bine culisele evenimentelor.

De o lună de zile domnul Hammerstein îi face o curte asiduă divei australiene la reşedinţa ei de la Grand Hotel Garnier, construit de acelaşi arhitect genial care a ridicat Opera din Paris, unde Melba s-a produs de nenumărate ori. La început, diva a refuzat, chiar şi atunci când i s-au oferit 1 500 de dolari pe seară, dacă vă puteţi imagina! Hammerstein i-a umflat oferta la 2 500 de dolari pentru un spectacol, strigându-i suma prin gaura cheii din uşa de la baie; apoi la 3 000 de dolari – incredibil, dacă ne gândim că un corist este plătit, la acelaşi spectacol, cu cincisprezece dolari pe săptămână sau cu trei dolari pentru fiecare spectacol!

În cele din urmă, intrusul a dat buzna în salonul intim al artistei de la Grand Hotel şi a pornit să arunce cu bancnote de o mie de franci, fără să ţină seama de protestele ei. După ce Hammerstein a ieşit, într-un târziu, ca o furtună, diva a făcut curăţenie pe covorul persan, strângând nu mai puţin de 100 000 de franci, adică 20 000 de dolari! Am aflat că suma a fost dată în păstrare la Rothschild în strada Lafitte – în orice caz, diva a predat armele. Cu alte cuvinte, a acceptat invitaţia. În fond, a fost pe vremuri nevasta unui fermier australian, prin urmare ştie şi ea ce înseamnă să tunzi blana de pe oaie, nu?

Ar fi, până aici, suficiente motive pentru un atac de cord undeva pe Broadway, colţ cu 39th Street, în cetatea domnului Conreid. Dar asta nu-i tot. Pentru spectacolul de gală din 3 decembrie, domnul Hammerstein l-a angajat ca prim-tenor pe însuşi Alessandro Gonci, singurul rival posibil al monstrului sacru Enrico Carusso în ceea ce priveşte calitatea şi celebritatea. În sprijinul lui signor Gonci, meniul este garnisit cu alte nume de răsunet, ca Amedeo Bassi ori Charles Dalmores, baritonii Mario Ancona şi Maurice Renaud şi încă o soprană, Emma Calve.

Cele spuse până aici ar fi de ajuns, cred eu, ca întregul New York să

fie pus pe jar. Dar nu am terminat. De o vreme încoace se încrucişează tot felul de şoapte care susţin că domnul Hammerstein nu şi-ar fi putut permite asemenea extravaganţe nici dacă şi-ar fi pus toată averea la bătaie. Nu se poate, trebuie că există un Cresus în spatele lui care întocmeşte listele, trage sforile şi, inevitabil, plăteşte distracţia. Oare cine o fi acest maestru de ceremonii nevăzut, această fantomă din Manhattan? Căci trebuie să recunoaştem, oricine ar fi el, s-a întrecut pe sine în a ne răsfăţa. Nu de alta, însă dacă există cineva la numele căreia Nellie Melba să reacţioneze ca un taur înfuriat în faţa unei eşarfe roşii, aceasta se numeşte Christine de Chagny, singura ei rivală de fapt, acea tânără aristocrată franceză de o frumuseţe răpitoare, pe care întreaga Italie o numeşte La Divina.

Parcă vă aud: cum?! Asta-i prea de tot! Nu se poate, doar n-o să zici că vine şi ea!... Ba da, vine! Numai că, aici, lucrurile se arată cu adevărat învăluite în mister.

Mai întâi trebuie spus că, asemenea lui Nellie Melba, La Divina a refuzat traversarea Atlanticului, pe motiv că o astfel de aventură i-ar consuma prea mult timp şi emoţii. Este cauza pentru care Metropolitanul nu s-a bucurat de atenţia nici uneia din cele două staruri. Pe de altă parte, dacă pe Nellie au reuşit să o seducă, în cele din urma, sumele astronomice revărsate asupră-i de domnul Hammerstein, vicontesa de Chagny este binecunoscută pentru indiferenţa ei totală faţă de farmecele dolarului, indiferent de sumă.

Aşadar, dacă pe diva australiană a înfrânt-o argumentul unei cascade de dolari, cărui argument, oare, să-i fi cedat preţioasa franţuzoaică? Este o întrebare la care, cel puţin până acum, nu avem răspuns.

Un alt mister îl constituie schimbarea neaşteptată în calendarul artistic al noului Teatru de Operă din Manhattan, înaintea plecării domnului Hammerstein la Paris, cu scopul de a ademeni glasurile de aur ale lumii, acesta a anunţat că opera inaugurală pe data de 3 decembrie va fi *I Puritani* a lui Bellini. Începuse chiar confecţionarea decorurilor, iar programul fusese dat la tipar. Acum, însă, am aflat că tainicul maestru de ceremonii a insistat să se renunţe la *I Puritani* în favoarea unei opere compuse recent de un autor anonim! Vă daţi seama că este un risc enorm, fără precedent, care stârneşte prea multe semne de întrebare.

În primul rând, care dintre cele două primadone va primi rolul principal în această nouă operă? Pentru că, evident, nu vor încăpea amândouă. Apoi, care dintre ele va sosi prima? Cine va cânta alături de Gonci sub bagheta neîndurătoare a dirijorului Cleofonte Campanini, un alt monstru sacru? În nici un caz amândouă. Mai departe: cum se va descurca Metropolitanul în faţa concurenţei cu *Salomeea,* care este o alegere foarte riscantă pentru deschiderea stagiunii? Şi cum se

intitulează această operă în premieră cu care Opera Manhattan ţine morţiş să deschidă balul? Se va dovedi ea a fi un fiasco total?

În altă ordine de idei, în New York există destule hoteluri de primă mână pentru ca primadonele să nu fie nevoite să împartă acelaşi acoperiş, însă ce ne facem cu vapoarele? Franţa are două transatlantice de lux. *La Savoie* şi *La Lorraine.* Asta înseamnă că divele îşi vor alege, fiecare, unul din ele. Dragi iubitori ai operei, aveţi în faţă o iarnă cu adevărat copioasă!

7
LECŢIA LUI PIERRE DE CHAGNY

VAPORUL *LORRAINE,* STRÂMTOAREA LONG ISLAND, 28 NOIEMBRIE 1906

— Aşadar, ce avem astăzi, tinere Pierre? Latină, bănuiesc.

— Ah, e chiar musai, părinte Joe? La micul dejun, căpitanul i-a spus mamei că mai avem puţin şi ajungem în portul New York.

— Da, dar deocamdată trecem prin dreptul coastei din Long Island, care este un loc pustiu; nu-i nimic de văzut, doar ceţuri şi nisip. Nici că se poate un decor mai potrivit dacă vrei să-ţi omori timpul cu *Războaiele Galice* ale lui Cezar. Ia deschide cartea acolo unde am rămas.

— E chiar aşa de important, părinte Joe?

— Cu siguranţă.

— Dar de ce ar fi atât de importantă invazia lui Cezar asupra Angliei?

— Vezi tu, dacă ai fi un legionar roman care-şi croieşte drum pe un tărâm necunoscut, locuit de nişte sălbatici crunţi, ai înţelege de ce e atât de important. La fel ai înţelege dacă ai fi un strămoş breton ameninţat de înaintarea romanilor prădalnici pe pământul tău.

— Dar eu nu sunt nici soldat roman şi cu atât mai puţin strămoş breton; eu sunt un francez al zilelor noastre!

— A cărui instruire şcolară şi morală, Doamne ajută, mi-a fost încredinţată mie. Deci, să ne întoarcem la întâia invazie a lui Cezar asupra insulei pe care o cunoştea sub numele de Britannia. Citeşte de la începutul paginii.

— *Accidit ut eadem nocte luna esset plena.*

— Bine. Acum, tradu.

— Se făcea… *nocte* înseamnă *noapte…* se făcea noapte?

— Nu, nu se făcea noapte. Se înnoptase deja. El privea cerul. Iar *accidit* înseamnă *se făcea că* sau *se întâmpla că.* Ia-o de la capăt.

— Se făcea că tocmai în noapte aceea… ăăă… era lună plină?

— Aşa este. Ai noroc cu Cezar: ca un bun soldat ce era, se, exprima simplu şi limpede. Când o să trecem la Ovidiu, Horaţiu, Juvenal şi Virgiliu vei avea bătaie de cap, ai să vezi. Dar de ce a zis *esset* şi nu *erat?*

— E subjonctivul?

— Bravo! Avem un element de nesiguranţă; ar fi putut să nu fie lună plină, dar din fericire era – prin urmare, subjonctivul. Luna plină a

fost norocul lui.

— De ce, părinte Joe?

— Pentru că, măi băiete, el ataca un teritoriu necunoscut pe întuneric. În vremea aceea nu existau nici reflectoare, nici faruri care să prevină corăbiile de pericolul stâncilor. El trebuia să găsească o plajă netedă, cu prundiş, printre stânci. De aceea i-a fost de ajutor lumina lunii.

— A invadat şi Irlanda?

— Nu. Bătrâna Hibemia a rămas neatinsă încă o mie două sute de ani, multă vreme după ce ne-a creştinat Sfântul Patrick. Şi atunci nu au fost romanii, ci englezii. Iar tu eşti un vulpoi şiret care încearcă să mă îndepărteze de la *Războaiele Galice* ale lui Cezar.

— Dar nu am putea să vorbim despre Irlanda, părinte Joe? Am văzut până acum mai toată Europa, dar niciodată n-am fost în Irlanda.

— Mă rog, de ce nu? Debarcarea lui Cezar în Golful Pevensey poate aştepta până mâine, în fond. Ce vrei să ştii?

— Dumneata vii dintr-o familie bogată? Părinţii dumitale aveau şi ei o casă frumoasă şi domenii întinse, ca ai mei?

— Nu, în nici un caz. Majoritatea moşiilor sunt în stăpânirea englezilor sau anglo-irlandezilor. Însă neamul Kilfoyle îşi are rădăcinile în vechime, încă înainte de cucerire. Cât despre ai mei, erau fermieri săraci.

— Mai toţi irlandezii sunt săraci?

— Păi, oamenii de la ţară nu au, în nici un caz, linguri de argint. Majoritatea au ferme în arendă, îşi duc şi ei zilele din ce le dă pământul. Aşa sunt şi ai mei. Aveam o fermă modestă lângă oraşul Mullingar. Tatăl meu trudea din zori şi până-n seară. Eram noua la părinţi; eu eram al doilea fiu şi trăiam aproape numai din cartofi cu lapte, pe care-l luam de la cele două vaci ale noastre şi cu sfeclă de pe câmp.

— Totuşi, dumneata ai şcoală, părinte Joe.

— Păi sigur că da. O fi Irlanda săracă, dar e ticsită de sfinţi, de cărturari, poeţi şi luptători şi acum mai are şi câţiva preoţi. Pe irlandezi îi preocupă, mai întâi, iubirea lui Dumnezeu, iar apoi cultura. Ne-am dus cu toţii la şcoala din sat, unde ne învăţau preoţii. Aveam de mers trei mile până acolo şi asta desculţi, dus şi întors. În serile de vară şi în vacanţe îl ajutam pe tătuca la fermă. Apoi ne făceam temele la lumina unei singure lumânări, până cădeam rupţi de oboseală; cinci într-un singur pat, iar ceilalţi patru, cei mai mici, se înghesuiau cu părinţii noştri.

— *Mon Dieu,* n-aveaţi zece dormitoare?

— Ascultă, tinere, dormitorul tău de la castel este mai mare decât toată casa noastră. Nici nu ştii cât eşti de norocos.

— Ai călătorit mult de atunci încoace, părinte Joe.

— Asta aşa e şi în fiecare zi mă minunez şi mă întreb, de ce mi-o fi dat Dumnezeu atâta binecuvântare.

— Şi totuşi n-ai uitat ce ai învăţat la şcoală.

— Într-adevăr, n-am uitat. Cunoştinţele astea au fost zidite în noi cu un amestec de răbdare, iubire şi ameninţarea curelei. Citirea, scrierea, aritmetica, latina, istoria; nu cine ştie ce geografie însă, pentru că preoţii noştri n-au umblat pe nicăieri şi bănuiau că nici noi nu vom ajunge prea departe.

— Cum te-ai hotărât să te faci preot, părinte Joe?

— Păi, în fiecare dimineaţă aveam slujbă înainte de lecţii, iar duminica, firește, cu toată familia. Am fost luat ca ajutor de preot şi începea să mă pătrundă ceva din spiritul slujbei. Mă tot uitam la chipul acela de lemn de deasupra altarului şi mă gândeam că, dacă El făcuse lucrul acela pentru mine, poate că ar trebui şi eu să-l slujesc pe măsura puterilor mele. La şcoală mi-am dat toată silinţa, iar când eram aproape să o termin, am întrebat dacă există vreo posibilitate să fiu şi eu trimis la o şcoală pentru preoţi.

Ştiam că, în câţiva ani, fratele meu mai mare va lua în seama lui conducerea fermei, iar plecarea mea ar fi însemnat o gură mai puţin de hrănit. Şi am avut noroc. M-au trimis la Mullingar să dau o probă; aveam un bilet de recomandare din partea părintelui Gabriel de la şcoala noastră. Ei şi m-au primit în seminarul de la Kildare. Asta era la multe mile depărtare, o adevărată aventura.

— Dar acum eşti cu noi, ba la Paris, ba la Londra, St. Petersburg, Berlin...

— Da, dar asta este acum. Când aveam cincisprezece ani, drumul cu diligenta până la Kildare însemna o aventură în toată regula. Ei şi acolo m-au examinat din nou şi m-au primit şi am făcut carte acolo câţiva ani, până când mi-a venit vremea să fiu hirotonisit. Eram mulţi în clasă şi de aceea a venit însuşi arhiepiscopul cardinal să ne hirotonească pe toţi, tocmai de la Dublin a venit. Când s-a terminat totul, mă gândeam să mă duc undeva în apusul ţării, poate chiar în Connaught. Cu dragă inimă aş fi primit să păstoresc o parohie modestă, uitată de lume. Dar s-a întâmplat că m-a chemat directorul la dânsul. Acolo se afla un om pe care nu-l cunoşteam. Am înţeles după aceea că era chiar episcopul Delaney din Clontarf şi că avea nevoie de un secretar personal. Am fost recomandat ca având mână bună la scris şi m-au întrebat dacă vreau postul. Mai că nu-mi venea să cred; aveam doar douăzeci şi unu de ani şi iată că eram poftit să locuiesc într-un palat episcopal şi să fiu secretarul unui om care avea în grijă o întreagă eparhie! M-am dus, aşadar, cu episcopul Delaney, un om bun şi pios şi am petrecut cinci ani la Clontarf, unde am învăţat multe lucruri.

— De ce n-ai rămas acolo, părinte Joe?

— Eu aşa credeam, că voi rămâne; cel puţin, până când Biserica îmi va hărăzi altă aşezare – ştiu şi eu, o parohie în Dublin, poate, sau în Cork, sau în Waterford. Şi iată că norocul mi-a surâs din nou. Acum zece ani a poposit la Clontarf pentru trei zile chiar nunţiul papal, ambasadorul Papei în Marea Britanie, venit de la Londra într-un tur al provinciilor irlandeze. În suita impresionantă a acestui cardinal Massini era şi un anume Monsenior Eamonn Byrne de la Colegiul Irlandez din Roma. Am stat mult de vorbă cu Domnia sa şi ne-am înţeles foarte bine, mai ales când am descoperit că locurile noastre de obârşie erau la doar zece mile depărtare – atâta doar că Domnia sa era cu câţiva ani mai în vârstă ca mine. Apoi, cardinalul a plecat în drumul lui, iar eu m-am luat cu ale mele. Patru săptămâni mai târziu a venit o scrisoare de la directorul Colegiului Irlandez, unde mi se oferea un post. Episcopul Delaney a spus că îl întrista plecarea mea, însă mi-a dat binecuvântarea şi m-a îndemnat să nu pierd ocazia. Şi uite aşa, mi-am îngrămădit toate lucrurile într-o singură valiză şi am luat trenul spre Dublin, care mi s-a părut un oraş foarte mare. Asta, până să ajung la Londra cu feribotul şi apoi iar cu trenul. Ei bine, nu mai văzusem niciodată aşa ceva şi nici nu mi-aş fi putut închipui că un oraş poate să fie atât de mare şi de impunător. A urmat feribotul până în Franţa şi din nou trenul, până la Paris. Aici, încă o privelişte covârşitoare; pur şi simplu, nu-mi venea să cred că tot ceea ce vedeam era aievea. Ultimul tren a trecut Alpii şi m-a lăsat chiar în Roma.

— Roma te-a surprins, părinte?

— M-a copleşit de-a dreptul. Erau aici Vaticanul, Capela Sixtină, Basilica San Pietro… Stăteam acolo, în mulţime şi primeam binecuvântarea de la însuşi Sfinţia Sa; şi mă întrebam, oare cum se poate ca un băieţel crescut printre straturi de cartofi, lângă un orăşel ca Mullingar, să ajungă atât de departe şi să se bucure de atâtea privilegii? Am scris acasă, la părinţi; le-am povestit tot. Au purtat scrisoarea de la un capăt al satului la celălalt, au arătat-o la toţi şi au devenit ei înşişi vestiţi.

— Şi acum de ce stai cu noi, părinte Joe?

— E vorba de încă o coincidenţă, Pierre. Acum şase ani, mama ta a venit să cânte la Roma. Eu, unul, nu ştiu nimic despre operă, dar s-a întâmplat ca unul dintre interpreţi, un irlandez, să aibă un atac de cord în culise. Au trimis după un preot şi m-au găsit pe mine, care eram de serviciu în acea seară. Sărmanul om, n-am putut decât să-i dau ultima binecuvântare. Fusese dus în cabina mamei tale, la insistenţa dumneaei. Aşa am cunoscut-o. Era foarte tristă. Eu am încercat să o consolez, arătându-i că nu trebuie să credem că Domnul este rău atunci când cheamă la El pe unul dintre copiii Săi. Între timp mă străduisem să învăţ italiana şi franceza, aşa că am purtat discuţia

în franceză. Dumneaei s-a arătat surprinsă că pot vorbi aceste două limbi, plus engleza şi irlandeza.

Mama ta mai avea un necaz. Cariera sa o mâna prin toată Europa, din Rusia până în Spania, de la Londra la Viena... Pe de altă parte, tatăl tău trebuia să stea mai mult la moşiile pe care le are în Normandia. Tu aveai pe atunci şase ani şi începuseşi să fii năzdrăvan. Educaţia ta era mereu întreruptă de călătorii, dar nici la o şcoală cu internat nu te puteau trimite pentru că erai prea mic şi, oricum, mama ta nu voia să te lase singur, l-am propus atunci să angajeze un meditator permanent care să vă însoţească pretutindeni; apoi am plecat înapoi, la colegiu, să-mi continuu studiile. Contractul ei la Roma era pentru o săptămână. În ziua dinaintea plecării dumneaei am fost chemat la directorul colegiului şi ce crezi? Acolo, în birou, m-am trezit faţă în faţă cu mama ta, care făcuse o impresie foarte puternică asupra directorului. Ea dorea ca eu să fiu profesorul tău particular şi să-ţi dau ceva învăţătură, conduită morală şi un pic de autoritate bărbătească. Eu am rămas cu gura căscată şi am încercat să refuz, însă directorul nici n-a vrut să audă şi, pur şi simplu, m-a însărcinat cu poruncă. Unul din legămintele făcute cu Biserica este şi supunerea, aşa că zarurile au fost aruncate. Ei şi după cum ştii, de atunci am fost lângă tine mereu, încercând să-ţi bag în cap puţină carte şi să am grijă să nu devii un barbar în toată puterea cuvântului.

— Îţi pare rău, părinte Joe?

— Nicidecum. Tatăl tău este un om deosebit, cu mult mai bun decât îţi închipui tu, iar mama ta este o mare doamnă, pe care Domnul a hărăzit-o cu un talent rar întâlnit. Recunosc, viaţa pe care o duc este prea dulce şi trebuie să mă rog tot timpul să fiu iertat pentru luxul în care trăiesc, dar mi-a fost dat să văd şi lucruri minunate: oraşe care-ţi taie respiraţia, galerii de artă cu picturi celebre, spectacole de operă la care nu-ţi poţi stăpâni lacrimile; e mult prea mult pentru un băiat plecat de la o fermă de cartofi.

— Eu sunt fericit că mama te-a ales pe dumneata, părinte Joe.

— Îţi mulţumesc pentru asta, dar nu ştiu cât de fericit vei mai fi când o să intrăm din nou în *Războaiele Galice* ale lui Cezar. De fapt, ar trebui chiar acum, dar uite că vine mama ta. Ridică-te în picioare, băiete!

— Ce faceţi aici, voi doi? Ne apropiem, a ieşit soarele şi a topit ceaţa şi de la prova vezi toată panorama New Yorkului. Îmbrăcaţi-vă gros şi haideţi să priviţi. E una dintre cele mai frumoase privelişti din lume şi dacă vom pleca pe întuneric n-o să mai aveţi ocazia să o vedeţi.

— Prea bine, doamnă, aşa vom face. Se pare că iar ai noroc, Pierre. Ai scăpat de Cezar astăzi.

— Părinte Joe?

— Mmm?

— O să avem aventuri frumoase în New York?

— Pe săturate. Căpitanul mi-a spus că vom fi primiţi cu mare fast în port. Apoi, vom sta la Waldorf Astoria, unul dintre cele mai mari şi mai renumite hoteluri din lume. Peste cinci zile mama ta va inaugura un teatru de operă nou-nouţ şi va da spectacole în fiecare seară, o săptămână întreagă. În timpul ăsta sper că vom putea să vizităm locurile, să vedem câteva lucruri interesante, să ne plimbăm cu noul tren suspendat despre care am citit într-o carte cumpărată în *Le Havre...* Ei, dar ia priveşte, Pierre! Nu-i aşa că e fantastic? Uite, pacheboturi şi remorchere, cargoboturi, vapoare cu zbaturi... cum se face că nu se ciocnesc? Ah şi acolo, uite, în stânga, vezi? E chiar Doamna cu Făclia, Statuia Libertăţii. Ehei, Pierre, dacă ai şti câţi nefericiţi, fugari din Lumea Veche, au simţit că încep o viaţă nouă când au văzut statuia asta apărând din ceaţă. Milioane au fost, au fost şi compatrioţi de-ai mei, bărbaţi şi femei. Fiindcă după Marea Foamete de acum cincizeci de ani, jumătate din Irlanda s-a îndreptat spre New York, iar oamenii au stat înghesuiţi ca vitele în calele vapoarelor, urcând pe punte în frigul muşcător al dimineţii să vadă oraşul defilând prin faţa ochilor lor şi rugându-se Cerului să fie primiţi…

De atunci, mulţi dintre ei au pribegit mai departe în interiorul continentului, unii au ajuns până în California, ca să dea o mână de ajutor la naşterea unui popor nou. Dar au rămas destui şi în New York, americani de origine irlandeză şi dacă-i aduni sunt mai mulţi decât în Dublin, Cork şi Belfast laolaltă. Aşa că eu am să mă simt aici ca acasă, măi băiete. Am să mă cinstesc şi cu o halbă straşnică de bere neagră irlandeză; de ani de zile n-am mai întâlnit aşa ceva.

Da, da, sunt convins că New Yorkul ne va oferi tuturor o experienţă palpitantă şi cine ştie peste ce o să mai dăm în locurile astea? Numai Domnul ştie, dar El nu ne spune dinainte. Trebuie să aflăm singuri... Haide, e timpul să mergem să ne schimbăm pentru primirea oficială. Tânăra Meg va rămâne cu mama ta, iar tu să faci bine să te ţii de mine până ajungem la hotel.

— OK, părinte Joe. Aşa zic americanii, OK; am citit eu într-o carte. Şi ai să ai grijă de mine în New York?

— Păi cum altfel, băiete? Nu am eu grijă de tine mereu, atunci când lipseşte tatăl tău? Hai, dă fuga. Să te văd cu cele mai bune haine şi cu cele mai alese maniere.

8
RAPORTUL LUI BERNARD SMITH

CORESPONDENT NAVAL PENTRU ZIARUL *NEW YORK AMERICAN,* 29 NOIEMBRIE 1906

Deşi nu mai era nevoie, avem încă o dată dovada că portul New York a devenit cel mai puternic magnet din întreaga lume pentru modemele şi luxoasele transatlantice.

Acum zece ani doar trei vase de linie străbăteau Atlanticul de Nord din Europa către Lumea Nouă. Călătoria era anevoioasă, iar pasagerii preferau lunile de vară. Astăzi, remorcherele şi şlepurile noastre de încărcare au de unde alege.

Linia „British Inman" asigură curse regulate cu *City of Paris.* Cunard susţine concurenţa cu ale sale *Campania* şi *Lucania,* în vreme ce *Majestic* şi *Teutonic* dau replica din partea companiei „White Star". Toate aceste nave britanice se întrec pentru privilegiul de a aduce magnaţii şi celebrităţile Europei în ospitaliera noastră metropolă.

Ieri a fost rândul francezilor: „Compagnie Generale Transatlantique" din Le Havre şi-a trimis diamantul coroanei, *La Lorraine,* sora nu mai puţin somptuoasei *La Savoie,* să-şi ocupe dana rezervată pe fluviul Hudson. Şi nu putem spune că pasagerii nu au fost blagosloviţi cu elita înaltei societăţi franceze, întrucât *La Lorraine* ne-a adus un dar cu totul deosebit.

Nu-i de mirare că din primele ore ale dimineţii, chiar înainte ca vasul francez să ocolească promontoriul de la Battery Point, o întreagă armată de cupeuri şi trăsuri au năpădit Canal Street şi Morton Street în vreme ce alţi curioşi veneau din zonele rezidenţiale să caute un loc de unde să poată aplauda şi aclama distinsul oaspete, în bine cunoscutul stil new-yorkez.

Şi cine, mă rog, era acest oaspete? Ei bine, nici mai mult, nici mai puţin decât vicontesa Christine de Chagny, de mulţi considerată a fi prima soprană a lumii – dar nu cumva să-i spuneţi una ca asta lui Nellie Melba, care urmează să sosească peste zece zile!

La un moment dat, soarele a risipit ceaţa, oferind o privelişte impresionantă: Cheiul 42, rezervat liniei franceze, era înţesat cu tot soiul de steaguri printre care şi tricolorul Franţei, iar remorcherele mişunau în jurul elegantei *La Lorraine* care se instala maiestuos, cu pupa înainte, în dana sa de pe Hudson.

Oamenii se înghesuiau lungindu-şi gâturile, *La Lorraine* ne-a salutat cu trei strigăte victorioase de sirenă, iar ambarcaţiunile mai mici de

pe fluviu i-au răspuns, fiecare pe măsura glasului său. La capătul cheiului trona un podium drapat cu steagurile francez şi american, unde primarul George B. McClellan urma să rostească un cuvânt de bun-venit în cinstea doamnei de Chagny, la doar cinci zile înaintea spectacolului de gală cu care Domnia sa va inaugura noul teatru de operă din Manhattan.

După marea vălurită de jobenuri strălucitoare şi bonete fluturate din jurul podiumului îţi dădeai seama că jumătate din societatea new-yorkeză aştepta cu sufletul la gură să o vadă pe celebra invitata. Pe cheiurile învecinate, o mulţime de docheri şi hamali, care nu auziseră, probabil, în viaţa lor de operă, se căţărau pe macarale, plini de curiozitate. Înainte ca *La Lorraine* să-şi fi aruncat prima parâmă pe chei, tot debarcaderul gemea de lume. Personalul companiei franceze a desfăşurat un covor lung, roşu, de la baza estradei până la pasarelă, imediat ce aceasta din urmă a fost instalată.

Vameşii au urcat aferaţi pasarela, grăbindu-se să îndeplinească formalităţile necesare pentru divă şi anturajul acesteia, la adăpostul cabinei sale de lux. Între timp, cu pompa de rigoare şi-a făcut apariţia la capătul cheiului primarul, însoţit de un detaşament în uniformă de gală. A fost escortat prin mulţime, împreună cu oficialităţile de la Primărie şi de la Tammany Hali şi au urcat pe podium în timp ce o fanfară a poliţiei cânta imnul. Toţi bărbaţii şi-au scos pălăriile când primarul şi demnitarii oraşului şi-au ocupat locurile pe estradă, cu faţa spre pasarela de pe chei.

Ca să le pot descrie cititorilor ziarului New *York American* cât mai pe larg cele întâmplate, am renunţat la loja presei, de unde nu aş fi putut vedea prea multe, în favoarea unei ferestre de la etajul al doilea al unui depozit, care îmi oferea o privelişte largă asupra întregii scene.

De pe punţile superioare ale vasului o perspectivă bună aveau şi pasagerii de la clasa I. Oricum, nu puteau să debarce până când nu se încheia ceremonia de întâmpinare. De la hublourile de jos se iţeau capetele călătorilor de la clasa a treia, privind în sus să vadă şi ei ce se întâmplă.

La ora zece fără câteva minute s-a iscat agitaţie pe vas, în jurul căpitanului şi al unui grup de ofiţeri care escortau o anumită persoană. Madame de Chagny şi-a luat rămas-bun cu cordialitate de la compatrioţii săi şi s-a îndreptat spre pasarela care urma să o ducă, pentru prima dată în viaţă, pe pământ american. În întâmpinarea sa a ieşit domnul Oscar Hammerstein, impresarul care patronează şi administrează Opera Manhattan şi care nu s-a lăsat până când nu le-a ademenit, pe vicontesă şi pe Nellie Melba, să traverseze Atlanticul în toiul iernii ca să cânte pentru noi. Cu un gest din Lumea Veche, pe cale de dispariţie în societatea noastră, acesta s-a înclinat şi i-a sărutat mâna întinsă. Mulţimea a răspuns cu un „Ooooh” general şi

câteva fluierături dinspre muncitorii căţăraţi pe macarale, însă nu era batjocură, ci doar bucurie în reacţia lor. Gestul a mai fost salutat cu un ropot de aplauze din rândurile jobenelor adunate în jurul estradei.

La braţul domnului Hammerstein, Madame de Chagny a înaintat de-a lungul cheiului, pe covorul roşu, până în dreptul podiumului. Cu o inspiraţie care ar trebui să le dea de gândit celor ce vor candida pentru postul primarului McClellan, marea doamnă a dăruit o fluturare graţioasă de mână şi un zâmbet încântător docherilor cocoţaţi pe containerele de marfă şi pe traversele macaralelor. Cum nici unul dintre aceştia nu vor ajunge vreodată să o audă cântând, gestul său a făcut o impresie foarte bună.

Un binoclu puternic m-a ajutat să o văd de aproape pe vicontesă, de la fereastra la care eram postat. La cei treizeci şi doi de ani ai săi este o femeie foarte frumoasă, cochetă şi minionă. Am auzit că iubitorii de operă se întreabă cum e posibil ca un trup atât de fragil să ascundă acea voce magnifică. Purta un palton de catifea roşie strâns pe talie – fiindcă termometrul abia dacă urca peste zero, deşi era soare – tivit cu blană la guler, manşete şi poale şi o pălărie asortată, în stil căzăcesc, din aceeaşi blană. Părul era strâns în coc, la spate. Cred că doamnele elegante din New York ar trebui să-şi revizuiască ţinuta înainte de a o întâlni pe această doamnă plimbându-se pe Peacock Alley.

Suita vicontesei era deosebit de modestă: însoţitoarea ei, domnişoara Giry, care i-a fost şi colegă; doi secretari care se îngrijesc de corespondenţă şi formalităţi; fiul ei, Pierre, un băiat chipeş de doisprezece ani şi tutorele acestuia, un preot irlandez înveşmântat în sutană neagră şi cu o pălărie cu boruri largi – el însuşi afişând un aer tineresc şi un zâmbet sincer, deschis.

Primarul McClellan i-a strâns mâna distinsei doamne, un gest tipic american, după care s-a lansat în recitarea discursului de bun-venit pe care, de altfel, va trebui să-l reia peste zece zile în faţa australiencei Nellie Melba.

Madame de Chagny a risipit curând eventualele temeri cum că nu ar înţelege ce se vorbeşte. N-a avut nevoie de traducere, iar când primarul şi-a încheiat cuvântarea, ea le-a mulţumit tuturor într-o engleză curgătoare, cu un fermecător accent franţuzesc.

Cu această ocazie, ne-a dat o veste pe cât de surprinzătoare, pe atât de măgulitoare. După ce şi-a exprimat recunoştinţa către primar şi către întregul oraş pentru impresionanta primire ce i se făcuse, vicontesa a confirmat că urma să cânte o săptămână numai în cadrul festiv al inaugurării Operei Manhattan, interpretând rolul principal într-o premieră absolută, o operă compusă de un autor american necunoscut.

Ne-a divulgat şi alte amănunte: povestea se petrece în timpul

Războiului Civil American şi se intitulează *Îngerul din Shiloh.* Este vorba despre confruntarea lăuntrică între iubire şi simţul datoriei, frământare trăită de o frumoasă fată din Sud care se îndrăgosteşte de un ofiţer unionist. Rolul tinerei Eugenie Delarue va fi interpretat de vicontesa de Chagny, care a ţinut să ne spună că avusese ocazia, la Paris, să citească libretul şi partitura în manuscris şi că frumuseţea operei a fost singurul motiv care a determinat-o să consimtă la traversarea Atlanticului, cu preţul unei schimbări în programul domniei sale. Ne lăsa, evident, să înţelegem că banii nu au avut nici o greutate în hotărârea sa, expediind astfel şi o săgeată otrăvită în direcţia lui Nellie Melba.

Muncitorii adunaţi ciorchine pe macaralele din port au ascultat-o în tăcere, iar la sfârşit au izbucnit în urale prelungite, însoţite de o gamă pestriţă de fluierături admirative care, în altă situaţie, ar fi putut părea insultătoare. Vicontesa le-a făcut din nou semn cu mâna înainte de a coborî treptele estradei şi de a se îndrepta spre trăsura ce o aştepta.

În acest moment al ceremoniei, care până atunci se desfăşurase fără cusur, conform unei regizări minuţioase, au avut loc două incidente pe care scenariul iniţial, în mod cert, nu avea cum să le prevadă. Primul, la care doar puţini au asistat, a stârnit oarecare uimire; al doilea însă a declanşat o cascadă de veselie.

N-aş putea spune de ce, dar la un moment dat privirile mi-au alunecat de la estradă către un depozit uriaş, chiar vizavi de cel în care mă postasem. Am văzut, pe acoperişul clădirii, silueta stranie a unui bărbat care stătea în picioare, nemişcat, privind în jos. Purta o pălărie cu boruri largi şi era înfăşurat într-o pelerină largă ce flutura în vânt. Plutea în jurul acelui personaj un aer de mister, chiar uşor sinistru. Oare cum ajunsese acolo fără să fie văzut? Şi ce căuta acolo, de unul singur, privind-o pe doamna venita din Franţa, în loc să se amestece în mulţime?

Când mi-am focalizat binoclul să-l vad mai bine, probabil că a văzut reflexia soarelui în lentile, pentru că, brusc şi-a mutat privirea în direcţia mea. Am văzut atunci că avea faţa acoperită de o mască şi prin găurile din dreptul ochilor mi-a aruncat, preţ de câteva secunde, o căutătură fioroasă. Am auzit câteva strigăte din direcţia docherilor căţăraţi pe schelăria macaralelor şi i-am văzut arătând cu degetul. Înainte însă ca lumea adunata dedesubt să apuce să privească în sus, bărbatul dispăruse, cu o repeziciune care sfidează orice explicaţie. Acum era acolo şi în clipa următoare cerul rămăsese gol.

Câteva secunde mai târziu, fiorul răspândit de acea apariţie fantomatică a fost pulverizat de un ropot de aplauze şi râsete ce urcau dinspre chei. Doamna de Chagny părăsise estrada şi se îndrepta spre caleaşca împodobită, pusă la dispoziţia sa de domnul Hammerstein. Primarul şi mai-marii oraşului o urmau la câţiva paşi.

Oricine putea să vadă că dincolo de capătul covorului roşu se întindea, până la caleaşca, o baltă de noroi rămasa, probabil, de la ninsoarea din ajun. O pereche de cizme zdravene, bărbăteşti, nici nu s-ar fi sinchisit, dar ce te faci cu pantofiorii gingaşi ai franţuzoaicei cu sânge albastru? Oficialităţile new-yorkeze au încremenit, îngrozite şi neajutorate, totodată. Dar iată că un tânăr a sărit peste barieră şi a ocolit în grabă tribuna presei. Era îmbrăcat în palton, dar purta pe braţ încă o haină care s-a dovedit mai apoi a fi o pelerină largă, de seară. Pe aceasta a aruncat-o într-un gest amplu, arcuit, făcând-o să aterizeze chiar peste balta ce o despărţea pe doamna de Chagny de portiera deschisă a caleştii. Cu un surâs fermecător, ea a păşit peste pelerină şi, cât ai clipi din ochi, a fost în caleaşcă, iar vizitiul a închis portiera.

Tânărul a strâns de pe jos pelerina îmbibată de noroi şi a schimbat câteva cuvinte cu distinsa doamnă, pe ferestruica portierei, după care caleaşca a luat-o din loc. Primarul McClellan l-a gratulat pe cavaler, bătându-l prieteneşte pe spate, iar când tânărul s-a întors am văzut că nu era nimeni altul decât un coleg aflat şi el în slujba acestui ziar.

Totu-i bine când se termină cu bine, vorba proverbului. Una peste alta, primirea new-yorkeză făcută distinsei parizience s-a încheiat cum nu se poate mai bine. La această oră, dumneaei este găzduită în cel mai frumos apartament al hotelului Waldorf Astoria şi mai are cinci zile de repetiţii şi îngrijire a vocii până la debutul său din 3 decembrie la Opera Manhattan care va fi, fără îndoială, un adevărat triumf.

Între timp, am vaga bănuială că un anume coleg de redacţie se află pe aici, pe undeva, preocupat să-şi convingă auditoriul că spiritul cavaleresc n-a murit încă...

9
CURTOAZIA LUI CHOLLY BLOOM

BARUL LUI LOUIE, FIFTH AVENUE COLŢ CU 28th STREET, NEW YORK, 29 NOIEMBRIE 1906

Oare v-am mai zis că meseria de reporter în New York este cea mai fainã treabă din lumea asta? V-am zis, deci? Ei, să mă iertaţi, da' uite că v-o spun din nou. Oricum, ştiu eu că o să mă iertaţi, nu de alta, dar eu dau berea. Barney, ne aduci şi nouă un rând?

Nu-i vorbă, trebuie să ai fler, să ai sânge-n tine şi să fii pe fază, să fii aproape genial, ce mai… De-asta vă spuneam că meseria asta are tot ce vrei în ea. Uite, nu mai devreme de ieri – a fost careva din voi la Cheiul patru'ş'doi ieri dimineaţă? Nu? Aţi pierdut un adevărat spectacol, un eveniment măreţ. Citiraţi reportajul din *American* de azi-dimineaţă?… Bravo, Harry, măcar mai e câte cineva care citeşte un ziar ca lumea, chiar dacă tu lucrezi pentru *Post…*

Acum, trebuie să spun din capul locului că nu mă aflam acolo în interes de serviciu; aveam acolo reporterul nostru naval, însărcinat cu relatarea amănunţită. Dar, cum tot n-aveam nimic mai bun de făcut de dimineaţă, m-am gândit să dau totuşi o fugă – şi zău că bine-am făcut! Fără supărare, băieţi, dar cred că oricare dintre voi şi-ar fi petrecut dimineaţa lenevind în scutece. Ei, vezi, asta am vrut să spun când ziceam că trebuie să ai sânge-n tine; să ieşi în lume, să adulmeci, să prinzi ocaziile… Unde rămăsesem? A, da…

Auzisem că La *Lorraine*, transatlanticul francez, sosea la Cheiul patru'ş'doi şi că o aduce pe Madame Christine de Chagny, cântăreaţa aia de nota douăzeci; eu oricum n-am auzit de ea, dar cică e tare cunoscută în lumea operei. În viaţa mea n-am fost la operă, dar m-am gândit că, în fond, nu strică să trec s-arunc o privire. Mă rog, e greu să te-apropii de cucoană, vedetă grea, ştiţi cum e, nu cred că ar apuca fitecine să se apropie la distanţă de-un interviu, dar un tras cu ochiul tot nu strică. Nu mai spun că ultima dată când am vrut să dau o mână de ajutor unui franţuz aflat la necaz am trecut razant pe lângă o pleaşcă – şi zău c-aş fi scris despre toată tărăşenia dacă redactorul nostru şef n-ar fi aşa un găinar. Dar v-am zis de asta, nu? De incidentul ăla ciudat de la E. M. Tower. Ia ascultaţi aici, că-i mai tare ce am să vă zic acum. Şi dacă mă faceţi mincinos, înseamnă că nici muftiul nu-i musulman.

Mă duc, aşadar, pe chei, pe la nouă şi-un pic. *La Lorraine* îşi făcea intrarea, cu pupa înainte. Clar, îmi zic, am vreme berechet, acostările

astea întotdeauna durează până te-apucă somnul. Aşa că mă duc la copoi, le flutur legitimaţia pe sub nas şi mă îndrept liniştit spre loja presei. Mă lămuresc repede că am făcut bine venind, pentru că mirosea clar a recepţie barosană; primarul McClellan, edilii oraşului, guşterii de la Tammany Hali, toată gaşca-n par, ce mai. L-am văzut şi pe corespondentul nostru naval proptit la o fereastră la etaj, cu vedere mai bună, deci nu-mi făceam griji că toată panarama nu va fi croită în ziar ca la carte.

Buuun! Se apucă băieţii să cânte imnurile, cucoana asta din Franţa apare pe chei şi face semne cu mâna la populaţie şi, mamă-mamă, ce-o mai iubeau toţi! Urmează discursurile, mai întâi primarul, apoi cucoana şi la urmă coboară de pe podium şi o ia către caleaşcă. Hopa! Nu ştiu cum se face că exact între capătul covorului roşu şi caleaşcă se tolănea o baltă de noroi…

Asta merita văzută, băieţi! Vizitiul ţinea portiera căscată de ziceai că-i gura primarului, care o-ncadra pe franţuzoaică împreună cu tipul ăla de la operă, Hammerstein şi nici unul nu ştia ce să facă.

Ei şi-n momentul ăsta se-ntâmplă ceva ciudat. Simt cum mă înghionteşte cineva din spate şi-mi pune ceva pe braţul care se sprijinea de parapetul despărţitor. Cine-o fi fost nu ştiu, pentru că a dispărut imediat, n-am apucat să-l văd. Pe braţul meu atârna o pelerina veche de recuzită, ponosită rău, o chestie care în nici un caz nu s-ar fi potrivit cu ora aceea a dimineţii, ca să nu mai zic că nu văd cine ar mai purta aşa ceva astăzi, în orice ocazie. Mi-am amintit atunci că primisem, când eram mic, o carte cu poze colorate, îi zicea *Vremuri şi eroi.* Şi mi-a venit în minte o poză de acolo, cu un flăcău pe care-l chema Raleigh – cred că l-au botezat după capitala Carolinei de Nord. În fine şi cică şi-a scos odată pelerina şi a aruncat-o la picioarele reginei Elisabeta a Angliei, peste o băltoacă, după care a luat-o la fugă şi nu s-a mai uitat înapoi. Păi, îmi zic eu, dacă a făcut-o Raleigh, de ce n-ar face-o şi odrasla lui mama Bloom, nu? Aşa că sar parapetul care încadra loja presei şi aştern pelerina peste băltoaca de noroi de la picioarele vicontesei. I-a plăcut, zău. A călcat pe ea şi s-a urcat în caleaşcă. Eu am cules de pe jos pelerina udă şi când m-am ridicat am văzut-o că îmi zâmbea de la fereastra portierei. Îmi zic „cui i-e frică de baltă nu mănâncă peşte” şi mă-ndrept spre fereastră. „Doamna mea”, zic; aşa trebuie să vorbeşti cu oamenii de soiul ăsta, vă spun eu. „Doamna mea, am auzit că este cu neputinţă să obţii un interviu personal cu Domnia voastră. E adevărat?”

Ţineţi minte ce vă spuneam, băieţi? În jocul ăsta al nostru trebuie să ai fler, farmec şi… sigur, să arăţi bine… Cum adică, am dreptate jidănească? Măi fraţilor, n-am ce-i face, sunt irezistibil! Socotiţi şi voi, femeia asta superba se uită la mine, toată numai zâmbet, eu ştiu bine că Hammerstein mestecă nisip în spate şi îmi şopteşte: „La şapte

diseară, în apartamentul meu”, după care ridică geamul. Aşa că, ce să mai vorbim, mi s-a acordat primul interviu personal exclusiv, nu?

Cum adică, dacă m-am dus? Păi cum să nu mă duc? Dar staţi, că asta nu-i tot. Dom’ primar îmi zice să trec în contul dumisale curăţirea pelerinei, la spălătoria Primăriei, iar eu mă întorc la *American* mândru nevoie mare. Acolo dau nas în nas cu Bernie Smith, omul nostru care se ocupă de sectorul vapoare şi ce-mi spune el că a văzut? Când doamna din Franţa îi mulţumea primarului McClellan pentru frumoasa primire etc., lui Bernie i-a alunecat privirea către hangarele de vizavi, unde a văzut un bărbat care stătea în picioare şi privea în jos; era singur-singurel şi arăta ca un înger al răzbunării sau ceva de soiul ăsta. Îl întrerup pe Bernie şi-i zic: „Ia stai! Nu cumva purta o pelerină neagră până sub bărbie, o pălărie cu boruri largi şi o mare parte din faţă era acoperită cu un fel de mască?” La treaba asta lui Bernie îi pică falca şi zise: „De unde, Doamne, iartă-mă, ştii toate astea?”

Ei bine, atunci m-am liniştit, m-am convins că nu avusesem halucinaţii în timpul vizitei la E. M. Tower. Aşadar, în oraşul ăsta chiar bântuie un personaj fantomatic care nu lasă pe nimeni să-i vadă chipul. Vreau să ştiu cine e, ce face şi de ce îl interesează atât de mult această solistă de operă din Franţa. O să vină şi ziua când o să pun cap la cap toate detaliile şi o să pot spune lumii întreaga poveste…

A, bravo, Harry, mulţumesc, hai noroc şi sănătate la toată lumea! Deci, unde rămăsesem? Aşa, la interviul cu diva de la Opera din Paris. Buuun! La şapte fără zece intru la Waldorf Astoria, drapat în costumul meu de zile mari, băţos de parcă eram la mine acasă. Mă-ndrept spre recepţie, printre damele din lumea bună a oraşului care se tot vânzoleau pe-acolo, să vadă şi să fie văzute. Stil mare, ce mai. Şeful recepţiei mă măsoară de sus până jos, ca pe unul care ar fi fost mai nimerit dacă intra pe uşa din dos.

— Dumneavoastră? zice el.

— La apartamentul vicontesei de Chagny, vă rog, zic eu.

— Doamna nu primeşte, zice livreaua.

— Spune-i că a sosit domnul Charles Bloom cu altă pelerină, zic.

După zece secunde lasă telefonul jos şi, tot numai zâmbet şi temenele, insistă să mă însoţească personal. S-a nimerit că mai era în hol un băiat de serviciu care avea de dus personal la aceeaşi destinaţie un pachet mare legat cu panglici, aşa că am urcat împreună până la etajul zece.

Măi fraţilor, aţi fost vreodată la Waldorf Astoria? Vă spun eu, e altceva. Ne-a deschis uşa o altă franţuzoaică, era camerista; frumuşică, drăguţică, şchiopăta de-un picior. Ia pachetul, mă pofteşte înăuntru şi mă conduce în salonul de primire. Oameni buni, era cât un teren de base-ball. Camerista îmi zice:

— Doamna se pregăteşte pentru masă. Soseşte îndată, vă rog să o

aşteptaţi aici.

Şi mă aşez pe un scaun de lângă perete. În încăpere mai e un băieţel care-mi zâmbeşte, dă din cap şi zice *Bonsoir,* îi întorc şi eu zâmbetul şi-i spun *Salut.* El îşi continuă cititul în timp ce camerista se uită pe cartonaşul care însoţea pachetul.

— O, e pentru tine, Pierre, zice ea şi-mi dau seama atunci că băiatul era fiul doamnei – îl văzusem la sosire, pe chei, venea mai în urmă, însoţit de un preot.

Puştiul îşi ia cadoul în primire şi-l despachetează, iar Meg se duce în dormitor. Le auzeam pe amândouă chicotind şi sporovăind în franţuzeşte şi, neavând nimic mai bun de făcut, m-am apucat să studiez salonul. Erau flori peste tot; de la primar, de la Hammerstein, de la conducerea operei şi de la o mulţime de admiratori. Între timp, puştiul deschide cutia şi scoate din ea o jucărie cam bizară, după părerea mea, pentru un băiat de doisprezece ani împliniţi: o mânuşă de base-ball aş mai fi înţeles, dar o maimuţă de pluş?!... Unde mai pui că era şi foarte ciudată maimuţa asta; era aşezată pe un scăunel şi avea braţele întinse în faţă, cu câte un cimbal în fiecare mâna. Mi-am dat seama că era vorba de o jucărie mecanică, pe care o întorci la cheie. Când puştiul a pus-o în funcţiune, m-am lămurit că era de fapt o cutie muzicală: maimuţica îşi mişca braţele înainte şi înapoi ca şi când ar fi bătut talgerele unul de altul, iar dinăuntrul ei se auzea o melodie ca de clopoţei. Am recunoscut-o imediat, era *Yankee Doodle Dandy.*

Băiatul devine curios şi întoarce jucăria pe toate părţile, să vadă cum funcţionează. Când se termină cântecul, întoarce cheia şi o ia de la capăt. La un moment dat se concentrează asupra părţii din spate a animalului, desprinde un petic de pluş şi dă la iveală un soi de capac. Vine la mine şi, foarte politicos, mă întreabă în engleză:

— Aveţi un briceag, domnule?

Fireşte că am; în meseria noastră creioanele trebuie să fie tot timpul ascuţite. Îi dau briceagul şi-l văd că desface cu el patru şuruburi de pe capacul din spate. Scoate capacul şi examinează atent interiorul. Uite-aşa se strică o jucărie, îmi zic. Numai că puştiul e isteţ, nu vrea decât să vadă cum funcţionează mecanismul. Tot respectul. Eu, unul, am probleme şi cu un deschizător de conserve.

— Foarte interesant, zice el şi-mi arată măruntaiele păpuşii, în care eu nu văd decât o încâlceală de rotiţe, pârghii, arcuri şi discuri. Uitaţi-vă, zice, când întorci cheiţa se strânge resortul acesta în spirală, ca la un ceasornic, numai că e mai mare şi mai puternic.

— Ca să vezi, spun eu, gândindu-mă că tare bine ar face dacă ar pune capacul la loc şi ar pune maimuţa să cânte *Yankee Doodle* până vine mămica lui. Da’ de unde! El îi dă înainte:

— Când se destinde resortul, forţa lui se transmite printr-un sistem

de pârghii până la o placă turnantă aici, la bază. Pe placa asta e un disc cu mai multe ştifturi de diverse mărimi pe faţa de deasupra…

— Grozav, zic eu. Acum ce-ar fi s-o montezi la loc? Dar puştiul continuă, e concentrat, are fruntea încreţită. Nu m-ar mira ca băiatul ăsta să ştie cum funcţionează şi motorul unui automobil.

— Când se roteşte discul, fiecare ştift loveşte o tijă verticală care, la rândul ei, loveşte unul din clopoţeii aceştia. Fiecare scoate un anumit sunet şi dacă sunt atinşi într-o anumită ordine produc o melodie. Aţi văzut clopoţei muzicali, domnule?

Da, văzusem. Doi sau trei oameni stau în rând în spatele unui postament pe care sunt înşiraţi clopoţei. Fiecare ridică un clopoţel, sună o dată şi-l pune la loc. Dacă succesiunea e corectă, iese o anumită melodie.

— Vedeţi, e acelaşi principiu, spune Pierre.

— Extraordinar, zic eu. Acum ce-ar fi să montezi totul la loc?

Dar băiatul vrea să cerceteze mai departe. În câteva secunde a scos discul şi-l privea cu atenţie. Era cam de mărimea unui dolar de argint, cu protuberanţe mici pe toată suprafaţa. Când l-a întors am văzut că şi reversul era plin de protuberante.

— Vedeţi, trebuie să fie două melodii, câte una pentru fiecare faţă a discului.

Eu eram deja convins că maimuţica aia n-o să mai cânte nimic, niciodată. Dar el pune discul la loc cu cealaltă faţă în sus, meştereşte cu lama briceagului să se asigure că fiecare piesă face contact unde trebuie şi apoi închide totul la loc. Răsuceşte cheia, pune jucăria pe masă şi se dă un pas înapoi. Maimuţica începe să dea din mâini şi să cânte altă melodie, care mie îmi era total necunoscută.

Se pare însă că altcineva ştia despre ce e vorba, pentru că am auzit un strigăt în dormitor şi cântăreaţa noastră a apărut brusc în cadrul uşii, într-un halat de dantelă, cu părul despletit revărsat pe spate. Arăta de milioane, mai puţin expresia de pe chip – ai fi zis că tocmai văzuse o stafie înspăimântătoare. Se holbează la maimuţa care încă mai cânta, după care se repede, îşi îmbrăţişează copilul şi-l ţine strâns la piept de parcă i-ar fi fost frică să nu-i fie răpit.

— Ce-i asta? şopteşte ea, vădit îngrozită.

— E o maimuţică de jucărie, doamnă, fac eu, plin de solicitudine.

— *Masquerade*, spune ea cu glas stins. Au trecut treisprezece ani. Înseamnă că e aici.

— Nu este nimeni aici în afară de mine, doamnă şi nu eu am adus jucăria. A sosit împachetată frumos ca un cadou; un băiat de serviciu a adus-o.

Meg, camerista, confirma cele spuse de mine dând energic din cap.

— De unde a venit? întreabă doamna.

Am luat maimuţa, care între timp îşi terminase treaba şi am întors-

o pe toate feţele. Nimic. M-am uitat cu atenţie la hârtia de ambalaj. Din nou, nici un indiciu. Am trecut atunci la cutia de carton şi am văzut un petic de hârtie lipit pe fundul ei, pe care scria: „S. C. Jucării, C. I.” Fac un efort de memorie. Vara trecută ieşeam cu o chelneriţă drăguţă de la Lombardi, pe Spring Street; o dată am luat-o într-o excursie de o zi în Coney Island şi dintre toate parcurile de distracţii am ales să mergem la Steeplechase Park. Am văzut acolo un magazin de jucării cu tot felul de năstruşnicii mecanice: soldaţi care mergeau, toboşari care băteau toba, balerine pe tambururi rotitoare care ridicau picioarele – tot ce vrei şi ce nu vrei, dacă e ceva care să se poată face cu rotiţe dinţate şi arcuri, acolo găseai precis.

I-am explicat, deci, doamnei că, după părerea mea, „S. C.” însemna „steeplechase”, iar „C. I.” nu putea fi decât prescurtarea de la „Coney Island”. A trebuit apoi să-i spun tot ce înseamnă Coney Island şi a devenit foarte gânditoare.

— Aceste… spectacole de bâlci, cum le numeşti dumneata… Au cumva de-a face cu iluzii optice, trape, pasaje secrete, scamatorii de tot felul şi mecanisme care par că merg toate singure?

Am încuviinţat din cap.

— Chiar aşa, doamnă, este exact ceea ce puteţi vedea în spectacolele din Coney Island.

A devenit dintr-o dată foarte agitată.

— Domnule Bloom, trebuie neapărat să ajung acolo. Trebuie să văd magazinul acesta de jucării, acest Steeplechase Park.

Îi explic că aici s-ar putea să avem o problemă serioasă. Coney Island este o staţiune de vară, iar acum e începutul lui decembrie. Totul e închis şi zăvorit; singurele activităţi sunt cele de întreţinere, reparaţii, vopsit, văruit, iar publicul nu are acces. Femeia numai că nu izbucneşte în plâns şi eu nu suport să văd o doamnă nefericită. Aşa că pun mâna pe telefon şi sun la Biroul Comercial de la *New York American* şi am norocul să dau de un coleg care tocmai se pregătea să plece acasă. Îl întreb cine e proprietarul parcului Steeplechase şi aflu de un anume George Tilyou, în combinaţie cu un asociat necunoscut care trage grosul sforilor financiare. Nu, nu mai locuieşte în Coney Island, e cam încărcat de ani şi s-a mutat într-o casă respectabilă în Brooklyn. A, da, e încă proprietarul Parcului Steeplechase, îl ţine de când s-a deschis, acum nouă ani. Şi are cumva telefon? Da, din fericire, are. Deci, iau numărul şi-l sun pe loc. Obţin legătura cu oarecare dificultate, dar am plăcuta surpriză să dau de domnul Tilyou în persoană. Îi explic cum stau lucrurile şi nu uit să strecor cât de important este pentru primarul McClellan ca oraşul să-i ofere doamnei de Chagny toate dovezile ospitalităţii sale… ştiţi dumneavoastră, tradiţia bunelor maniere etc. Una peste alta, omul îmi spune că mă va suna mai târziu.

Şi ne punem pe aşteptat. După o oră ne sună, într-o cu totul altă dispoziţie; era clar că se consultase cu cineva între timp. Sigur, spune, va avea grijă ca porţile să se deschidă pentru un grup restrâns; sigur, magazinul de jucării va fi înţesat şi maestrul de distracţii va sta la dispoziţie tot timpul. Nu, chiar a doua zi nu se poate, dar poimâine e perfect...

Deci asta înseamnă mâine, nu, băieţi? Mâine, subsemnatul o va escorta pe Madame de Chagny în persoană în Coney Island. De fapt, aş putea spune că sunt de-acum ghidul ei personal în tot New Yorkul. Şi nu vă faceţi iluzii, n-aveţi de ce să vă proţăpiţi la faţa locului, fiindcă nu intra nimeni altcineva decât dumneaei, suita personala şi eu. Şi uite cum, în schimbul unei pelerine murdărite, dau lovitură după lovitură! Păi nu v-am spus eu că asta-i cea mai fainã meserie din lume?

A mai rămas o problemă, ce-i drept: interviul meu exclusiv, motivul pentru care, în fond, mă aflam acolo. Ei bine, nu l-am obţinut încă. Soprana era atât de abătută, încât s-a retras în dormitor şi a refuzat să mai iasă. Meg, camerista, mi-a mulţumit în numele ei pentru felul cum aranjasem excursia în Coney Island, dar a spus că primadona era mult prea obosită ca să mai poată continua. Aşa că a trebuit să plec. Am rămas un pic dezamăgit, dar nu contează. Am să-i iau interviul mâine. Şi, apropo, puteţi să mai daţi o berică de-asta blondă.

10
ERIK MUHLHEIM JUBILEAZĂ

TERASA ULTIMULUI ETAJ, E. M. TOWER, MANHATTAN, 29 NOIEMBRIE 1906

Am văzut-o. După ani de zile am revăzut-o şi am crezut că-mi sare inima din piept. Era acolo, pe chei, iar eu o priveam de pe acoperişul depozitului de lângă docuri, până când m-a fulgerat reflexia soarelui pe lentila unui telescop şi atunci am fost nevoit să dispar. Am coborât în mijlocul mulţimii de dedesubt. Noroc cu vremea rece, suficient motiv ca nimeni să nu se mire la vederea unui individ cu capul înfăşurat într-un fular de lână. Am putut astfel să mă apropii de caleaşcă şi să-i văd chipul de la doar câţiva metri distanţă şi să strecor pelerina mea veche în mâinile unui reporter prostănac pe care de bună seamă nu-l ducea mintea mai departe de interviul mult râvnit...

A rămas la fel de frumoasă: talia trasă prin inel, părul bogat strâns sub pălăria căzăcească, surâsul care ar putea face să plesnească până şi un bloc de granit...

Am făcut bine oare? Cât de bine am făcut deschizând iar vechile râni şi lăsându-le să-mi sângereze ca acum doisprezece ani, în beciurile acelea întunecate? Oare n-am fost un prost aducând-o aici, când o sută patruzeci de luni de zile aproape că-mi topiseră durerea?

Am iubit-o mai mult decât viaţa atunci, la Paris, în anii aceia de groază şi hăituială; mi-a fost prima şi ultima şi singura dragoste pe care am cunoscut-o şi o voi cunoaşte vreodată. Când m-a respins pentru tânărul ei viconte era cât pe ce să-i ucid pe amândoi acolo, în negura subpământeană. M-a cuprins din nou furia cumplită, furia care m-a însoţit întotdeauna ca unicul prieten credincios, furia împotriva lui Dumnezeu şi a îngerilor Lui pentru că nu mi-a dat şi mie un chip ca atâtea altele; un chip cu surâs încântător, ca al lui Raoul de Chagny... şi mi-a dat în schimb această mască îngrozitoare, îndărătul căreia sunt condamnat la o viaţă de izolare şi respingere.

Şi totuşi, pocitania de mine a sperat, a îndrăznit să creadă că ea ar fi putut simţi măcar un strop de dragoste pentru mine după ce s-a întâmplat între noi în ceasul acela de nebunie, când mulţimea dezlănţuită s-a năpustit, orbecăind, să mă linşeze.

Când am înţeles că soarta îmi e pecetluită i-am lăsat în viaţă şi bine am făcut. Dar acum? Acum ce mi-a venit? Doar nu mă pot aştepta la altceva decât, încă o data, la suferinţă, hulă, dezgust, dispreţ, cu vârf şi îndesat. Numai scrisoarea aceea e de vină.

O, doamnă Giry, ce să mai cred despre dumneata acum? Erai singura persoană care mi-a arătat bunăvoinţa, singurul om care nu m-ai scuipat şi nu ai luat-o la fugă văzându-mi faţa. De ce ai aşteptat atâta timp? Oare trebuie să-ţi mulţumesc că în ultimele clipe ale vieţii mi-ai trimis o veste care să-mi zguduie din nou viaţa sau să te învinuiesc că ai păstrat tăcerea vreme de doisprezece ani? Puteam să fiu mort până acum şi n-aş fi aflat nimic. Dar uite că n-am murit şi ştiu. Nu-mi rămâne decât să-mi asum acest risc nebunesc.

Să o aduc până aici, să o văd din nou, s-o iau de la capăt cu suferinţa, iarăşi s-o rog, să încerc s-o conving... şi iar să fiu respins? Probabil, chiar foarte probabil. Şi totuşi şi totuşi...

Iată, o am aici, am învăţat-o deja pe de rost, cuvânt cu cuvânt; am citit-o şi am răscitit-o până când hârtia a devenit soioasă şi mototolită de mâinile mele tremurânde şi tot nu-mi vine să cred. Datată la sfârşitul lui septembrie, la Paris, chiar înainte să mori dumneata...

Dragul meu Erik,

Când vei primi această scrisoare, dacă o vei primi vreodată, eu voi fi părăsit această lume pentru ce va să fie. M-am luptat mult cu mine însămi înainte de a mă hotărî să scriu aceste rânduri şi dacă am făcut-o este numai pentru că am simţit că tu, care ai fost atât de greu încercat de necazuri, ai tot dreptul să afli adevărul în cele din urmă; pe de altă parte, am simţit că nu mă pot înfăţişa Creatorului cu gândul că ţi-am ascuns totul până la sfârşit.

Nu ştiu dacă cele ce vei afla din aceste pagini îţi vor aduce bucurie sau îţi vor fi încă un prilej de suferinţă. Sunt însă întâmplări care s-au petrecut foarte aproape de tine şi despre care nu ştiai şi nici n-ai fi avut cum să ştii vreodată nimic. Doar eu, Christine de Chagny şi soţul ei Raoul cunoaştem adevărul şi le implor ca, aflându-l, să dai dovadă de înţelepciune şi blândeţe...

Trei ani după ce l-am întâlnit pe nefericitul băiat de şaisprezece ani închis într-o cuşcă la Neuilly l-am întâlnit pe cel de-al doilea dintre „băieţii mei", cum aveam să le spun mai târziu. A fost o pură întâmplare, o întâmplare cumplit de tragică.

Era în 1885, într-o noapte târzie de iarnă. Spectacolul de operă se terminase, fetele se duseseră la dormitoare, teatrul îşi închisese uşile, iar eu mă întorceam acasă pe străzile întunecate. Era o scurtătură strimtă, neagră şi cu bolovani. Nu eram însă chiar singură pe aleea aceea. În faţa mea mergea o servitoare căreia îi dăduseră drumul târziu de la o casă din

apropiere şi care păşea înspăimântată prin întuneric spre bulevardul ceva mai luminat. În uşa unei alte case, un tânăr despre care am aflat mai târziu că nu avea mai mult de şaisprezece ani îşi lua rămas-bun de la prietenii cu care îşi petrecuse seara. Din umbră a ieşit un tâlhar, un mardeiaş dintre aceia care bântuiau străzile dosnice în căutarea vreunui trecător căruia să-i înşface portofelul. N-am înţeles niciodată de ce s-o fi luat tocmai de amărâta aceea de fată de casă, căci era limpede că nu putea avea mai mult de cinci parale la ea. Dar l-am văzut cum a ieşit din întuneric şi a cuprins-o cu braţele pe după gât ca să nu ţipe în timp ce bâjbâia după geanta ei. Am zbierat în gura mare, „Las-o în pace, brută! *Au secours!"* Am auzit un tropăit de cizme bărbăteşti şi am văzut un tânăr în uniformă care a trecut pe lângă mine şi s-a aruncat asupra tâlharului, trântindu-l la pământ. Fata a luat-o la fugă ţipând spre luminile bulevardului; n-am mai văzut-o niciodată de atunci. Tâlharul s-a smuls din mâinile tânărului ofiţer şi a rupt-o şi el la fugă, cu ofiţerul pe urmele lui. Banditul s-a întors, a scos un pistol din buzunar şi a tras în urmăritorul lui. Am auzit pocnitura şi am văzut fulgerul. Apoi a intrat pe sub un portal şi a dispărut în curţile din spate. M-am dus la omul care zăcea pe caldarâm şi am văzut că era doar un băieţandru, un copil curajos şi galant, îmbrăcat în uniforma cadeţilor de la Şcoala Militară. Chipul lui frumos era alb ca marmura, iar la vintre avea o rană de glonţ care sângera abundent. Am rupt câteva fâşii din fustă să-i opresc sângerarea şi am ţipat până când a apărut un locatar de la etaj şi m-a întrebat ce se întâmplă. L-am trimis degrabă în bulevard după o birjă şi s-a dus aşa cum era, în cămaşă de noapte.

Hotel-Dieu era mult prea departe, aşa că ne-am dus la spitalul St. Lazare, care era mai aproape. Era de gardă un doctor tânăr, dar când a văzut rana şi a aflat identitatea cadetului, vlăstar al unei familii foarte nobile din Normandia, a trimis de urgenţa un portar după un chirurg cu experienţă care locuia în apropiere. Cum nu-l mai puteam ajuta pe băiat cu nimic, m-am dus acasă. M-am rugat să nu moară şi a doua zi m-am dus din nou la spital, pentru că era duminică şi nu aveam nimic de făcut la Operă.

Între timp, autorităţile trimiseseră după familia lui în Normandia. Probabil că doctorul de gardă a crezut că sunt mama lui când m-am interesat de el, rostindu-i numele. Doctorul avea o mină foarte gravă şi m-a invitat în biroul lui, unde mi-a dat vestea cumplită. Pacientul va trăi, a spus, însă

glonţul făcuse ravagii şi scoaterea lui fusese un calvar, în vintre şi în burtă se rupseseră vase mari de sânge care nu mai puteau fi refăcute; tot ce putuse face doctorul a fost să le coasă. Când am început să înţeleg cam ce voia să spună, l-am întrebat pe şleau. A dat solemn din cap.

— Sunt dezolat; o viaţă atât de tânără, un băiat aşa chipeş, să rămână doar pe jumătate bărbat... Mă tem că nu va putea niciodată să aibă un copil al lui.

— Vreţi să spuneţi, l-am întrebat eu, că glonţul l-a emasculat.

Doctorul a clătinat din cap:

— Până şi asta ar fi fost o alinare, fiindcă n-ar mai fi simţit dorinţă în faţa unei femei. Ori aşa, va avea parte de tot focul pasiunii care-l cuprinde pe orice tânăr. Numai că distrugerea acelor vase de sânge vitale înseamnă că...

— Nu mai sunt nici eu un copil, domnule doctor, i-am zis în dorinţa de a-i uşura starea de jenă, deşi eram de-a dreptul îngrozită de ceea ce trebuia să înţeleg.

— Atunci, doamnă, sunt nevoit să vă spun că nu va mai putea niciodată să se împreune cu o femeie şi să devină tatăl propriului său copil.

— Deci nu se mai poate însura? am întrebat. Medicul a dat din umeri.

— Doar o femeie deosebită sau sfântă, sau care să aibă cine ştie ce alt motiv serios ar putea accepta o comuniune lipsită de dimensiunea fizică. Îmi pare sincer rău; eu am făcut tot ce am putut să opresc hemoragia şi să-i salvez viaţa.

Cu greu îmi puteam ţine lacrimile în faţa unei asemenea tragedii. Mi se părea de neconceput ca un om să fie atât de încrâncenat, încât să nenorocească un băiat în floarea vârstei. M-am dus totuşi să-l văd. Era palid şi slăbit, însă treaz. Nu aflase nimic încă. Mi-a mulţumit frumos pentru ajutorul dat, insistând că eu fusesem cea care îl salvase de la moarte. Când i-am auzit pe ai lui venind cu sufletul la gură de la trenul de Rouen, am plecat.

Nu credeam să-l mai văd vreodată pe tânărul meu aristocrat, însă m-am înşelat Opt ani mai târziu a început să frecventeze Opera seară de seară. Se făcuse frumos ca un zeu şi spera să primească atenţia şi surâsul unei anume cântăreţe. Mai târziu, când a aflat că e însărcinată, i-a mărturisit tot necazul lui şi, om bun şi onorabil cum era, i-a cerut mâna, oferindu-i numele şi rangul său. Vreme de doisprezece ani s-a purtat cu fiul ei cu toată dragostea pe care o poate dărui un tată.

Iată întregul adevăr, sărmanul meu Erik. Încearcă să fii bun şi blând.

Îţi trimite un ultim sărut aceea care s-a străduit să-ţi aline suferinţa,

Antoinette Giry.

Am să o văd mâine. Sunt sigur că a înţeles; mesajul de la hotel a fost destul de clar. Ar recunoaşte maimuţa aceea muzicală oriunde şi oricând. Desigur, eu voi alege locul şi ora întâlnirii. Oare îi va mai fi teamă de mine? Cred că da. Însă nu va şti cită teamă voi simţi eu în faţa ei – teamă de puterea ei de a-mi refuza o mică parte din fericirea de care au parte mai toţi bărbaţii, fără nici un efort.

Dar chiar dacă voi fi din nou respins, acum e cu totul altceva. Acum, din înălţimea acestui cuib de vultur, pot contempla, drept în creştet, rasa umană pentru care simt atâta ură şi dispreţ şi pot să spun: n-aveţi decât să mă scuipaţi, să mă mânjiţi cu noroi, să mă batjocoriţi, să mă ocăriţi – nimic din toate acestea nu mă mai pot atinge. Prin tină şi ploi, prin lacrimi şi durere, viaţa mea nu a fost în zadar.

AM UN FIU!

11
JURNALUL INTIM AL LUI MEG GIRY

HOTELUL WALDORF ASTORIA, MANHATTAN
29 NOIEMBRIE 1906

Dragul meu jurnal,

În sfârşit, pot să stau jos în linişte şi să-ţi încredinţez gândurile şi grijile zilei trecute – abia acum, în primele ore ale dimineţii, când toată lumea s-a culcat.

Pierre doarme dus ca un mieluşel, m-am dus să-l văd acum zece minute. Alături, părintele Joe sforăie de mama focului în patul lui; nici grosimea pereţilor acestui hotel nu poate înăbuşi sforăitul unui om crescut la ţară. În sfârşit, a adormit şi Madame, după ce i-am dat un somnifer. În doisprezece ani de zile n-am văzut-o niciodată atât de tulburată.

Totul a pornit de la maimuţa aceea muzicală trimisă lui Pierre de un necunoscut aici, la hotel. A mai fost şi un reporter, foarte amabil şi îndatoritor (şi care, în treacăt fie spus, mi-a făcut curte din priviri), însă nu el a fost cauza neliniştii lui Madame, ci maimuţica.

În momentul când a auzit a doua melodie, prin uşa deschisa a budoarului unde o pieptănam eu, s-a transformat subit, de parc-ai fi zis că e posedata. A insistat să afle de unde provine, iar când domnul Bloom, reporterul, a ajutat-o şi a aranjat şi o vizită la locul cu pricina, dumneaei a cerut să fie lăsata singură. Am fost nevoită să-l rog pe tânărul oaspete să plece şi să-l bag pe Pierre în pat, în ciuda protestelor lui.

Am găsit-o mai târziu şezând în faţa oglinzii de la măsuţa de toaletă, însă fără nici o intenţie de a se aranja; aşa că a trebuit să anulez şi dineul la restaurant cu domnul Hammerstein.

Abia când am rămas singure am putut s-o întreb ce se petrece. Căci era ciudat cum toată bucuria prilejuită de călătoria la New York, încununată de recepţia splendidă de pe chei se transformase în ceva întunecat şi sinistru.

Desigur şi eu am recunoscut strania păpuşă, iar melodia obsesivă pe care o cânta mi-a adus un val de amintiri înspăimântătoare. Treisprezece ani... asta repeta Madame întruna în vreme ce stăteam de vorbă şi într-adevăr treisprezece ani s-au scurs de când am trecut prin acele bizare întâmplări care au culminat cu incursiunea sinistră în pântecele întunecate ale Operei din Paris. Am fost şi eu acolo în acea

seară şi am încercat de atunci, când şi când, s-o trag de limbă pe Madame despre cele petrecute, însă de fiecare dată a rămas mută şi n-am ajuns să aflu nicicând despre relaţia dintre ea şi înspăimântătorul personaj pe care noi, fetele din cor, îl numeam pur şi simplu Fantoma. Până în seara asta când, în sfârşit, mi-a spus mai multe.

Acum treisprezece ani fusese implicata într-un scandal de proporţii la Opera din Paris: a fost răpită din mijlocul scenei în plin spectacol cu *Don Juan triumfător*, o operă nouă care, de altfel, nu s-a mai reluat de atunci. În seara aceea făceam şi eu parte din corpul de balet, dar nu eram pe scenă în momentul când s-au stins luminile şi ea a fost răpită. A fost dusă până în cele mai adânci beciuri ale Operei, de unde a fost apoi salvată de jandarmi sub conducerea Comisarului de Poliţie, care s-a nimerit a fi printre spectatori şi de alţi oameni din distribuţie. Eram şi eu printre oamenii aceia care coborau cu torţe aprinse, tremuram de frică, ţin minte cum coboram nivel după nivel prin beciuri până am ajuns la ultima catacombă de pe malul lacului subteran. Ne aşteptam să dăm peste înspăimântătoarea fantomă, însă n-am găsit-o decât pe Madame tremurând ca o frunză în vânt; puţin mai târziu a apărut şi Raoul de Chagny, care venise înaintea noastră şi dăduse ochii cu Fantoma. Am mai găsit acolo un scaun pe al cărui spătar atârna o pelerină. Credeam că monstrul se ascunde sub scaun, dar nu am găsit decât o maimuţă de jucărie care avea o cutie muzicală în interior şi două cimbale în mâini. A luat-o poliţia, ca probă şi n-am mai văzut niciodată ceva asemănător, până aseară.

Deşi am devenit din ce în ce mai apropiate cu vremea, ea nu mi-a spus niciodată ce i se întâmplase cu adevărat atunci, cât timp fusese răpită; singura explicaţie era aceea că Raoul o salvase. Aşadar, ce însemnătate avea maimuţoiul muzical?...

Aseară n-am făcut greşeala s-o întreb direct; m-am foit primprejur, i-am adus câte ceva de mâncare, dar a refuzat să mănânce. Când am convins-o să ia un somnifer a ameţit şi, pentru prima dată, a lăsat să-i scape unele amănunte în legătură cu acele întâmplări bizare de altădată. Mi-a spus că mai fusese un bărbat în viaţa ei, o prezenţa stranie care o înspăimânta şi o fascina în acelaşi timp, un om care a ajutat-o mult şi care o iubea obsesiv, iubire pe care ea nu a putut s-o împărtăşească. Încă de când eram în grupul coral auzisem tot felul de poveşti despre un soi de fantomă care bântuia prin beciurile de sub Operă şi dispunea de puteri stranii, umbla de colo-colo fără să fie văzut şi îşi impunea voinţa asupra celor din conducere, ameninţându-i cu tot felul de pedepse dacă nu făceau ce voia el. Legenda acestui om ne înspăimânta pe toţi, dar n-am ştiut niciodată că el o iubea pe actuala mea stăpână cu atâta pasiune. Am întrebat-o despre maimuţa care cânta melodia aceea obsedantă şi mi-a spus că mai văzuse aşa

ceva doar o dată în viaţa ei. Sunt sigură că e vorba despre aceeaşi jucărie care se afla atunci pe scaunul din subsolurile întunecate.

Înainte de a adormi, repeta întruna că „el” a apărut din nou; viu şi nevătămat, o prezenţă invizibilă ca întotdeauna, un geniu înspăimântător, pe atât de urât, pe cât era Raoul de frumos, cel pe care ea l-a respins şi a ademenit-o acum să vină până la New York, să se întâlnească din nou.

Voi face tot ce pot să o apăr, fiindcă îmi este mai mult decât patroană, îmi e prietenă şi fiindcă este o femeie blândă şi bună. Dar acum sunt speriată, pentru că există ceva sau cineva acolo, undeva în noapte; mă tem pentru toţi: pentru mine, pentru părintele Joe, pentru Pierre şi, mai mult ca orice, pentru ea, pentru Madame.

Ultimul lucru pe care mi l-a spus înainte să adoarmă a fost că va trebui, pentru Pierre şi Raoul, să găsească puterea de a-l refuza din nou, fiindcă e convinsă că în curând îşi va face apariţia şi îi va cere încă o dată iubirea. Mă rog la Dumnezeu să-i dea această putere şi mă rog ca următoarele zece zile să treacă mai repede şi să ne întoarcem cu bine la Paris, în siguranţă şi departe de aceste locuri bântuite de maimuţe muzicale şi de fantome nevăzute.

12
DIN JURNALUL LUI TAFFY JONES

PARCUL DE DISTRACŢII STEEPLECHASE, CONEY ISLAND, 1 DECEMBRIE 1906

Am un serviciu cam ciudat, ar zice unii, pentru un om cu oarecare inteligenţă şi ambiţie. Este motivul pentru care nu o dată am fost tentat să renunţ şi să-mi caut o altă slujbă. Şi totuşi n-am făcut-o, în cei nouă ani de când am fost angajat aici, la Steeplechase Park.

Pe de o parte, postul acesta îmi oferă siguranţă – mie, soţiei şi copiilor mei – un venit excelent şi condiţii confortabile de locuit. Pe de altă parte, pot spune că am ajuns, pur şi simplu, să-mi placă ceea ce fac. Îmi plac râsetele copiilor şi frunţile descreţite ale părinţilor lor. Mă încântă bucuria curată cu care oamenii din jur îşi hrănesc timpul liber în lunile de vară şi contrastul de linişte şi pace din sezonul de iarnă.

Cât despre condiţiile de trai, cu greu ar putea găsi un om ca mine mai mult confort. Locuinţa mea este o căsuţă cochetă şi intima în respectabila comunitate de stare socială medie de la Brighton Beach, nu mai mult de o milă depărtare de locul de muncă. În afară de asta mai am o baracă mică aici, în inima parcului de distracţii, unde mă pot retrage să mă odihnesc din când în când, chiar în plin sezon. Nu mai spun că mă bucur şi de un salariu generos. Acum trei ani am negociat un supliment sub forma unui mărunt procent din taxele de intrare şi de atunci am putut duce acasă peste o sută de dolari în fiecare săptămână.

Nu sunt un om pretenţios, nici nu beau mult şi de aceea am putut să fac oarecare economii care îmi vor permite să mă retrag peste câţiva ani, când cei cinci copii ai mei îşi vor fi făcut şi ei un drum în viaţă. Am s-o iau atunci pe Blodwyn a mea şi ne vom caută o mică ferma undeva, lângă un râu sau lângă un lac sau poate chiar pe ţărmul mării şi am să fac agricultură şi am să pescuiesc după pofta inimii şi am să mă duc la capelă în zilele de sabat şi am să fiu un membru respectabil al comunităţii locale. Până atunci stau aici, la Steeplechase Park şi-mi fac treaba, pe care mulţi spun că o fac chiar foarte bine, ca maestru de distracţii.

Asta presupune să stau la poarta de intrare în parc şi să-i întâmpin pe vizitatori, îmbrăcat în pantaloni bufanţi cu un caroiaj ţipător, o vestă cu drapelul american şi un joben cât toate zilele şi încălţat în pantofi cu patru numere mai mari. Dacă mai punem la socoteală şi favoriţii mei stufoşi, mustaţa pe oală şi zâmbetul jovial de

întâmpinare, nu-i de mirare că invitaţia mea ispiteşte pe mulţi trecători care, altminteri şi-ar fi continuat drumul. Strig întruna prin megafon: Veniţi, oameni buni, intraţi în lumea veseliei şi a minunăţiei, haideţi să vedeţi ce-i mai nou sub soare şi să-ncercaţi emoţii rare, cine-i tare nu mai moare, cin' se uită nu mai uită… şi tot aşa.

— Mă plimb încolo şi-ncoace prin faţa porţii, fac plecăciuni în faţa fetelor îmbrăcate în rochiţe frumoase de vară şi a cavalerilor care încearcă să le impresioneze cu jachetele lor în dungi şi pălăriile de pai; invit cu gesturi largi şi reverenţe familiile cu copii, ademenindu-i cu puzderia de bunătăţi de care pot avea parte înăuntru dacă-şi conving părinţii să intre. Şi intră buluc, îşi varsă centii şi dolarii în stânga şi-n dreapta şi la fiecare cincizeci de centi, unul e al meu.

Asta e munca mea în sezonul cald, din aprilie până în octombrie, când vântul rece dinspre Atlantic închide porţile parcului până la sfârşitul iernii. Atunci îmi atârn în cui costumul de maestru de distracţii şi pot să renunţ la farmecul modulaţiilor galeze ale graiului meu, care îi încântă atât de mult pe vizitatorii parcului – pentru că m-am născut în Brooklyn şi n-am văzut niciodată locurile de baştină ale tatălui meu şi ale strămoşilor săi.

Vin, aşadar, la serviciu îmbrăcat ca tot omul şi supraveghez programul de iarnă când toate decorurile şi maşinăriile sunt demontate şi depozitate – nu înainte de a fi verificate, reparate, unse, revopsite ori zugrăvite. Se înlocuiesc piesele uzate, căluţii de la carusel sunt din nou daţi cu bronz, prelatele se cârpesc pe unde au fost rupte. Până în aprilie următor toate trebuie să fie la locul lor, pentru că porţile se deschid o dată cu primele zile însorite şi calde.

Prin urmare, veţi înţelege de ce m-a încercat oarecare uimire când am primit, acum două zile, o scrisoare din partea domnului Georges Tilyou personal, dumnealui fiind chiar proprietarul acestui parc de distracţii. El a fost cel în mintea căruia s-a înfiripat ideea construirii acestui parc, dar se zvoneşte că ar mai fi avut un partener pe care însă nimeni de pe aici nu-l cunoaşte. Energia şi imaginaţia domnului Tilyou au plăsmuit tot ce se poate vedea aici, acum nouă ani şi de atunci locul acesta a făcut din dânsul un om foarte bogat.

Scrisoarea dumnealui mi-a fost înmânată personal şi era limpede că este vorba de un mesaj urgent. Spunea că în ziua următoare – ieri, mai precis – un grup restrâns de persoane doreşte să viziteze parcul, care va trebui să fie în mod excepţional deschis numai pentru ei. Ştia că tiribombele şi căluşeii nu vor putea fi puşi în funcţiune, dar a insistat ca magazinul de jucării să fie deschis şi bine aprovizionat, la fel şi Sala Oglinzilor. Ei bine, această scrisoare a fost preludiul celei mai ciudate zile pe care mi-a fost dat s-o trăiesc la Steeplechase Park.

Ordinul domnului Tilyou de a pune la dispoziţie magazinul de jucării şi Sala Oglinzilor m-a dat peste cap complet, întrucât şefii ambelor

raioane sunt plecaţi în concediu la distanţe de unde nu-i pot aduce nici cum în aşa de scurt timp. Unde mai pui că nici nu sunt uşor de înlocuit, căci toate jucăriile mecanice sunt cele mai sofisticate şi mai delicate invenţii din întreaga Americă; numai un expert poate să le înţeleagă şi să le explice modul de funcţionare tinerilor care vin să se uite, să întrebe, să cumpere. Iar eu nu sunt în nici un caz acel expert. N-aveam decât să-mi iau inima în dinţi şi să mă înarmez cu maximum de optimism – cel puţin, aşa m-am gândit atunci.

Fireşte, iarna este cumplit de frig aici, dar termofoarele cu gaz pe care le-am pus în magazin de cu seară şi-au făcut datoria, drept pentru care în dimineaţa vizitei era acolo cald ca într-o zi de vară. Apoi am îndepărtat toate prelatele de protecţie de pe rafturi şi au ieşit la iveală şiruri de soldăţei mecanici, toboşari, balerine, acrobaţi şi tot soiul de animale care cântă şi dansează. Ei şi asta e cam tot ce am putut să fac până la ora opt de dimineaţă, când trebuia să sosească grupul de vizitatori. Atunci s-a întâmplat ceva foarte ciudat.

M-am întors la un moment dat şi am văzut un tânăr care mă fixa cu privirea. Nu ştiu cum intrase şi tocmai mă pregăteam să-i spun că e închis, dar mi-a luat-o înainte oferindu-se să mă ajute cu mânuirea păpuşilor din magazinul de jucării. De unde ştia el că aşteptam vizitatori? Nu mi-a dat nici o explicaţie, în afară de faptul că lucrase aici odată şi cunoştea bine mecanismele tuturor jucăriilor. În fine, dacă tot lipsea specialistul, nu aveam decât să accept. Ce-i drept, nu semăna deloc cu păpuşarul nostru – jovial, primitor, iubit de toţi copiii. Nu, omul ăsta avea un chip alb ca osul descărnat, părul şi ochii negri şi un palton negru elegant. Când l-am întrebat cum îl cheamă a ezitat un moment, după care a spus „Malta”. Aşa i-am spus până când a plecat sau mai bine zis s-a făcut nevăzut Dar despre asta, mai târziu.

Sala Oglinzilor este cu totul altceva; e un loc cu adevărat uimitor. Deşi am fost şi eu acolo în timpul liber, nu am înţeles niciodată cum funcţionează. Mintea care a creat-o trebuie să fi fost genială. După ce au parcurs traseul de rigoare prin încăperi cu oglinzi care-şi schimbau mereu poziţia, toţi vizitatorii ieşeau convinşi că văzuseră lucruri pe care n-aveau cum să le vadă în mod normal şi că nu văzuseră alte lucruri care n-aveau cum să nu fie acolo. Nu e vorba doar de o sală a oglinzilor, ci de o împărăţie a iluziilor. Dacă, peste ani de zile, se va găsi cineva care să citească acest jurnal şi dacă va fi curios să ştie cum stăteau lucrurile în Coney Island pe vremuri, am să încerc să explic câte ceva despre Sala Oglinzilor.

De afară îţi apare ca o clădire scundă, pătrată, anostă chiar, cu o singură uşă prin care se intră şi se iese. Odată ajuns înăuntru, vizitatorul dă de un coridor lat de numai un metru şi un sfert, care se întinde la stânga şi la dreapta lui; nu are importanţă încotro o apucă. Pereţii laterali ai coridorului sunt căptuşiţi cu oglinzi. Este important

de reţinut lăţimea coridorului, pentru că peretele interior nu este continuu, ci are panouri verticale de oglinzi care măsoară exact doi metri şi jumătate în lăţime şi doi metri şi cincisprezece în lungime. Fiecare dintre aceste panouri este montat pe un ax vertical central care, când se roteşte, face ca jumătate din oglindă să blocheze pasajul, deschizând în acelaşi timp un nou culoar spre interiorul clădirii. Omul nostru este nevoit astfel să o apuce pe noul drum care i se deschide şi care se tot modifică, pe măsură ce panourile de oglinzi sunt manevrate de la distanţă; se creează, în acest fel, mici încăperi de oglinzi care apar şi dispar.

Pe măsură ce te apropii de mijlocul clădirii, lucrurile se complica şi mai mult: în afară de mişcarea oglinzilor în jurul axului central, acestea se mai pot roti o dată cu nişte discuri pe care sunt aşezate şi care au acelaşi diametru cu lăţimea lor. Aşadar, dacă vizitatorul stă cu spatele la oglindă pe jumătatea unui astfel de disc, de a cărui existenţă nu ştie nimic de altfel, se pomeneşte întors la nouăzeci, o sută optzeci sau două sute şaptezeci de grade. El crede că stă pe loc şi că doar oglinzile se mişcă, însă prin faţa lui, subit, apar şi dispar alţi oameni. Se plăsmuiesc din senin cămăruţe care apoi dispar; îi vorbeşte unui străin care îi apare în faţă, ca apoi să-şi dea seama că se adresa de fapt imaginii cuiva dindărătul lui sau de lângă el. Soţi şi amanţi sunt despărţiţi în câteva clipe şi se reped să se regăsească – numai că, stupoare, dau nas în nas cu altcineva! Sala răsună de ţipete de spaimă şi de râsete atunci când laşi să intre, de-a valma, vreo zece perechi tinere.

Toată zăpăceala asta este controlată de maestrul oglinzilor, singurul care cunoaşte secretul labirintului. El şade într-o cabină înălţată deasupra uşii de unde, dacă se uită în sus, cuprinde toată panorama într-o oglindă înclinată la unghiul potrivit. El poate face şi desface pasaje de trecere, având la îndemână un tablou de comandă cu pârghii.

Ceea ce nu am înţeles eu este faptul că domnul Tilyou a insistat ca doamna care ne va vizita să fie convinsă cu orice chip să viziteze Sala Oglinzilor, deşi maestrul era în concediu şi nu putea fi adus.

Am fost nevoit să învăţ manevrele, aşadar, ca s-o distrez pe distinsa doamnă. Am stat în cabină până noaptea târziu la lumina unei lămpi cu parafină şi m-am jucat cu manetele până când m-am asigurat că o pot conduce pe cucoană într-o scurtă incursiune şi, totodată, că o pot dirija spre ieşire în caz că o cuprinde panica. Vocile se aud limpede din labirint, deoarece spaţiul de deasupra oglinzilor nu este acoperit.

La ora nouă dimineaţa, după ce am făcut tot ce mi-a stat în putinţă, eram pregătit să-i întâmpin pe oaspeţii domnului Tilyou, care au sosit puţin înainte de ora zece. Surf Avenue era practic pustiu la ora aceea

şi când am văzut cupeul trecând pe lângă Brooklyn Eagle, apoi prin faţa porţilor de la Luna Park şi Dreamland şi îndreptându-se în direcţia mea de-a lungul bulevardului, mi-am închipuit că numai ei puteau să fie. Pe deasupra, era un atelaj dintre acelea spilcuite care aşteaptă în faţa hotelului Manhattan Beach să culeagă pasagerii sosiţi cu trenul suspendat dinspre Podul Brooklyn, deşi nu sunt prea mulţi în luna decembrie.

Când, într-adevăr, s-a apropiat şi vizitiul a tras de hăţuri oprind caii, am făcut câţiva paşi înainte trâmbiţând în megafon:

— Doamnelor şi domnilor, fiţi bineveniţi la Steeplechase Park, cel dintâi şi cel mai frumos parc de distracţii din Coney Island!

Până şi caii aveau în ochi un amestec de milă şi îngăduinţă la vederea unui nebun împopoţonat în costum de gală acum, când se dusese şi luna noiembrie.

Primul care a coborât din trăsură a fost un tânăr, am aflat mai târziu că era reporter la *New York American,* unul dintre ziarele de scandal ale lui Hearst. Era tare plin de sine şi părea a-şi fi asumat postura de ghid al oaspeţilor prin New York. A coborât apoi o femeie foarte frumoasă, cu adevărat aristocrată – asta se vede întotdeauna – pe care reporterul a prezentat-o vicontesa de Chagny şi una dintre primadonele operei mondiale. În treacăt fie spus, nu aveam nevoie de atâtea explicaţii pentru că eu citeam *New York Times* şi, oricum, mai ştiu şi eu câte ceva, chiar dacă sunt autodidact. Abia atunci am înţeles de ce domnul Tilyou ţinea atât de mult să împlinească dorinţa acestei doamne.

A coborât pe trotuarul ud de ploaie, la braţul reporterului; eu am lăsat deoparte megafonul, care devenise inutil, i-am făcut cea mai adâncă plecăciune şi am asigurat-o din nou că este cum nu se poate mai bine venită pe domeniul meu. Mi-a dăruit un surâs care ar fi topit şi inima îngheţată a lui Cader Idris şi, cu un fermecător accent franţuzesc şi-a exprimat regretul că îmi deranjează liniştea hibernală.

— Preaplecatul dumneavoastră servitor, doamnă, i-am răspuns, ca să-i arăt că, în ciuda ţinutei mele extravagante, nu-mi era străin discursul protocolar.

A urmat un băieţel de doisprezece sau treisprezece ani, frumuşel foc, francez şi el, dar care vorbea foarte frumos engleza. Ţinea în braţe o maimuţă de jucărie cu cutie muzicală despre care mi-am dat seama imediat că nu putea să provină din altă parte decât de la magazinul nostru de jucării, singurul loc din New York unde găseşti aşa ceva. În primul moment chiar m-am îngrijorat; nu cumva se stricase şi veniseră să facă reclamaţie?

Ultimul care a ieşit din cupeu a fost un preot irlandez, îndesat şi sănătos, în sutană neagră şi pălărie cu boruri largi.

Mi-am dat seama că datorită lui copilul ştia să vorbească atât de

bine englezeşte.

— Bună dimineaţa, domnule maestru de distracţii, mi-a zis el. Cât despre de-alde noi, care vă scoatem din casă pe o astfel de vreme, ne meritǎm cu prisosinţă frigul din oase.

— Ehei, dar nici frigul ăsta nu-i în stare să îngheţe o inimă fierbinte de irlandez, i-am răspuns, ca să nu rămân mai prejos. Eu, care merg la capelă, nu prea am de-a face cu popii papistaşi. Dar el şi-a dat capul pe spate şi a izbucnit într-un râs sănătos, ceea ce m-a făcut să cred că e băiat cumsecade, în fond.

Într-o atmosferă de veselie i-am condus pe toţi patru de-a lungul promenadei, am intrat pe poartă şi în cele din urmă am ajuns la magazinul de jucării – fiindcă, după câte înţelesesem, acesta era principala ţintă a vizitei lor. Înăuntru era un aer plăcut, datorită încălzitoarelor, iar domnul Malta îi aştepta să le ureze bun-venit. Băiatul, pe care am aflat că-l cheamă Pierre, a fost pe loc fascinat de mulţimea de rafturi gemând de soldăţei, balerine, muzicanţi, clovni şi tot felul de animale mecanice care fac faima magazinului de jucării din Steeplechase Park şi nu se găsesc nicăieri altundeva în oraş, poate nici în ţară. Alerga de colo-colo pe culoarele dintre rafturi, cerând să le vadă pe toate. Mama lui însă nu era interesată decât de un singur raft – cel cu maimuţele muzicale. Pe acestea le-am găsit printre ultimele rafturi, iar ea l-a rugat pe domnul Malta să le pună în funcţiune să cânte.

— Pe toate? a întrebat dânsul.

— Una câte una, a cerut ea, hotărâtă.

Zis şi făcut. Una după alta, maimuţele au fost întoarse la cheie şi au pornit să-şi lovească talgerele şi să cânte aceeaşi melodie, *Yankee Doodle Dandy.* Eram de-a dreptul uimit; oare i se părea că nu sună identic sau voia altceva? După un timp i-a făcut semn fiului său, la care acesta a dat la iveală un briceag cu şurubelniţă. Malta şi cu mine priveam siderați cum băiatul îndepărtează o bucată de căptuşeală de pe spatele primei maimuţe, apoi desface un căpăcel şi îşi vâră degetele înăuntru, de unde scoate un disc de mărimea unei monede de un dolar, îl întoarce pe cealaltă parte şi îl pune la loc înăuntru. M-am uitat la Malta ridicând din sprâncene, dar am primit un răspuns identic. Maimuţa a început din nou să cânte, de data asta era *Song of Dixie.* Fireşte, cum de nu mi-am dat seama, o melodie pentru nordişti şi alta pentru sudişti!

Băiatul a întors discul în poziţia iniţială, a închis capacul şi a trecut la următoarea maimuţă. Acelaşi lucru. După zece încercări, mama i-a spus să se oprească. Malta s-a apucat să pună jucăriile la locul lor, în ordinea în care le găsiseră. Era limpede că nici el nu ştiuse de existenţa celei de-a doua melodii în cutiile muzicale. Vicontesa era foarte palidă.

— A fost aici, a zis ea cu privirea în gol; apoi, către mine: Cine a proiectat şi fabricat aceste maimuţe?

Eu am dat din umeri a neputinţă, dar Malta a intervenit:

— Sunt făcute, toate, într-o făbricuţă din New Jersey, sub licenţă; nu ştiu însă cine deţine patentul.

— A văzut cineva pe aici, vreodată, un bărbat ciudat? A mai întrebat dânsa. Un bărbat cu o pălărie cu boruri largi şi cu o mare parte a feţei acoperită de o mască?

La aceasta ultimă întrebare am simţit cum domnul Malta, care era foarte aproape de mine, înţepeneşte. M-am uitat la el, dar faţa îi era inexpresivă, ca de piatră. Aşa că am clătinat din cap, explicând doamnei că într-un loc ca acesta întâlneşti mulţi mascaţi: clovni, monştri, măşti de Halloween. Dar un om care să poarte tot timpul mască, doar ca să-şi acopere faţa? Nu, niciodată. Femeia a oftat şi a înălţat din umeri, apoi a pornit agale printre rafturi să contemple celelalte jucării expuse.

Malta i-a făcut semn băiatului, atrăgându-l în direcţie opusă, chipurile ca să-i arate un şir de soldaţi mecanici în marş. Începeam să am îndoieli în privinţa acestui tânăr care aducea mai degrabă cu un sloi de gheaţă, aşa încât m-am strecurat după ei pe un alt culoar, având grijă să las între noi un şir de rafturi de jucării. Spre surprinderea şi enervarea mea, neaşteptatul şi misteriosul asistent a început pe nesimţite să-l interogheze pe băiat, care îi răspundea cu toate candoarea.

— Cu ce treburi a venit mama ta la New York?

— Ca să cânte la operă, domnule.

— Aşa, deci? Şi altceva, nimic? Să se întâlnească, de pildă, cu cineva în mod deosebit?

— Nu, domnule.

— Şi de ce o interesează aşa de mult maimuţele muzicale?

— O singură maimuţică o interesează, domnule şi doar o anumită melodie. E maimuţa pe care o ţine acum în mână. Nici una din celelalte nu cântă melodia pe care o caută ea.

— Ce păcat! Dar tăticul tău nu e şi el aici?

— Nu, domnule; tati al meu a mai avut treburi în Franţa şi soseşte abia mâine, cu vaporul.

— Excelent! Şi e tăticul tău adevărat?

— Bineînţeles! E căsătorit cu mami şi eu sunt fiul lui.

În acest moment am simţit că neruşinarea mersese prea departe şi mă pregăteam să intervin, când s-a întâmplat ceva ciudat. S-a deschis uşa, lăsând să intre o rafală de vânt îngheţat dinspre ocean, iar în cadrul ei a apărut silueta îndesată a preotului, pe care aflasem că-l cheamă părintele Kilfoyle. Simţind aerul rece, Pierre şi Malta au ieşit dindărătul unui şir de rafturi. Erau cam zece metri între preot şi omul

cu chipul alb ca hârtia şi s-au pomenit amândoi ochi în ochi. Pe dată, preotul şi-a ridicat mâna dreaptă făcându-şi semnul crucii în dreptul frunţii şi al pieptului. Eu, ca un bun protestant, nu mă încurc cu astfel de ritualuri, dar ştiu că la catolici acesta este un semn prin care ei caută protecţia Domnului.

— Hai să mergem, Pierre, a zis preotul cu mână întinsă spre băiat, fără să-şi ia ochii însă de la domnul Malta.

Momentul de vădită înfruntare dintre cei doi bărbaţi, care urma să se repete încă o dată în aceeaşi zi, răspândise un fior la fel de îngheţat ca vântul ce se năpustea dinspre ocean. Încercând să readuc cumva atmosfera vesela de acum un ceas, am zis:

— Doamna mea, permiteţi-mi să vă conduc în Sala Oglinzilor, mândria locului, o adevărată minune a lumii; sunt convins că vă va ajuta să vă reveniţi. Între timp domnişorul Pierre se vă desfăta cu celelalte jucării, căci, după cum vedeţi, este la fel de încântat ca toţi ceilalţi tineri care intră aici.

Părea cam nehotărâtă şi mi-am adus aminte cât de mult insistase domnul Tilyou în scrisoare ca doamnei să-i fie arătate oglinzile, deşi zău dacă-mi dădeam seama de ce. L-am întrebat din ochi pe preot, iar acesta a încuviinţat din cap şi a spus:

— Sigur, mergeţi un pic să contemplaţi minunea lumii. De Pierre am eu grijă, iar repetiţiile încep abia după prânz.

Atunci femeia a consimţit şi m-a urmat. Ei bine, dacă episodul de la magazinul de jucării a fost ciudat, ceea ce a urmat a fost de-a dreptul straniu şi veţi înţelege de ce mi-a venit greu să descriu exact ce am auzit şi am văzut atunci.

Am intrat împreună prin singura uşă în coridorul care se desfăşura la stânga şi la dreapta. I-am făcut semn femeii să aleagă în ce direcţie vrea să meargă. A înălţat din umeri, mi-a adresat un zâmbet încântător şi a luat-o spre dreapta. Am urcat în cabina de control şi am aruncat o privire în oglinda de deasupra. Ajunsese cam la jumătatea unuia din pereţii laterali. Am mişcat o manetă care trebuia să răsucească o oglindă şi să o dirijeze pe femeie către mijlocul sălii, dar nu s-a întâmplat nimic. Am încercat din nou, cu acelaşi rezultat; comenzile nu răspundeau. Vizitatoarea mea se plimba tot printre oglinzile pasajului exterior când, din senin, o oglindă s-a rotit de la sine, blocându-i trecerea şi îndreptându-i paşii spre centru. Eu însă nu mişcasem nici o manetă! Clar, comenzile o luaseră razna şi trebuia să fac ceva să o scot de acolo, înainte de a se rătăci de tot. Am mişcat manetele pentru a crea un pasaj direct înapoi către uşă; nu am obţinut rezultatul dorit, deşi în interior oglinzile continuau să se mişte, ca şi când ar fi fost manevrate de altcineva. Am văzut la un moment dat douăzeci de imagini ale tinerei femei pe măsură ce se mişcau tot mai multe oglinzi, dar deja nu mai puteam distinge originalul de

imaginile reflectate. Deodată s-a oprit, prinsă într-o cămăruţă de oglinzi în mijlocul sălii. Unul din pereţi s-a mişcat şi am văzut într-o fracţiune de secundă fluturarea unei pelerine, multiplicată de douăzeci de ori, după care a dispărut. Nu era pelerina ei din catifea violet, aceasta era neagră. Ochii ei s-au dilatat brusc; şi-a dus mâna la gură privind fix la ceva sau cineva care se afla într-un unghi mort faţă de oglinda din tavan. Apoi a reuşit să îngaime:

— Aşadar, tu eşti!

Mi-am dat seama că, într-un fel sau altul, mai pătrunsese cineva în sală, reuşind să ajungă în mijloc fără ca eu să-l observ. Mi-am zis că e imposibil, până când am observat că unghiul oglinzii de deasupra mea fusese schimbat peste noapte, în aşa fel încât aceasta nu mai reflecta decât jumătate din sală, cealaltă jumătate fiind în afara câmpului vizual. O vedeam pe femeie, însă nu vedeam fantoma căreia i se adresa. Îi auzeam însă, aşa că nu mi-a rămas decât să încerc să-mi amintesc cât mai fidel cele spuse şi să le aştern pe hârtie.

Dar mai e ceva: această femeie venită din Franţa, bogată, celebră, talentată şi echilibrată, tremura pur şi simplu. Simţeam că frica ei era totuşi amestecată cu un soi de fascinaţie irezistibilă. După cum reiese din conversaţia lor, se întâlnise cu cineva care aparţinea trecutului ei, cineva de care crezuse că a scăpat, cineva care odată o ţinuse în stăpânirea lui… dar cu ce? Frica, da, asta se simţea în aer. Să fie vorba de dragoste? Poate, odată, demult. Dar mai era ceva, era o stare de prostraţie. Oricine ar fi fost acel om, se vedea că o copleşeşte şi acum cu puterea şi personalitatea lui. Am văzut-o de câteva ori scuturată de un fior, fără ca el s-o fi ameninţat, din câte auzeam eu. Dar iată ce şi-au spus atunci:

EL: Firește. Te aşteptai la altcineva?

EA: După ce am văzut maimuţa, nu. Să aud din nou *Masquerade,* după atâta timp…

EL: Treisprezece ani de zile. Te-ai mai gândit la mine?

EA: Cum să nu mă gândesc la maestrul meu de canto! Numai că am crezut…

EL: Că am murit? Nu, Christine, iubirea mea, nu mor eu aşa uşor.

EA: Iubirea mea? Încă mă…

EL: Fără încetare, până la sfârşitul zilelor. În spirit îmi aparţii, Christine. Eşti steaua cântării, pe care eu am făurit-o şi n-am putut s-o păstrez.

EA: Când ai dispărut am crezut că eşti dus pentru totdeauna. M-am măritat cu Raoul…

EL: Ştiu. Ţi-am urmărit fiecare pas, fiecare mişcare, fiecare triumf.

EA: Ţi-a fost greu, Erik?

EL: Destul de greu. Oricum ar fi, drumul meu este mai greu decât îţi

vei putea închipui vreodată.

EA: Deci tu eşti cel care m-a adus aici? Teatrul de operă e al tău?

EL: Da şi încă multe, multe altele. Am bogăţie cât să cumpăr jumătate din Franţa.

EA: De ce, Erik, de ce ai făcut-o? Nu puteai să mă laşi în pace? Ce vrei de la mine?

EL: Rămâi cu mine.

EA: Nu pot.

EL: Rămâi cu mine, Christine. Timpurile s-au schimbat, îţi pot oferi toate teatrele de operă din lume, tot ce mi-ai putea cere vreodată.

EA: Nu pot; îl iubesc pe Raoul. Încearcă să înţelegi asta. Îmi voi aduce aminte cu recunoştinţă de tot ce ai făcut pentru mine, dar inima mea este în altă parte şi acolo va fi mereu. Nu poţi înţelege asta? Nu poţi accepta?

Aici a urmat o pauză lungă, de parcă cel ce fusese refuzat încerca să-şi revină din amara lovitură. Când a vorbit din nou avea un tremur în glas:

EL: Foarte bine; trebuie să accept. Şi de ce nu, în fond? Inima mea s-a obişnuit să fie sfâşiată. Dar mai e ceva: lasă-mi băiatul meu.

EA: Băiatul... tău...?

EL: Fiul meu, fiul nostru, Pierre.

Femeia, pe care o vedeam în vreo zece reflexii, a pălit ca o coală de hârtie şi şi-a acoperit faţa cu amândouă mâinile. S-a clătinat de câteva ori pe picioare; am crezut că o să leşine şi eram gata să strig, dar mi-a rămas strigătul în gât. Eram un martor mut şi neputincios la o scenă din care nu înţelegeam mare lucru. Într-un târziu şi-a îndepărtat mâinile de la ochi şi a rostit în şoaptă:

EA: Cine ţi-a spus?

EL: Madame Giry.

EA: De ce – of, de ce a făcut una ca asta?

EL: Îşi trăia ultimele clipe şi nu a putut să ducă în mormânt povara unei taine vechi de atâţia ani.

EA: Te-a minţit.

EL: Nu. Ea a avut grijă de Raoul când a fost împuşcat pe stradă.

EA: Raoul este un om bun, blând şi afectuos. M-a iubit şi l-a crescut pe Pierre ca pe propriul său fiu. Pierre nici nu ştie.

EL: Raoul ştie, tu ştii, eu ştiu. Lasă-mi copilul meu.

EA: Nu pot, Erik. În curând face treisprezece ani; peste câţiva ani va fi bărbat şi atunci am să-i spun totul. Ai cuvântul meu, Erik. La a optsprezecea aniversare. Dar nu acum; încă nu e pregătit, încă are

nevoie de mine. Atunci când îi voi spune, va alege el singur.

EL: Îmi dai cuvântul tău, Christine, că dacă aştept cinci ani…?

EA: Îţi vei primi fiul, dacă-l vei câştiga de partea ta.

EL: Atunci am să aştept. Am aşteptat atâta timp fărâma de fericire de care mai toţi oamenii se bucură încă din copilărie; voi mai aştepta încă cinci ani.

EA: Îţi mulţumesc, Erik. Peste trei zile voi cânta din nou pentru tine. Vei fi acolo?

EL: Fireşte. Voi fi mai aproape chiar decât îţi închipui.

EA: Atunci voi cânta pentru tine cum n-am mai cântat niciodată.

Puţin a lipsit, în acel moment, să mă prăvălesc din cabina de comandă, la vederea unui al doilea bărbat care nu ştiu cum reuşise să se strecoare în Sala Oglinzilor. N-avea cum să fi intrat pe uşă fiindcă aceasta era chiar sub cabina mea şi l-aş fi simţit negreşit. Nu putea să pătrundă decât prin trapa secretă de care însă n-avea cunoştinţă decât cel ce proiectase acest loc şi nimeni altcineva. În prima clipă mi s-a părut că văd o reflexie în oglindă a celui ce vorbea, dar mi-am amintit că acesta purta pelerină – ori intrusul era îmbrăcat într-un palton croit pe trup, ce-i drept tot negru. Stătea ghemuit pe vine într-unul din culoarele interioare, cu urechea lipită de crăpătura subţire cât un fir de păr dintre două oglinzi care îl despărţeau de încăperea unde se desfăşura conversaţia dintre femeie şi misteriosul ei iubit de odinioară.

Cred că mi-a simţit ochii aţintiţi asupră-i pentru că s-a întors brusc, s-a uitat împrejur şi apoi în sus. Privirile ni s-au întâlnit în oglinda de observaţie din plafon. Părul său era la fel de negru ca paltonul, iar chipul la fel de alb precum cămaşa. Era nenorocitul acela care zicea că-l cheamă Malta. Preţ de o clipă m-a fixat cu nişte ochi arzători, după care a luat-o la sănătoasa de-a lungul labirintului de coridoare în care oricine altcineva s-ar fi rătăcit. Am coborât imediat din cabină cu intenţia de a-l opri, am ieşit pe uşă şi am dat ocol clădirii. El se strecurase prin aceeaşi trapă secretă şi mi-o luase cu mult înainte, iar acum gonea ca un iepure spre poartă. Mie îmi era cu neputinţă să alerg, încălţat cum eram în pantofii aceia de clovn, caraghios de mari.

— Am rămas pe loc, urmărindu-l cu privirea. Se îndrepta în goană către o a doua trăsură acoperită care aştepta în faţa porţii. A sărit înăuntru, a trântit portiera şi trăsura a luat-o din loc. Era, fără îndoială, un particular, căci nu am văzut în Coney Island astfel de atelaje închiriate publicului.

Înainte de a fi ajuns la trăsură însă, a trebuit să treacă în fugă pe lângă două persoane. Primul era tânărul reporter care însoţea vizitatorii din ziua aceea; când a trecut pe lângă el, omul în palton negru a strigat ceva ce n-am putut desluşi din cauza vântului.

Reporterul a ridicat privirea surprins, dar nu a făcut nici o încercare de a-l opri. Al doilea, chiar în dreptul porţii, era preotul care tocmai se întorcea după ce îl dusese pe Pierre înapoi la caleaşcă. L-am văzut pe fugar oprindu-se ca trăsnit preţ de-o clipă, cu ochii holbaţi la preot, care i-a susţinut neclintit privirea; apoi s-a năpustit spre trăsură.

Simţeam deja că mă lasă nervii. Se adunaseră prea multe: căutarea frenetică şi zadarnică a unei melodii anume printre maimuţele muzicale; comportamentul mai mult decât straniu al unui individ care susţine că-l cheamă Malta şi-l ia la întrebări necuviincioase pe un copil nevinovat; înfruntarea încordată între acest Malta şi preotul catolic; toată catastrofa de la Sala Oglinzilor unde am pierdut controlul manetelor, ca să ajung apoi să asist la cumplitele dezvăluiri făcute de o celebră primadonă şi un personaj care, evident, i-a fost odinioară amant şi tată al copilului ei; în fine, imaginea dubiosului Malta trăgând cu urechea la discuţia lor... Era prea mult, zău aşa. Eram perplex şi uitasem complet că biata Madame de Chagny rămăsese prizonieră în labirintul de oglinzi.

Când mi-am adus aminte, am dat fuga să o eliberez. Ca prin minune, toate comenzile funcţionau iar şi în curând a ieşit, palidă şi tăcută, ceea ce nici nu era de mirare. Mi-a mulţumit totuşi foarte politicos pentru osteneală, m-a răsplătit generos şi am însoţit-o până la poartă unde s-a urcat în cupeul lor împreună cu reporterul, cu preotul şi cu fiul ei.

M-am întors la Sala Oglinzilor încă o dată şi am primit încă o lovitură: când am dat colţul l-am văzut pe misteriosul bărbat la adăpostul clădirii, cu privirea pierduta în urma cupeului care-i luase încă o dată fiul. Nu aveam nici un dubiu, îl trăda pelerina neagră: era chiar el, unul din protagoniştii straniei piese ce se jucase în labirintul de oglinzi. La vederea feţei lui însă mi-a îngheţat sângele în vine: un chip răvăşit, pe trei sferturi acoperit de o mască palidă dindărătul căreia ţâşneau priviri furioase, incandescente. Un om chinuit, căruia multe îi stătuseră împotrivă şi care, ajuns la capătul răbdării, devenise periculos. Nu cred că m-a simţit în preajmă, pentru că l-am surprins mormăind:

— Cinci ani... cinci ani... în nici un caz! E al meu şi îl voi păstra alături de mine, cu orice preţ.

Apoi s-a răsucit pe călcâie şi a dispărut strecurându-se printre două tejghele şi un carusel. Am descoperit mai târziu, în direcţia în care o luase, trei panouri lipsă din gardul care dădea spre Surf Avenue. Nu i-am mai văzut niciodată de atunci, nici pe el şi nici pe intrusul care trăgea cu urechea.

M-am gândit dacă s-ar fi cuvenit să iau vreo măsură. Să o previn, eventual, pe vicontesă că misteriosul bărbat nu avea de gând să aştepte cei cinci ani făgăduiţi? Sau poate că el se va linişti în cele din

urmă? M-am gândit că, în fond, toate câte le auzisem erau chestiuni de familie care îşi vor găsi, fără îndoială, o rezolvare. Dar nu degeaba curge sânge celtic prin venele mele – şi chiar acum, când stau aplecat asupra foii de hârtie scriind despre cele văzute şi auzite aici nu mai târziu decât ieri, mă încearcă un presentiment întunecat.

13
EXTAZUL Şi RUGA LUI JOSEPH KILFOYLE

CATEDRALA SE PATRICK, NEW YORK, 2 DECEMBRIE 1906

— Milostiveşte-Te, Doamne, milostiveşte-Te, Hristoase! De multe ori Te-am chemat, nici nu-mi aduc aminte de câte ori. Sub arşiţa soarelui şi în întunericul nopţii; la sfânta slujbă din Casa Ta şi în liniştea camerei mele. Uneori simţeam că parcă mi-ai răspunde, mi se părea că aud glasul Tău şi că simt îndrumarea Ta. Să fi fost doar o iluzie? Oare, în rugăciune, comunicăm într-adevăr cu Tine sau ascultăm doar propriile noastre gânduri? Iartă-mă, Doamne, eu mă străduiesc din răsputeri pentru dreapta credinţă, dar uneori cad sub povara îndoielii. Mă rog Ţie, ascultă-mă, căci sunt uimit şi înspăimântat. Nu vorbeşte acum cărturarul, ci fiul de ţăran irlandez. Rogu-Te, ascultă-mă şi mă ajută.

— Sunt aici, Joseph; ce îţi tulbură liniştea sufletului?

— Doamne, pentru prima dată cred că sunt într-adevăr înspăimântat. Mi-e frică şi nu ştiu de ce.

— Frică? Este un sentiment pe care l-am cunoscut şi Eu.

— Tu, Doamne? Nu pot să cred!

— Şi totuşi, aşa este. Ce crezi tu că am simţit Eu atunci când mi-au legat mâinile şi m-au biciuit în templu?

— Pur şi simplu nu mi-am putut închipui că Tu ştii ce e frica…

— La vremea aceea eram om, Joseph; cu toate slăbiciunile şi cusururile omeneşti în spate. Aşa trebuia să fie. Iar omul poate avea, într-adevăr, spaime cumplite. Aşadar, când mi-au arătat şi mi-au spus de ce e-n stare biciul acela cu noduri şi bucăţi de fier şi plumb m-am înspăimântat până la lacrimi.

— Nu mi-aş fi închipuit, Doamne! Nicăieri nu scrie aşa ceva.

— Mi s-a făcut un mic hatâr. Ia spune, ce te sperie?

— Cred că în oraşul acesta înspăimântător se petrece ceva ce-mi depăşeşte înţelegerea.

— Atunci te înţeleg. Frica de cele cunoscute e destul de rea, dar îşi are limitele ei. Cealaltă e mult mai rea. Şi ce doreşti de la Mine?

— Să-mi dai tăria Ta, curajul Tău…

— Dar le ai, Joseph; le-ai moştenit când ai depus jurămintele şi ai îmbrăcat veşmântul Meu.

— Atunci cu adevărat nu sunt demn de ea, Doamne, pentru că acum nu o pot afla. Mă tem că Ţi-ai ales un vas de necinste şi tare

nepotrivit în persoana fiului de ţăran pe care l-ai luat din Mullingar.

— De fapt, tu eşti cel care m-a ales pe Mine; dar să lăsăm asta. Ia spune, a crăpat vasul Meu şi s-a spart, cumva?

— De păcătuit am păcătuit, fireşte.

— Fireşte. Cine nu are păcate? Ţi s-a încălzit inima după Christine de Chagny, de exemplu.

— Este o femeie foarte frumoasă, Doamne şi sunt şi eu bărbat…

— Ştiu şi Eu am fost. Uneori e foarte greu. Te-ai spovedit şi ai primit iertarea?

— Da.

— Mă rog, gândurile sunt gânduri. Cu fapta nu ai păcătuit?

— Nu, Doamne; doar cu gândul.

— Ei, atunci poate că am să-Mi păstrez încrederea şi pe mai departe în băieţaşul Meu de la ţară. Dar cum e cu spaimele tale neînţelese?

— Există un om straniu în oraşul ăsta. În ziua sosirii noastre, pe chei, am ridicat ochii şi am surprins silueta unui bărbat mascat privind în jos de pe acoperişul unui hangar… Ieri m-am dus în Coney Island cu Christine, cu tânărul Pierre şi cu un reporter din partea locului. Christine s-a dus la Sala Oglinzilor din parcul de distracţii. Aseară mi-a cerut s-o spovedesc şi mi-a spus…

— Cred că Mie îmi poţi spune, de vreme ce Mă aflu în sufletul tău. Aşadar, continuă.

— Mi-a spus că îl întâlnise pe omul acela înăuntru şi mi l-a descris. Cred că e vorba de acelaşi bărbat cu chipul desfigurat pe care l-a cunoscut cu ani în urmă la Paris şi care între timp a ajuns bogat şi puternic aici, în New York.

— Îl cunosc; numele lui este Erik. A avut o viaţă grea şi acum slujeşte unui alt dumnezeu.

— Dar nu există alţi dumnezei, Doamne!

— Gândeşti frumos, dar află că sunt mulţi; sunt dumnezei plăsmuiţi de mintea omenească.

— Aşa, deci? Şi al lui care este?

— El îl slujeşte pe Mamona, zeul lăcomiei şi al aurului.

— Tare mi-aş dori să-l întorc din cale şi să-l îndrept către Tine, Doamne!

— Frumos din partea ta. Şi de ce, Mă rog?

— Aud că are averi uriaşe, bogăţii care întrec orice închipuire.

— Joseph, parcă tu te aflai în slujba sufletelor, nu a bogăţiilor. Tânjeşti cumva după averile acestui om?

— Nu pentru mine, Doamne, ci din cu totul alte motive.

— Şi care ar fi ele?

— De când am sosit în oraşul acesta, am avut prilejul să umblu noaptea prin districtul Lower East Side care e doar la câteva mile de

catedrala în care mă aflu acum. Este un loc îngrozitor, este iadul pe pământ: sărăcie, mizerie, miasme şi disperare, care nu nasc altceva decât viciu şi crimă. Copiii sunt împinşi la prostituţie, băieţii şi fetele…

— Nu cumva e în glasul tău o undă de reproş, Joseph, că Eu îngădui astfel de lucruri?

— Eu nu am căderea să îţi aduc reproşuri, Doamne!

— Ei, nu fi aşa de modest; se mai întâmplă.

— Dar eu, unul, nu înţeleg.

— Uite cum stau lucrurile. Eu nu i-am promis omului că va fi desăvârşit, ci i-am dăruit şansa desăvârşirii. Aici stă înţelesul. Omul e liber să aleagă şi are la îndemână şansa, dar în nici un caz nu va fi silit cu ceva. Eu am lăsat omul să fie stăpân pe alegerea lui. Unii aleg calea pe care le-am arătat-o Eu, dar mulţi preferă să guste desfătările acestei lumi. De multe ori, asta înseamnă să-i nefericeşti pe alţii pentru propria ta plăcere sau înavuţire. Fireşte, nimic nu se va uita din toate câte face omul, însă nimic nu trebuie schimbat.

— Dar de ce nu pot oamenii să fie mai buni, Doamne?

— Joseph, dacă Eu M-aş apleca şi l-aş atinge pe frunte şi omul ar fi desăvârşit, cum ar arăta viaţa pe pământ? N-ar mai fi tristeţe, deci nici bucurie. Dacă ar seca lacrimile, s-ar veşteji zâmbetul. Dacă ar amuţi durerea, unde ar mai fi alinarea? Cum ar mai înflori bună purtarea dacă nu i-ar sta împotrivă bădărănia? Din ce s-ar mai hrăni îngăduinţa dacă n-ar fi habotnicia? Şi cum ar putea cunoaşte extazul aceia care n-au cunoscut nicicând disperarea? De n-ar fi fost lăsate în lume păcatele, nici mântuirea n-ar mai fi cu putinţă. Un palid Paradis pământesc ar face ca nimeni să nu mai aibă parte, în veci, de binecuvântările împărăţiei Mele. Aşadar, oamenii trebuie lăsaţi să-şi aleagă singuri calea, până când Eu îi chem Acasă.

— Aşa să fie, Doamne. Dar tare aş vrea să-l aduc pe acest Erik pe o cale mai bună, cu bogăţiile lui cu tot…

— Poate chiar vei reuşi.

— Trebuie sa existe o cheie pentru asta…

— Fireşte, pentru orice există o cheie.

— Dar n-o pot afla, Doamne!

— Cum, doar ai citit Scripturile; n-ai înţeles nimic de acolo?

— Prea puţin, Doamne; Te rog, ajută-mă!

— Cheia este iubirea, Joseph; întotdeauna iubirea este cheia.

— Bine, dar el o iubeşte pe Christine de Chagny!

— Ei, da; şi?

— Să înţeleg oare că trebuie să o încurajez să-şi calce legământul de cununie?

— N-am spus asta.

— Atunci nu mai înţeleg!

— Ai să înţelegi, Joseph; cu puţină răbdare ai să înţelegi. Aşadar,

acest Erik te înspăimântă?

— Nu, Doamne, nu el. Când l-am văzut prima dată în port, pe acoperiş, iar apoi în parcul de distracţii, furişându-se din Sala Oglinzilor, am simţit că e ceva cu el – un amestec de furie, disperare şi durere. Dar nu e chiar întunecat la suflet; individul celălalt este, în schimb.

— Vorbeşte-Mi despre el.

— Odată ajunşi în parcul de distracţii din Coney Island, Christine şi Pierre au intrat în magazinul de jucării împreună cu maestrul de distracţii, iar eu am rămas afară, să fac câţiva paşi pe malul mării. Când m-am dus după ei în magazin, l-am văzut pe Pierre în compania unui tânăr care îl conducea prin magazin şi îi şoptea ceva la ureche. Faţa lui era albă ca osul descărnat, avea părul şi ochii negri şi purta un palton tot negru. Am crezut că e directorul magazinului, însă maestrul de distracţii mi-a spus mai târziu că nu-l mai văzuse niciodată până atunci.

— Vrei să spui că nu ţi-a plăcut de el, Joseph?

— Nu-i vorba de asta, Doamne. Avea ceva omul ăsta, răspândea o senzaţie de frig care întrecea chiar vântul îngheţat de peste ocean. Aura de răutate care plutea în jurul lui m-a împins să-mi fac, instinctiv, semnul crucii. Când l-am luat pe băiat de lângă el m-a privit cu ură întunecată. Atunci l-am văzut prima oară în ziua aceea.

— Şi a doua oară?

— Jumătate de oră mai târziu, după ce l-am lăsat pe băiat în trăsură, mă întorceam spre Sala Oglinzilor unde, după cum ştiam, maestrul de distracţii o dusese pe Christine să vadă labirintul. Ei bine, am văzut deschizându-se o uşiţă în peretele clădirii şi omul de care vorbeam a dat buzna afară. A trecut ca o vijelie pe lângă reporterul care ne însoţise şi care, în momentul acela, era la doar câţiva paşi înaintea mea. Omul se îndrepta în goana mare spre o trăsură care-l aştepta şi, când a trecut pe lângă mine, s-a oprit şi m-a ţintuit din nou cu privirea. La fel ca mai înainte, m-au trecut fiorii simţind cum aerul rece al zilei mai pierde vreo zece grade. Cine e individul ăsta şi ce vrea?

— Cred că vorbeşti despre Darius. Vrei să-l aduci şi pe el la gânduri mai bune?

— Nu cred că aş putea, Doamne.

— Ai dreptate. Şi-a vândut sufletul lui Mamona şi acum este înrobit zeului aurului, până când va veni la Mine. El l-a adus pe Erik în slujba acestui zeu. Numai că Darius nu are în el nici un strop de iubire; asta e diferenţa.

— Are iubire pentru aur, Doamne.

— Nu iubire, veneraţie. Nu e acelaşi lucru. E drept că şi Erik venerează aurul, însă în adâncul sufletului său chinuit el a cunoscut

cândva iubirea şi s-ar putea s-o afle din nou.

— Atunci, înseamnă că nu-i cu totul pierdut?

— Joseph, nu e pierdut nici un om care e în stare să simtă dragoste curată şi nu doar iubire de sine.

— Acest Erik însă nu iubeşte decât aurul, ca şi Darius, pe sine însuşi şi femeia altuia… Doamne, eu nu mai înţeleg nimic!

— Greşeşti, Joseph. Aurul şi-l doreşte, pe sine se urăşte, iar de iubit, iubeşte o femeie pe care ştie că nu o poate avea. Acum trebuie să plec.

— Încă puţin, Doamne, mai rămâi cu mine!

— Nu mai pot. Undeva în Balcani este război crunt şi multe suflete vor bate la porţile Cerului în noaptea asta.

— Atunci unde pot afla cheia de care vorbeam, cheia care este dincolo de aur, de sine însuşi şi de femeia pe care nu o poate avea?

— Ţi-am mai spus, Joseph; caută sămânţa unui alt soi de iubire, mai puternică şi mai curată.

14
CRONICA LUI GAYLORD SPRIGGS

NEW YORK TIMES, 4 DECEMBRIE 1906

Putem spune că spectacolul inaugural de la mult lăudata Operă Manhattan a domnului Oscar Hammerstein a fost, aseară, un triumf fără precedent. Reprezentaţia oferită a extaziat New Yorkul şi, dacă ar fi să pomenim de un alt război civil dezlănţuit în scumpa noastră ţară, ne-am referi cu siguranţă la bătălia dată pentru locurile din sală.

Nu putem decât să ghicim la cât s-au ridicat sumele plătite pentru un fotoliu în lojă de către reprezentanţii marilor instituţii financiare şi culturale din oraşul nostru; un lucru însă este sigur: ele au lăsat cu mult în urmă preţurile oficiale.

Opera Manhattan, cum îi vom spune de aici înainte pentru a o deosebi de Opera Metropolitan din partea opusă a oraşului, este un edificiu cu adevărat impunător, bogat ornamentat, cu un foaier amplu ce dă o replică umilitoare celui de la Metropolitan, cam înghesuit totuşi prin comparaţie. În jumătatea de ceas dinaintea ridicării cortinei, am văzut aici personalităţi legendare ale vieţii americane, înghesuindu-se ca nişte şcolari nerăbdători, în timp ce un număr restrâns de răsfăţaţi ai sorţii erau conduşi în lojile lor personale.

Nume răsunătoare ca Mellon, Vanderbilt, Rockefeller, Gould, Whitney şi chiar Pierpont Morgan îşi etalau preţioasa prezenţă. Printre toţi aceştia aluneca gazda noastră jovială, regele tutunului, Oscar Hammerstein, omul care a pus la bătaie un capital uriaş în bani, voinţă şi energie pentru a ridica, împotriva tuturor aşteptărilor, Manhattanul. Încă mai circulă zvonul că în spatele domnului Hammerstein s-ar afla un alt magnat, mai bogat decât acesta, un personaj misterios pe care nimeni nu l-a văzut vreodată căci, dacă există cu adevărat, nu s-a arătat nicăieri în public.

Opulenţa porticului monumental şi luxul foaierului sunt copleşitoare, ca de altfel şi bogăţia ornamentală în auriu, roşu-aprins şi violet din sala de spectacole, care respiră o surprinzătoare intimitate prin dimensiunile sale reduse. Cât despre calitatea spectacolului propriu-zis, în primă audiţie şi a prestaţiei scenice, ambele au etalat un nivel artistic şi emoţional cum nu-mi amintesc să mai fi întâlnit vreodată în treizeci de ani.

Cititorii acestei rubrici ştiu probabil că, doar cu şapte săptămâni în urmă, domnul Hammerstein a luat bizara hotărâre de a înlocui, pentru spectacolul inaugural, capodopera *I Puritani* a lui Bellini cu o operă

absolut nouă, în stil modern, compusă de un american necunoscut (şi care, în continuare, preferă anonimatul). Un risc enorm, un joc deosebit de periculos care însă, iată, s-a dovedit mie în sută a fi fost o alegere mai mult decât inspirată.

Mai întâi, *Îngerul din Shiloh* s-a bucurat ieri seară de prezenţa vicontesei Christine de Chagny, o frumuseţe de femeie cu un glas cum nu ţin minte să mai fi auzit vreodată – şi pot spune că am ascultat cele mai prestigioase voci din lume din ultimii treizeci de ani. În al doilea rând, subiectul şi libretul operei alcătuiesc o capodoperă de o simplitate şi o emoţie care au înlăcrimat ochii tuturor din sală.

Povestea se petrece în timpul Războiului Civil de la noi din ţară, acum patruzeci de ani, trimiţându-şi mesajul, aşadar, tuturor americanilor, sudişti ori nordişti. În actul întâi facem cunoştinţă cu tânărul Miles Regan, un avocat impetuos din Connecticut, îndrăgostit nebuneşte de Eugenie Delarue, frumoasa fiică a unui plantator bogat din statul Virginia. David Melrose, tenor american aflat în plină ascensiune, a îmbrăcat rolul tânărului – până când a survenit un straniu incident asupra căruia voi reveni mai târziu.

Perechea de îndrăgostiţi îşi jură reciproc credinţă şi îşi dăruiesc unul celuilalt verighetele de aur. În rolul frumoasei sudiste, doamna de Chagny a fost de-a dreptul cuceritoare: bucuria curată, feciorelnică, la auzul cererii în căsătorie de către omul iubit, s-a revărsat în aria *Cu ăst inel pe veci,* topind inimile publicului.

Proprietarul unei plantaţii vecine, Joshua Howard, superb interpretat de Alessandro Gonci şi el fost pretendent la mâna fetei, îşi acceptă înfrângerea şi suferinţa cu demnitate, ca un adevărat gentleman. Între timp, norii războiului se adună ameninţători şi la finele actului se aud primele salve de tun asupra fortului Sumter, anunţând izbucnirea conflictului dintre Uniune şi Confederaţie. Tânărul cuplu trebuie să se despartă. Regan îi explică logodnicei că nu are de ales şi că e nevoit să se întoarcă în Connecticut pentru a lupta de partea nordiştilor. Domnişoara Delarue ştie că va trebui să rămână alături de familia sa, în întregime devotată cauzei sudiste. Actul se încheie cu un sfâşietor duet de despărţire în care tinerii îşi iau rămas-bun fără a şti dacă se vor mai revedea vreodată.

În actul al doilea au trecut doi ani, iar Eugenie Delarue s-a înrolat voluntar ca soră de caritate într-un spital de campanie, imediat după sângeroasa bătălie de la Shiloh. Indiferentă la uniforma, ea îi îngrijeşte cu egal devotament pe tinerii mutilaţi din ambele tabere. Asistăm la dăruirea totală a frumoasei fiice de plantator, trecând prin experienţa mizeriei şi a suferinţei umane într-un spital de linia întâi. Într-o arie cu adevărat mişcătoare, ea se întreabă: *De ce trebuie să moară toţi tinerii aceştia?*

Fostul ei vecin şi peţitor, acum colonelul Howard, deţine comanda

regimentului care ocupă poziţia unde se află spitalul. El îşi reia avansurile încercând să o convingă să renunţe la logodnicul pe care l-a pierdut în armata unionistă şi să-l accepte pe el. Când fata este pe jumătate convinsă, este adus un nou pacient – un ofiţer unionist grav rănit de explozia unui butoi cu praf de puşcă. Faţa acestuia, înfăşurată în bandaje, dă de înţeles că nefericitul este desfigurat pe viaţă. În timp ce omul zace fără cunoştinţă domnişoara Delarue recunoaşte verigheta de aur de pe degetul său, pe care ea însăşi i-o oferise cu doi ani în urmă. Năpăstuitul ofiţer este, într-adevăr, căpitanul Regan – încă interpretat de acelaşi David Melrose. Când se trezeşte, o recunoaşte imediat pe logodnica lui, însă nu-şi dă seama că fusese la rândul său recunoscut în timp ce dormea. Scena care urmează are o pronunţată încărcătură ironică: ţintuit la pat, logodnicul îl vede intrând în salon pe colonelul Howard şi asistă neputincios la reluarea asalturilor acestuia asupra domnişoarei Delarue, încercând să o convingă că iubitul ei e mai mult ca sigur mort de-acum – când, de fapt şi noi şi ea ştiam că el zace acolo, pe pat.

În finalul actului căpitanul Regan îşi dă seama că logodnica lui l-a recunoscut în pofida bandajelor. O privire în oglindă îl dumireşte că şi-a pierdut frumosul chip şi, disperat, încearcă să smulgă revolverul unui soldat care stătea de pază şi să-şi pună capăt vieţii. Soldatul sudist, împreună cu alţi doi prizonieri unionişti internaţi, reuşesc să-l împiedice.

Acţiunea atinge un emoţionant punct culminant în actul al treilea. Colonelul Howard tocmai a aflat că fostul logodnic al Eugeniei este chiar capul redutabililor cercetaşi ai lui Regan care dăduseră lovituri devastatoare în spatele frontului. Prin urmare, odată capturat, acesta urma să fie deferit curţii marţiale şi condamnat la moarte prin împuşcare.

Eugenie Delarue este chinuită de o cumplită dilemă: să trădeze Confederaţia păstrând secretul ori să-l denunţe pe omul iubit? În acest moment se anunţă un scurt armistiţiu pentru a se face un schimb de prizonieri care sunt definitiv scoşi din luptă. Rănitul desfigurat este şi el trecut pe listă. În tabăra sudistă soseşte un convoi de căruţe cu coviltir, aducând din nord un număr de soldaţi răniţi ai Confederaţiei şi urmând să preia prizonierii unionişti mutilaţi de război.

Aici voi face o paranteză pentru a vă relata câteva întâmplări ciudate care au avut loc în culise. După cum am aflat dintr-o sursă demnă de toată încrederea, domnul Melrose şi-a pulverizat laringele, în timpul antractului, cu o soluţie-balsam pentru refacerea coardelor vocale. Din nefericire, soluţia fusese probabil contaminată cu ceva care a avut efect contrar, pentru că în câteva secunde vocea tenorului a devenit un jalnic croncănit. Dezastru! Dar iată că, puţin înainte de ridicarea cortinei, apare ca prin minune un figurant complet costumat

pentru rolul respectiv, cu faţa înfăşurată în bandaje, gata pentru a suplini rolul nefericitului tenor.

În alte împrejurări publicul ar fi trăit o mare dezamăgire. Numai că, după cum se pare, zeii protectori ai operei erau hotărâţi să-i surâdă domnului Hammerstein până la capăt. Figurantul, care nu era inclus în program şi despre care nu ştim nimic nici până la ora aceasta, a etalat o voce de tenor comparabilă cu aceea a marelui signor Gonci!

Dar să ne întoarcem la subiect. Domnişoara Delarue şi-a liniştit conştiinţa gândindu-se că, întrucât căpitanul Regan oricum nu va mai fi apt să lupte, nu avea nici un rost să divulge identitatea omului desfigurat. În timp ce căruţele se pregăteau să pornească înapoi spre nord, colonelul Howard află despre căpitanul Regan, şeful temuţilor cercetaşi, că ar fi fost rănit şi că se afla probabil undeva în spatele liniilor armatei sudiştilor. S-au pus afişe oferind o recompensă pe capul acestuia şi fiecare ostaş care urma să plece spre nord era comparat cu un portret al lui Regan. Zadarnic, desigur: chipul lui Regan era, de acum, de nerecunoscut.

Pasajul în care soldaţii vizaţi pentru repatriere în nord îşi aşteaptă cu înfrigurare plecarea în zori a fost pigmentat cu un interludiu fermecător. Colonelul Howard, interpretat de marele Gonci însuşi, avea o ordonanţă care îi stătuse la ordine pe tot parcursul acţiunii. Acesta, doar un băieţel în vârstă de cel mult treisprezece ani, nu scosese nici o vorbă până atunci, îl vedem acum însă luând cu un gest firesc modesta scripcă a unui soldat unionist care încerca să încropească ceva pe strune şi dăruindu-ne o melodie de toată frumuseţea, încât ai fi zis că instrumentul se transformase dintr-o dată într-un adevărat Stradivarius. Unul dintre răniţi îl întreabă dacă ştie să cânte şi din gură piesa interpretată; la care, lăsând vioara deoparte, băiatul ne încântă cu un glas a cărui forţă şi limpezime au cucerit cu desăvârşire inimile tuturor. Iar când i-am căutat numele în program, ce să vezi? Era vorba chiar de fiul primadonei, Pierre de Chagny! Iată deci varianta luminoasă a proverbului conform căruia aşchia nu sare departe de trunchi…

În scena despărţirii, încărcată de patos, domnişoara Delarue şi logodnicul său îşi iau rămas-bun cu multă durere în suflet. Doamna de Chagny nu şi-a dezminţit, nici până atunci, renumele unui glas de o puritate îngerească; însă în acel moment vocea ei s-a ridicat pe nebănuite culmi de frumuseţe şi dăruire, aşa cum nu credeam că-mi va fi dat să aud vreodată. Când a atacat aria *Să fie oare ultima întâlnire?* Părea că-şi dă literalmente sufletul, iar când misteriosul figurant i-a înapoiat inelul de logodnă cu replica: *Ia înapoi ăst semn de legământ,* am citit disperarea pe chipurile tuturor marilor doamne din New York prezente în sală.

Una peste alta, a fost o seară care cu siguranţă va rămâne

întipărită în sufletele tuturor celor de faţă. Aş putea să jur că am văzut lacrimi în ochii maestrului Campanini, altfel recunoscut pentru austeritatea sa, atunci când Madame de Chagny, rămasă singură în decorul trist al salonului de spital scăldat în lumina fantomatică a câtorva lumânări, încheie opera cu cuvintele: *Ah, crud război!*

Publicul s-a ridicat în picioare şi ovaţiile nu mai conteneau. Am numărat până la treizeci şi şapte de chemări la rampă şi cred că au mai continuat şi după ce am ieşit eu din sală, ca să aflu ce s-a mai întâmplat cu răguşeala subită a maestrului Melrose. Între timp însă acesta plecase cu ochii în lacrimi.

Putem spune, cu inima deschisă, că întreaga distribuţie a fost la înălţime, inclusiv orchestra sub bagheta lui signor Campanini. Totuşi, nu putem să nu recunoaştem că seara a aparţinut cu adevărat frumoasei parizience. Farmecul său a îngenuncheat literalmente tot personalul hotelului Waldorf Astoria, iar glasul său i-a cucerit definitiv pe toţi iubitorii de operă care au avut norocul să fie de faţă la Manhattan ieri seară.

Ce păcat că trebuie să ne părăsească atât de curând. După o salbă de încă cinci spectacole pe care ni le va mai dărui, Domnia sa va pleca în Europa pentru a onora un angajament anterior la Covent Garden cu prilejul sărbătorilor de Crăciun. La începutul lunii viitoare o va înlocui Nellie Melba, un al doilea nume impunător care îi întăreşte lui Oscar Hammerstein victoria în faţa rivalilor săi din cealaltă parte a oraşului. Nellie Melba, o altă legendă vie care va onora New Yorkul în premieră, va trebui să-şi apere cu îndârjire reputaţia, căci imaginea Divei a rămas pe veci întipărită în inimile celor care au văzut-o ieri seară.

Dar ce se va alege, de-acum, de Opera Metropolitan? Este întrebarea pe care am citit-o şi în privirile marilor potentaţi care sprijină instituţia rivală şi ei prezenţi aseară la premiera din Manhattan. O întrebare mută, amestecată cu admiraţie sinceră pentru ceea ce vedeau. Pentru că, în ciuda sălii de dimensiuni, ce-i drept, mai reduse, Opera Manhattan oferă un spaţiu complementar mult mai rafinat, pe lângă scena imensă şi ultimele noutăţi în materie de tehnică şi decoruri. Dacă domnul Hammerstein ne va oferi în continuare spectacole de calitatea celui din seara trecută, atunci putem spune că Metropolitanul va trebui să caute adânc în buzunare pentru a supravieţui.

15
REPORTAJUL LUI AMY FONTAINE

RUBRICA MONDENĂ, *NEW YORK WORLD,* 4 DECEMBRIE 1906

Există, desigur, tot felul de petreceri pe lumea asta; însă banchetul oferit ieri seară la noul teatru de operă Manhattan, după premiera operei *Îngerul din Shiloh,* poate fi considerat, fără riscul de a greşi, petrecerea deceniului. Vă spun, cu mâna pe inimă, că nu am mai văzut niciodată atâtea celebrităţi ale vieţii americane adunate sub acelaşi acoperiş. Este o afirmaţie pe care mi-o asum în virtutea celor peste o mie de evenimente sociale pe care le frecventez anual pentru informarea promptă a cititorilor ziarului nostru.

Când cortina şi-a coborât pentru ultima oară faldurile în cascadele de ovaţii şi rechemări la scenă, publicul spilcuit s-a revărsat spre portalul din West 34th Street, unde aştepta o mulţime impresionantă de trăsuri. Aceştia erau cei mai puţin norocoşi, care nu fuseseră invitaţi la banchet. Fericiţii posesori ai invitaţiilor au mai zăbovit până s-a ridicat din nou cortina, după care au urcat pe scenă pe pasarela instalată în doi timpi şi trei mişcări peste fosa orchestrei. Alţii, mai temători, au intrat pe uşa din culise.

Gazda noastră a fost domnul Oscar Hammerstein, magnat în industria tutunului şi totodată proiectantul, constructorul şi proprietarul Operei Manhattan. Din centrul scenei, el i-a întâmpinat personal pe toţi oaspeţii care urcau din sala. Erau acolo toate numele de rezonanţă din viaţa New Yorkului. Printre aceştia se remarca însuşi proprietarul ziarului *New York World,* domnul Joseph Pulitzer.

Scena propriu-zisă oferea decorul ideal pentru această reuniune, căci domnul Hammerstein a avut ideea de a reinstala cadrul conacului sudist care a fost folosit în spectacol. Incinta a fost îmbogăţită cu câteva mese – piese autentice de mobilier vechi – care gemeau de bunătăţi şi băuturi, iar şase chelneri aveau tot timpul grijă ca nimeni să nu sufere de sete.

Primarul George McClellan nu a întârziat să-şi facă apariţia şi să se întreţină volubil cu cei din familiile Rockefeller şi Vanderbill. Oaspeţii nu mai conteneau să sosească. Sărbătorita de onoare a acestei petreceri era vicontesa Christine de Chagny, primadona care înregistrase un adevărat triumf pe scena aceea şi pe care elita New Yorkului ardea de nerăbdare să o cunoască. La început, artista a mai zăbovit în cabina de machiaj să se odihnească, dar a fost bombardată

cu mesaje de felicitare, cu invitaţii din partea mărimilor oraşului şi cu un potop de buchete de flori, pe care le-a trimis la Spitalul Bellevue.

Căutând în mulţime figuri ale căror nume i-ar putea interesa pe cititorii ziarului *New York World,* am dat peste doi tineri actori, D. W. Griffith şi Douglas Fairbanks, angajaţi într-o discuţie foarte serioasa. Domnul Griffith, de curând sosit din Boston unde a avut un spectacol, m-a informat că se gândeşte să se mute din Noua Anglie într-un sătuc însorit de lângă Los Angeles, atras de o nouă formă de spectacol denumit „cinematograf". După cum am înţeles, ar fi vorba de imagini în mişcare imprimate pe o bandă de celuloid. Domnul Fairbanks i-a spus râzând colegului său de scenă că, după ce va ajunge vedetă pe Broadway, se va muta şi el la Hollywood – asta, însă, doar dacă acest „cinematograf" se va dovedi că dă roade.

La un moment dat, un ofiţer înalt de statură a apărut sub porticul conacului anunţând cu voce tare:

— Doamnelor şi domnilor, Preşedintele Statelor Unite!

Incredibil, dar adevărat. Era chiar preşedintele Teddy Roosevelt, cu ochelarii pe nas, cu râsul lui jovial, înaintând prin mulţime şi dând mâna cu toată lumea. Fireşte, nu a venit de unul singur, ci, ca de obicei, înconjurat de cele mai pestriţe personaje ale societăţii noastre. Şi uite aşa m-am pomenit după câteva minute că firava mea mână se pierdea în pumnul imens al fostului campion mondial de categoria grea Bob Fitzsimmons. La câţiva metri mai încolo l-am văzut pe un alt fost campion, Tom Sharkey Marinarul şi pe campionul *en titre*, canadianul Tommy Burns. Mă simţeam ca un pitic printre aceşti uriaşi.

Dar iată că, în sfârşit, a apărut în uşa conacului însăşi sărbătorita. A coborât treptele într-un ropot de aplauze iniţiat chiar de preşedinte, care i-a ieşit în întâmpinare pentru a-i fi prezentat de către domnul Hammerstein. Domnul Roosevelt i-a sărutat mâna curtenitor, stârnind ovaţiile admirative ale cinstitei adunări. L-a salutat apoi pe domnul signor Gonci, întâiul tenor şi a continuat cu ceilalţi membri ai distribuţiei în ordinea în care i-a prezentat domnul Hammerstein.

Odată încheiate formalităţile, preşedintele nostru a luat-o de braţ pe tânăra şi frumoasa aristocrată din Franţa şi a prezentat-o anturajului său. A fost deosebit de încântată să îl cunoască pe colonelul Bill Cody, alias Buffalo Bill, al cărui *Spectacol din Vestul Sălbatic* este foarte popular în Brooklyn, de cealaltă parte a fluviului. Alături de acesta se afla nimeni altul decât Sitting Bull, pe care nu l-am mai văzut niciodată până aseară. Îmi amintesc că am auzit şi eu cu groază, pe când eram de-o şchioapă, de grozăviile pe care le-au făcut indienii Sioux la Little Big Horn când s-au luptat cu ai noştri; şi iată-l acum pe acest om blajin, bătrân ca munţii, făcând semnul păcii cu palma deschisă în faţa preşedintelui nostru şi al distinsei aristocrate care îi este oaspete.

M-am apropiat mai mult şi l-am auzit pe Teddy Roosevelt prezentând-o pe Madame de Chagny proaspătului soţ al nepoatei sale, un tânăr deosebit de chipeş. Am avut ocazia să schimbam câteva cuvinte şi am aflat că se întorsese de curând de la Harvard şi urma Facultatea de Drept Columbia din New York. Bineînţeles că l-am întrebat dacă are de gând să îmbrăţişeze şi el cariera politică, asemenea faimosului său unchi prin alianţă şi a mărturisit că nu este exclus ca acest lucru să se întâmple într-o zi. Aşadar, s-ar putea să mai auzim de Franklin Delano Roosevelt.

Când petrecerea era în toi, iar belşugul de mâncare şi băutură înveselea spiritele, am observat că într-un colţ fusese adus un pian la care un tânăr interpreta piese din muzica uşoară a zilelor noastre. S-a mai topit astfel câte ceva din seriozitatea ariilor clasice de operă. Am aflat că era vorba de un tânăr emigrant rus. Cu un pronunţat accent specific, mi-a spus că unele dintre melodiile interpretate erau compoziţii proprii şi că dorea să devină compozitor. Ei bine, Irving Berlin, noi îţi dorim succes.

În prima parte a banchetului lipsea totuşi cineva pe care mulţi şi-ar fi dorit să-l întâlnească şi să-l felicite: figurantul anonim care l-a înlocuit pe David Melrose în rolul tragic al căpitanului Regan. La început, absenţa lui s-ar fi putut explica prin dificultatea de a îndepărta machiajul gros care-i acoperea mai toată faţa. Ceilalţi soldaţi din distribuţie erau acolo, încă purtând uniformele albastre-aurii ale unioniştilor şi, respectiv, cenuşii ale sudiştilor. Dar şi aceia care jucaseră rolurile soldaţilor răniţi se descotorosiseră în grabă de bandaje şi cârje. Misteriosul tenor era singurul care lipsea.

Când, într-un târziu şi-a făcut totuşi apariţia, a fost pentru un timp extrem de scurt. L-am văzut în cadrul uşii principale a conacului de pe plantaţie, în capătul scării duble care cobora până la scena propriu-zisă unde toată lumea gusta din plin atmosfera caldă a petrecerii. Să fie oare atât de timid acest cântăreţ plin de talent? Mulţi dintre invitaţi nici n-au băgat de seamă că era acolo. Unei anumite persoane nu i-a scăpat însă prezenţa lui.

Am văzut că nu-şi îndepărtase machiajul şi bandajele care nu lăsau să i se vadă decât ochii şi o parte din mandibulă. Îşi ţinea o mână pe umărul băiatului care ne încântase cu vocea lui îngerească, fiul doamnei de Chagny. Părea că îi şopteşte ceva la ureche lui Pierre, care dădea din cap în semn că a înţeles.

Doamna de Chagny i-a zărit îndată şi mi s-a părut că disting o umbră de teamă pe chipul ei. Când a întâlnit privirea bărbatului a pălit, ducându-şi mâna la gură. În clipa următoare a urcat treptele în fugă, în sunetul muzicii şi în rumoarea conversaţiilor pigmentate cu râsete vesele. Cei doi au discutat aprins preţ de câteva clipe, după care doamna de Chagny a luat mâna tenorului de pe umărul fiului ei şi

i-a făcut semn acestuia din urmă să coboare. Băiatul s-a conformat, plecând, fără îndoială, în căutarea unui binemeritat pahar cu sifon. Abia atunci un zâmbet de uşurare a luminat chipul divei. Oare să fi avut vreun motiv de teamă pentru fiul ei sau să fi fost doar sfiala în faţa unor complimente venite din partea bărbatului, pentru excepţionala ei prestaţie din seara aceea?

În fine, am văzut cum tenorul îi strecoară un mesaj, un bileţel pe care ea s-a grăbit să-l ascundă în sân. Apoi misteriosul personaj s-a făcut nevăzut prin aceeaşi uşă, iar primadona a coborât singură treptele pentru a se alătura din nou oaspeţilor. Nu cred să mai fi observat şi altcineva acest straniu incident.

Mult după miezul nopţii, obosiţi, dar foarte fericiţi, invitaţii s-au retras să-şi regăsească trăsurile care să-i poarte pe la hotelurile ori pe la casele lor. Cât despre mine, am dat fuga la redacţie ca să fiu sigură că stimaţii cititori ai ziarului *New York World* vor fi primii care vor afla cele petrecute ieri seară la Opera Manhattan.

16
SEMINARUL PROFESORULUI CHARLES BLOOM

FACULTATEA DE JURNALISM, UNIVERSITATEA COLUMBIA, MARTIE 1947

DOAMNELOR ŞI DOMNILOR, tineri americani care vă străduiţi din răsputeri să ajungeţi într-o bună zi mari ziarişti, deoarece nu ne-am cunoscut până acum, daţi-mi voie să mă prezint. Mă numesc Charles Bloom. Lucrez ca jurnalist în acest oraş de aproape cincizeci de ani.

Mi-am început activitatea pe la începutul secolului, în calitate de copist la redacţia bătrânului cotidian *New York American* şi i-am convins, până în 1903, pe cei de la ziar, să-mi ofere poziţia mai bună – cel puţin aşa mi s-a părut mie – de reporter general pe lângă Biroul Municipal, care se ocupa zilnic de toate evenimentele demne de luat în seamă din oraşul acesta.

De-a lungul anilor, am fost martor şi m-am ocupat de foarte multe poveşti care meritau să fie date ca ştiri, unele eroice, altele ce ţineau de moment, unele care au schimbat cursul istoriei noastre sau al celei mondiale, iar altele, pur şi simplu, tragice. M-am aflat la faţa locului, ca să consemnez plecarea solitara a lui Charles Lindbergh de pe câmpia aceea învăluită în ceaţă, în momentul în care a pornit să traverseze Atlanticul şi, la fel, l-am întâmpinat când s-a întors ca erou de notorietate mondială. Am urmărit activitatea lui Franklin D. Roosevelt de la începuturi şi până la vestea morţii sale, cu doi ani în urmă. Nu m-am dus în Europa, în timpul primului război mondial, dar i-am condus pe infanteriştii noştri atunci când au plecat din portul acesta spre câmpiile Flandrei.

M-am mutat de la *American,* unde mă împrietenisem cu unul dintre colegi, Damon Runyon, la *Herald Tribune,* iar în final, la *Times.*

M-am ocupat de omoruri şi de sinucideri, de răfuielile dintre bandele mafiote şi de alegerile locale, de războaie şi de tratatele care le-au pus capăt, am frecventat atât celebrităţile, cât şi pe veneticii de pe Skid Row. Am trăit alături de cei mari şi puternici, de cei săraci şi nevolnici, am consemnat faptele celor bravi şi buni, dar şi pe ale celor ticăloşi şi vicioşi. Şi toate acestea, numai în New York, oraşul care niciodată nu moare şi nu doarme.

În timpul ultimului război, cu toate că m-am cam codit, am aranjat să fiu trimis în Europa, am zburat cu ale noastre B 17 pe deasupra

Germaniei – lucru care, trebuie să vi-l mărturisesc, m-a speriat al naibii – am fost martor la capitularea nemţilor cu aproape doi ani în urmă şi, ca ultimă sarcină, am participat la Conferinţa de la Potsdam, în vara lui ’45. Acolo l-am cunoscut pe conducătorul britanic Winston Churchill, care a fost înlăturat chiar în mijlocul dezbaterilor şi înlocuit cu noul premier, Clement Attlee; bineînţeles l-am cunoscut şi pe propriul nostru preşedinte Truman şi chiar pe mareşalul Stalin care, mă tem că, în curând, va înceta să ne mai fie prieten şi ne va deveni mare duşman.

La întoarcere trebuia să ies la pensie aşa că am preferat să-mi iau tălpăşiţa înainte să fiu dat afară şi am primit un fel de ofertă de la decanul acestei facultăţi să vin ca profesor suplinitor şi să încerc să vă împărtăşesc câteva din lucrurile pe care le-am învăţat la greu.

Dacă s-ar întâmpla să fiu întrebat despre ce calităţi trebuie să aibă un bun jurnalist, aş spune că sunt patru. Mai întâi, trebuie să încercaţi totdeauna nu doar să vedeţi, să fiţi martori şi să raportaţi, ci şi să înţelegeţi. Încercaţi să-i înţelegeţi pe oamenii pe care-i întâlniţi, precum şi evenimentele pe care le vedeţi. E o veche vorbă: „Ca să înţelegi totul înseamnă să ierţi totul”. Omul nu poate înţelege totul pentru că nu e desăvârşit, însă poate să încerce. Astfel noi căutăm să raportăm ceea ce s-a întâmplat realmente celor care nu s-au aflat la faţa locului, dar doresc să ştie. Căci istoria viitoare va consemna că noi am fost martori, că am văzut într-un eveniment sau altul mai mult decât politicienii, funcţionarii, bancherii, finanţiştii, bogătaşii şi generalii. Şi asta pentru că ei s-au baricadat în lumile lor separate, în vreme ce noi am fost peste tot. Iar dacă noi am fost martori nevolnici, care n-am înţeles ce am văzut şi ce am auzit, nu vom face decât să punem pe hârtie o serie de fapte şi de portrete, oferind credibilitate la fel de mare minciunilor care ni se servesc tot timpul ca şi adevărului, creând în felul acesta o falsă imagine a lucrurilor.

În al doilea rând, nu încetaţi vreodată să învăţaţi. E o chestiune care nu are sfârşit. Fiţi ca veveriţa! Stocaţi informaţii şi păreri pe care le aflaţi întâmplător, nu se ştie niciodată ce amănunt nesemnificativ va constitui explicaţia decisivă a unei enigme altfel inexplicabile.

În al treilea rând, trebuie să „mirosiţi” când e rost de o poveste. Asta înseamnă să aveţi un fel de al şaselea simţ, o bănuială că ceva nu e tocmai în ordine, că se petrece ceva ciudat despre care nimeni nu-şi dă seama. Dacă nu vă formaţi simţul acesta veţi deveni probabil competenţi şi conştiincioşi, oameni de bază în meseria aceasta. Dar poveştile vor trece pe lângă dumneavoastră fără să vă daţi seama; veţi participa la şedinţele oficiale şi vi se va spune de către cei la putere ceea ce vor ei să ştiţi. Dumneavoastră veţi raporta fidel ce au spus ei, indiferent dacă e adevărat sau nu. Vă veţi lua salariul şi veţi pleca acasă cu sentimentul datoriei împlinite. Dar fără acest al

şaselea simţ n-o să intraţi niciodată într-un bar, cu adrenalină crescută, intuind că aţi provocat cel mai mare scandal al anului, numai pentru că aţi observat ceva ciudat într-o remarcă întâmplătoare, o coloană de date falsificate, o achitare nejustificată, o renunţare bruscă la o acuzaţie, ceva ce le-a scăpat tuturor colegilor dumneavoastră. Nimic nu e în meseria noastră asemănător cu creşterea adrenalinei; faptul de a şti că tocmai ai pus mâna pe ceva major şi exclusiv, anihilând în felul acesta pe toţi confraţii cu care eşti în competiţie, ca atunci când ai câştiga Marele Premiu.

Nouă, jurnaliştilor, nu ne este niciodată dat să fim iubiţi. La fel ca în cazul poliţailor, lucrul acesta trebuie acceptat ca atare dacă vrem să avansăm în cariera noastră bizară. Dar, chiar dacă nu ne plac, cei din înalta societate şi cei puternici au nevoie de noi.

Starul de cinema s-ar putea să ne îmbrâncească în timp ce se îndreaptă maiestuos spre limuzina sa, dar dacă presa nu aminteşte de el sau de filmele sale, nu-i reproduce fotografia sau nu-i monitorizează venirile şi plecările vreme de două luni, îl şi auzi pe impresarul său cum se apucă să ţipe ca să atragă atenţia.

Politicianul s-ar putea să ne denunţe atunci când e la putere, dar încercaţi numai să-l ignoraţi total în timpul campaniei electorale sau atunci când are de dat publicităţii vreo victorie care-l pune într-o lumină favorabilă şi o să vedeţi cum se va ruga să-i daţi atenţie.

Le face mare plăcere celor din înalta societate şi celor puternici să desconsidere presa, dar, Doamne, câtă nevoie au de noi. Căci trăiesc exclusiv din publicitatea pe care numai noi le-o putem oferi. Starurile sportive vor să li se consemneze performanţele, la fel de mult cum şi-o doresc şi fanii lor. Gazdele din înalta societate ne arată intrarea de serviciu, dar dacă le ignorăm balurile de caritate şi cuceririle lor sociale sunt distruse.

Jurnalismul este o formă de putere. Folosită prost, puterea e tiranie. Folosită însă bine şi cu grijă, ea reprezintă o cerinţă fără de care nici o societate nu poate supravieţui şi prospera.

Dar lucrul acesta ne conduce spre regula a patra: nu este treaba noastră să ne înrolăm, să pretindem că ne-am alăturat celor puternici şi din înalta societate. Într-o democraţie, sarcina noastră este să ne vârâm nasul, să dezvăluim, să controlăm, să expunem, să dăm la iveală, să punem sub semnul întrebării, să interogăm. Treaba noastră este să ne îndoim până când ceea ce ni se spune poate fi dovedit ca fiind adevărat. Pentru că avem putere, suntem asediaţi de escroci, de snobi, de şarlatani, de pungaşi din domeniul finanţelor, al comerţului, al industriei, al *showbizului* şi, mai presus de toţi, de politicieni.

Stăpânii voştri trebuie să fie adevărul şi cititorul, nimeni altcineva. Să nu vă fofilaţi niciodată, să nu vă lăsaţi călcaţi în picioare, să nu cedaţi şi să nu uitaţi vreodată că cititorul cu bănuţul lui are tot atât de

mult dreptul să-l respectaţi, să munciţi pentru el şi să audă adevărul, la fel ca şi senatorii.

Aşadar, rămâneţi sceptici în faţa puterii şi a privilegiilor şi, în felul acesta, ne veţi asigura întreaga credibilitate.

Iar acum, pentru că e târziu, iar dumneavoastră sunteţi, cu siguranţă, obosiţi de-atâta studiu, voi umple timpul care ne-a mai rămas cu o poveste. O poveste despre o poveste. Şi să nu vă aşteptaţi cumva să fie una în care apar ca erou triumfător. Dimpotrivă. E o poveste în care eu am dat greş în a dezvălui tot ce se întâmpla în jurul meu, pentru că eram tânăr şi nesăbuit şi n-am reuşit să înţeleg faptele la care asistam.

De asemenea, povestea aceea a fost singura din viaţa mea pe care n-am scris-o. Nici n-am înregistrat-o, cu toate că arhivele păstrează schiţele de bază care au fost, în sfârşit, date presei de poliţie. Dar eu am fost la faţa locului, am văzut totul şi s-ar fi cuvenit să-mi dau seama. N-am făcut-o. În parte, aceasta a fost cauza faptului că n-am consemnat-o niciodată. Dar a mai fost ceva: sunt unele lucruri care li se întâmplă oamenilor, pe care dacă le expui în faţa lumii, aceasta îi va distruge. Unii chiar merită acest lucru, iar eu am întâlnit câţiva generali nazişti, capi ai mafiei, şefi corupţi şi politicieni venali. Dar majoritatea oamenilor nu merită să fie distruşi, iar vieţile unora sunt oricum pline de tragism şi expunerea necazului lor n-ar face decât să le dubleze suferinţa. Şi pentru ce? Doar pentru câţiva centimetri de cuvinte în care cineva îşi va înfăşură peştele a doua zi? În orice caz, lucram pe atunci pentru presa de scandal a lui Randolph Hearst şi aş fi fost concediat dacă redactorul-şef ar fi descoperit vreodată că n-am scris despre ceea ce aflasem. Dar totul a fost prea trist ca eu să consemnez şi să-i dau drumul. Acum, după patruzeci de ani, nu mai are prea mare importanţă.

Era în iarna lui 1906. Aveam douăzeci şi patru de ani şi eram un copil al străzii în New York, mândru că sunt reporter la *American* şi încântat foc. Acum, când mă uit îndărăt la ceea ce eram, sunt uluit de propria-mi inconştienţă. Eram nesăbuit şi plin de mine însumi, dar înţelegeam foarte puţine lucruri.

În acel decembrie, oraşul găzduia pe una dintre cele mai vestite cântăreţe de operă din lume, pe Christine de Chagny. Venise ca stea la inaugurarea noii clădiri a Operei Manhattan, care avea să dea faliment peste trei ani. Avea treizeci şi doi de ani, era frumoasă şi cu mult farmec. Îl adusese şi pe fiul ei de doisprezece ani, Pierre, împreună cu o guvernantă şi cu tutorele băiatului, un preot irlandez căruia i se spunea părintele Joseph Kilfoyle. De asemenea, îşi mai adusese şi doi secretari. Sosise fără soţul ei cu şase zile înainte de prima apariţie la operă, de pe 3 decembrie, iar soţul ei a venit pe data de 2 decembrie, pentru că fusese reţinut de diverse treburi la moşia

sa din Normandia.

Nu mă pricep la operă deloc, dar apariţia ei a stârnit mare vâlvă, pentru că nici un cântăreţ de talia ei nu mai traversase Atlanticul până atunci ca să evolueze la New York. Era atracţia întregului oraş. Printr-un amestec de şansă şi de bune maniere demodate reuşisem s-o conving să-mi permită să-i fiu ghid în New York şi să-i arăt priveliştile şi spectacolele. Era ceva de vis. Era atât de vânată de presă, încât gazda ei, impresarul de operă Oscar Hammerstein, interzisese accesul la ea până la premiera de gală. Cu toate acestea, eu aveam voie să intru în apartamentul ei de la Waldorf Astoria şi puteam să transmit buletine zilnice asupra itinerarului şi a angajamentelor sale. Datorită acestui lucru cariera mea la *American* înflorea văzând cu ochii.

Totuşi se petrecea ceva misterios şi ciudat în jurul nostru, iar eu nu mi-am dat seama. Acel ceva viza o figură bizară care apărea şi dispărea după cum îi era voia şi care, era limpede, juca un oarecare rol îndărătul scenei.

Mai întâi fusese o scrisoare adusă personal de un avocat din Paris, Franţa. Dintr-o pură coincidenţă ajutasem la ducerea acelei scrisori la sediul uneia dintre cele mai bogate şi mai puternice corporaţii din New York. Acolo, în sala de şedinţe, l-am văzut o clipă pe bărbatul care conducea corporaţia, cel căruia îi era adresată scrisoarea. Se uita drept la mine printr-un vizor din perete. Avea o faţă înspăimântătoare, acoperită de o mască. Nu prea i-am acordat mare atenţie şi, oricum, nu m-ar fi crezut nimeni.

În patru săptămâni, contractul primadonei, care urma să cânte iniţial la deschiderea Operei Manhattan fusese anulat, iar diva franţuzoaică a fost invitată pentru o sumă astronomică. Din Paris, Franţa. Începuseră să circule şi zvonuri cum că Oscar Hammerstein era susţinut în secret de cineva mai bogat, un partener invizibil care îi ordonase să facă schimbarea. Trebuia să fi făcut legătura, dar n-am făcut-o.

În ziua în care doamna a sosit în port, fantoma ciudată a apărut din nou. De data aceasta nu l-am văzut eu, ci un coleg. Descrierea era identică: o siluetă singuratică, mascată care stătea pe acoperişul unui depozit şi privea sosirea cântăreţei la New York. Din nou, n-am făcut legătura. Mai târziu s-a dovedit că el trimisese după ea, impunându-şi autoritatea asupra lui Hammerstein. Dar de ce? În final, am descoperit, dar era prea târziu.

După cum vă spuneam, am cunoscut-o pe doamnă; ea părea să mă placă şi mi-a permis să intru în apartamentul său pentru a-mi da un interviu în exclusivitate. Acolo era şi fiul ei, care desfăcea un pachet primit cadou de la un anonim, o cutie muzicală în formă de maimuţă. În clipa în care Madame de Chagny a auzit melodia pe care o cânta jucăria, rămase ca trăsnită. A şoptit: „*Masquerade.* Au trecut

doisprezece ani. Înseamnă că e aici.” Iar mie tot nu mi s-a aprins beculeţul.

A insistat să ştie de unde venise cutia muzicală în formă de maimuţă, iar eu mi-am imaginat că trebuie să fie de la un magazin de jucării din Coney Island. După două zile ne-am dus cu toţii acolo călăuziţi de mine. Din nou s-a întâmplat ceva foarte ciudat şi din nou nu mi-a sunat nici un clopoţel.

Din grup făceau parte primadona, fiul ei, Pierre, tutorele lui, părintele Joe Kilfoyle şi eu.

Pentru că nu mă interesau deloc jucăriile, i-am încredinţat pe Madame de Chagny şi pe fiul ei maestrului de distracţii care se ocupa de întregul bâlci. Eu unul nu m-am obosit să intru în magazinul de jucării. Trebuia s-o fi făcut, căci am aflat mai târziu că bărbatul care-i conducea pe copil şi pe mama lui nu era altul decât o figură sinistră ce-şi zicea Malta, pe care îl văzusem cu câteva săptămâni mai înainte când dusesem scrisoarea de la Paris, numai că atunci trecea sub numele de Darius. Mai târziu am aflat de la maestrul de distracţii, care a fost prezent tot timpul acolo, că bărbatul acesta îşi oferise serviciile ca expert în jucării, dar de fapt şi-a petrecut timpul interogându-l pe băiat în legătură cu părinţii săi.

În orice caz, eu m-am plimbat împreună cu preotul catolic pe malul mării, în vreme ce băiatul şi cu mama sa examinau jucăriile din magazin. Se pare că existau acolo rafturi întregi de maimuţe de jucărie, dar nici una nu cânta ciudata melodie pe care o auzisem pentru prima dată în apartamentul ei de la Waldorf Astoria.

Apoi cântăreaţa a ieşit împreuna cu maestrul de distracţii, ca să cerceteze un loc numit Sala Oglinzilor. Nici acolo n-am intrat. Oricum, nu fusesem invitat s-o fac. Până la urmă, m-am întors la bâlci, să văd dacă grupul nostru era gata de plecare spre Manhattan.

L-am văzut pe preotul irlandez conducându-l pe băiat îndărăt, la trăsura pe care o închiriasem la gară şi-am observat în treacăt că mai era una, aproape de a noastră. Era un lucru ciudat, pentru că în jur era pustiu.

Mă aflam cam la jumătatea drumului dintre poartă şi Sala Oglinzilor, când şi-a făcut apariţia o siluetă care se îndrepta în fugă spre mine, cuprinsă, parcă, de panică. Era Darius. Era şeful executivului de la corporaţia al cărei adevărat conducător părea să fie misteriosul bărbat cu mască. Am crezut că se îndrepta spre mine, dar el trecu în mare viteză pe alături, de parcă nici n-aş fi fost acolo. Venea dinspre Sala Oglinzilor. Când trecu pe lângă mine, strigă ceva. Nu mi se adresa mie, ci, parcă, vântului mării. N-am înţeles ce-a zis. Nu era în engleză, dar, cum am ureche ascuţită, mi-am luat creionul şi-am mâzgălit iute ceea ce am crezut eu c-am auzit.

Mai târziu – mult prea târziu – m-am întors la Coney Island şi-am

vorbit din nou cu maestrul de distracţii, care mi-a arătat jurnalul lui, unde notase tot ce se întâmplase în Sala Oglinzilor, în timp ce eu mă plimbam pe plajă. Ce bine-ar fi fost să fi văzut pagina aceea de jurnal! Atunci aş fi înţeles ce se întâmpla în jurul meu şi-aş fi făcut ceva ca să previn ceea ce avea să urmeze. Dar nu ştiam ce conţine jurnalul maestrului de distracţii şi nu ştiam o boabă de latină.

S-ar putea ca acum vouă, tinerilor, să vi se pară ciudat, dar pe vremea aceea îmbrăcămintea era destul de pretenţioasă. Se cuvenea ca tinerii domni să poarte costume de culoare închisă tot timpul, mai mereu cu vestă şi, în plus, gulere şi manşete tari, albe şi scrobite. Necazul era că nota de plată de la spălătorie era prea mare pentru tinerii domni cu salarii subţirele. Aşa că mulţi dintre noi purtau gulere şi manşete albe de celuloid, care, seara, puteau fi scoase şi şterse cu o cârpă umedă. În felul acesta, purtam o cămaşă mai multe zile, lăsând la vedere manşete şi gulere curate tot timpul. Cum carneţelul meu era în buzunarul jachetei, am scris cuvintele pe care le strigase bărbatul ce-mi era cunoscut sub numele de Darius pe manşeta stângă.

Părea pe jumătate nebun, când a trecut pe lângă mine, total deosebit faţă de directorul rece şi distant pe care îl întâlnisem în sala de consiliu. Avea ochii larg deschişi, cu privirea fixă, faţa îi era împietrită şi albă, ca un craniu, iar părul negru, de abanos, îi flutura în vânt, în vreme ce fugea. M-am întors şi l-am urmărit; a ajuns la poarta bâlciului. Acolo s-a întâlnit cu preotul irlandez, care îl urcase pe băieţelul Pierre în trăsură şi se întorcea să-şi caute stăpâna.

La vederea preotului, Darius se opri, iar cei doi se uitară unul la altul pentru câteva secunde. Chiar şi de la distanţa aceea de treizeci de metri străbătută de vântul de noiembrie, am simţit tensiunea dintre ei. Păreau doi câini pitbull care se întâlnesc cu o zi înainte de luptă. Apoi, Darius o luă brusc din loc, se îndrepta în fugă spre propria-i trăsură şi plecă.

Părintele Kilfoyle porni pe cărare. Avea o înfăţişare cruntă şi concentrată. Madame de Chagny a ieşit din Sala Oglinzilor, palida şi tulburata. Participam la o drama cumplita şi nu înţelegeam ce se întâmpla în jurul meu. Ne-am întors în linişte în gara trenului suspendat, apoi, în Manhattan. Nu se auzea decât băieţelul, care mai povestea fericit despre magazinul de jucării.

Ultimul indiciu care-mi fu dat veni trei zile mai târziu. Gala inaugurala a fost un adevărat triumf – o operă nouă, al cărei nume îmi scapă, pentru că n-am fost niciodată un împătimit al acestui gen muzical. Evident, Madame de Chagny a cântat ca un înger din Paradis, stârnind lacrimile a mai bine de jumătate din public. Mai târziu, a început o petrecere pe cinste, direct pe scenă. Au fost prezenţi până şi preşedintele Teddy Roosevelt, împreună cu superbogaţii din

societatea new-yorkeză; erau acolo boxeri, Irving Berlin, Buffalo Bill – da, da, domniţă, l-am cunoscut personal – care se învârteau, curtând-o, pe lângă tânăra stea.

Subiectul operei fusese plasat în timpul Războiului Civil, iar decorul era faţada unui conac magnific, în stilul celor de pe plantaţiile din Virginia, cu uşa înaltă şi cu scări care coborau de-o parte şi de alta, până la nivelul scenei. Cam pe la jumătatea petrecerii, în prag apăru un bărbat.

L-am recunoscut imediat sau, cel puţin, aşa mi s-a părut. Era îmbrăcat într-o uniformă de scenă, aceea a unui căpitan rănit, din forţele unionale, însă unul care fusese atât de rău lovit la cap, încât avea toată faţa acoperită de o mască. El fu acela care cântase împreună cu Madame de Chagny un duet pasional în ultimul act, când îi înapoiase inelul de logodnă. Ciudat, cu toate că opera se terminase, purta încă masca aceea. Apoi, mi-am dat seama de ce. El era fantoma, silueta fugară care părea să stăpânească atât de mult din New York, care îşi adusese contribuţia bănească la construirea Operei Manhattan şi care o adusese pe aristocrata franţuzoaică să cânte peste ocean. Dar oare, de ce? Lucrul acesta aveam să-l aflu mai târziu, mult prea târziu.

În momentul acela, stăteam de vorbă cu vicontele de Chagny, un bărbat fermecător, incredibil de mândru de succesul soţiei sale şi încântat că-l cunoscuse pe preşedintele nostru. Am văzut-o peste umărul lui pe primadonă urcând scările spre portic şi vorbind cu persoana despre care începusem să cred că era Fantoma. Mi-am dat seama că era tot el. Nu putea fi altcineva şi părea să aibă o influenţă foarte puternică asupra ei. Încă nu aflasem că se cunoscuseră şi încă foarte bine, cu doisprezece ani în urmă, la Paris.

Înainte să se despartă, el îi strecură în mână un bileţel împăturit, pe care ea şi-l vârî în corset. Apoi, se făcu din nou nevăzut, ca totdeauna; acu' apărea, acu' dispărea!

Era prezentă şi o jurnalistă de la un ziar rival, *New York World,* laureată a Premiului Pulitzer, care a scris despre incidentul acela a doua zi, având impresia că nimeni altcineva nu-l observase. Greşea. Eu văzusem totul. Mai mult. Nu mi-am mai dezlipit privirile de la primadona toată seara aceea şi-am văzut cu ochii mei cum s-a depărtat de mulţime, a desfăcut bileţelul şi l-a citit. Apoi, s-a uitat furiş în jur, a mototolit hârtiuţa între degete şi a azvârlit-o într-unul din coşurile de gunoi plasate acolo, pentru sticle goale şi pentru şerveţele murdare. După câteva momente, am pus mâna pe el. Şi, dacă vă interesează cumva, îl mai am şi-acum asupra mea.

În seara aceea însă n-am făcut decât să mi-l vâr în buzunar. A zăcut vreo săptămână pe masa de toaletă din micul meu apartament, iar mai târziu l-am păstrat ca pe singura amintire pe care o voi avea în

legătură cu evenimentele care s-au petrecut sub ochii mei. Iată ce scria acolo: „Lasă-mă să-l văd măcar o dată pe băiat. Lasă-mă să-mi iau rămas-bun pentru ultima oară. Te rog. În ziua în care vei pleca. În zori. Battery Parc. Erik.”

Atunci şi numai atunci am început să pun, întrucâtva, ceea ce se petrecuse cap la cap. Era vorba de admiratorul ei secret, înainte de căsătorie, cu doisprezece ani în urmă, la Paris. Cel care suferise din cauza unei iubiri neîmpărtăşite şi emigrase în America, devenind destul de bogat şi de puternic, ca să aranjeze venirea ei aici şi să interpreteze rolul principal în propria-i operă. Era un lucru emoţionant, dar asta mai degrabă pentru un romancier siropos care scrie pentru doamne, decât pentru un reporter hârşit de pe străzile din New York, căci aşa mă consideram eu. Dar de ce umbla cu mască pe faţă? De ce nu venea s-o întâlnească, aşa cum făcea toată lumea? La întrebările acestea nu găsisem încă nici un răspuns. Şi greşeala mea a fost că nici nu căutam vreunul.

În orice caz, doamna a cântat vreme de şase seri. De fiecare dată cu casa închisă. Pe 8 decembrie a avut loc ultimul ei spectacol. Pe 12, urma să sosească o altă primadonă, Nellie Melba, singura rivală a aristocratei din Franţa. Madame de Chagny, soţul şi fiul ei, împreună cu suita aveau să se îmbarce pe nava *City of Paris,* să pornească spre Southampton, Anglia, ca să evolueze la Covent Garden. Plecarea lor era planificată pe 10 decembrie şi, pentru că îmi arătase atâta prietenie, m-am hotărât să fiu de faţă, la Hudson, ca s-o petrec. Ajunsesem să fiu acceptat de tot anturajul ei ca făcând parte din familie. Urma să fac ultimul interviu în exclusivitate în cabina ei, departe de toate privirile, pentru *New York American.* Apoi, aveam să mă întorc la crimele, la taurii şi căpeteniile lumii interlope din Tammany Hali.

Pe 9 decembrie, am avut o noapte agitată. Nu-mi dau seama de ce, dar cred că ştiţi cu toţii că există asemenea nopţi şi că după o vreme îţi dai seama că n-are nici un rost să mai încerci s-adormi. Lucrul cel mai bun este să te scoli şi să renunţi. Aşa am făcut eu, pe la cinci dimineaţa. M-am spălat şi m-am bărbierit, apoi m-am îmbrăcat în costumul meu cel mai bun, de culoare închisă. Mi-am fixat gulerul tare şi mi-am legat cravata. Fără să mă gândesc, am luat două manşete la întâmplare din nenumăratele pe care le aveam pe masa de toaletă şi mi le-am pus iute. Pentru că mă trezisem atât de devreme, m-am gândit că puteam să mă duc la Waldorf Astoria, ca să mă alătur suitei doamnei de Chagny la micul dejun. Ca să scutesc banii de taxi, am mers pe jos şi-am ajuns acolo pe la şapte fără zece. Era încă întuneric, dar în sala pentru micul dejun l-am văzut pe părintele Kilfoyle, singur, cu o cafea în faţă. M-a salutat vesel şi mi-a făcut semn să mă apropii.

— Aaa, domnule Bloom, a zis el, aşadar, a venit timpul să părăsim

frumosul dumitale oraş. Ai venit să ne petreci, nu-i aşa? Frumos din partea dumitale. Dar sunt sigur că nişte fulgi de cereale şi nişte pâine prăjită au să te pună pe picioare pentru toată ziua. Chelner…

Curând ni se alătură şi vicontele care schimbă cu preotul câteva cuvinte în franceză. N-am înţeles nimic, dar am întrebat dacă vor veni şi vicontesa împreună cu fiul ei. Părintele Kilfoyle arătă spre viconte şi îmi spuse că doamna se dusese în camera lui Pierre, ca să-l pregătească, lucru care, era limpede, tocmai îi fusese comunicat în franceză. Ştiam eu mai multe, dar n-am zis nimic. Era o chestiune personală şi n-aveam nimic împotrivă ca doamna s-o şteargă, să-şi ia rămas bun de la ciudatul ei sponsor. Mă aşteptam ca pe la opt să oprească zgomotos în faţa hotelului o trăsură somptuoasă, să coboare şi să ne salute cu obişnuitu-i surâs triumfător, încântându-ne cu purtarea ei fermecătoare.

Aşa că am stat acolo toţi trei, făcând conversaţie. L-am întrebat pe preot dacă îi plăcuse New Yorkul.

— Foarte mult, a zis el, un oraş frumos, plin de compatrioţi de-ai mei.

— Şi Coney Island? l-am întrebat eu.

La cuvintele acestea, se mohorî.

— E un loc ciudat, zise el, într-un târziu, cu persoane bizare.

— Maestrul de distracţii? l-am întrebat.

— El… şi alţii, mi-a răspuns.

— Tot nu-mi dau seama, am continuat eu să gafez. Ooo, vă referiţi la Darius?

Se răsuci brusc spre mine şi mă sfredeli cu ochii lui albaştri.

— De unde-l cunoşti? m-a întrebat el.

— L-am întâlnit o dată, înainte, i-am replicat.

— Spune-mi unde şi când, a zis el şi cuvintele lui sunau mai mult a poruncă decât a întrebare. Însă treaba cu scrisoarea mi s-a părut fără importanţă, aşa că i-am explicat ce se întâmplase între mine şi avocatul parizian Dufour şi i-am povestit despre vizita noastră la apartamentul luxos, în vârful celui mai înalt turn al oraşului. Pur şi simplu, nu-mi trecuse prin minte că părintele Kilfoyle, pe lângă că era tutorele băiatului, mai era şi duhovnicul vicontelui şi al vicontesei.

Între timp, vicontele de Chagny, plictisit evident de faptul că nu înţelegea englezeşte, se scuzase şi urcase iar scările. Eu mi-am continuat povestirea, explicând că fusesem surprins când Darius trecuse în fugă pe lângă mine la bâlciul de distracţii, cu o figură cumplită, apoi strigase trei cuvinte fără nici un înţeles, avusese confruntarea aceea din priviri cu părintele Kilfoyle şi se făcuse nevăzut. Preotul mă ascultă încruntat, în linişte, apoi zise:

— Îţi aminteşti ce-a zis?

I-am explicat că era vorba de o limbă străină, dar că mâzgălisem

ceea ce mi se păruse că aud şi că nu găsisem ceva mai la-ndemână decât manşeta mea stângă, de plastic.

Chiar atunci, domnul de Chagny se întoarse. Părea îngrijorat şi îi zise repede ceva în franceză părintelui Kilfoyle. Acesta mi-a tradus:

— Nu sunt acolo. Şi mama şi fiul sunt de negăsit.

Bineînţeles, eu ştiam de ce, aşa că am încercat să-i liniştesc:

— Nu vă faceţi griji. Au ieşit să se întâlnească cu cineva.

Preotul se uită intens la mine, uitând să mai întrebe de unde ştiu, repetând doar cuvintele „să se întâlnească cu cineva”.

— S-au dus doar să-şi ia rămas-bun de la un vechi prieten, un oarecare domn Erik, am adăugat eu, încercând să fiu de ajutor.

Irlandezul nu-şi dezlipea privirile de la mine, apoi păru să-şi amintească ceea ce vorbisem înainte de întoarcerea vicontelui. Se întinse şi mă apucă de braţul stâng, mi-l trase spre el şi mi-l întoarse.

Iar cele trei cuvinte erau acolo, scrise cu creionul. Vreme de zece zile, manşeta aceea zăcuse printre celelalte pe măsuţa mea de toaletă, iar în dimineaţa aceea pusesem, din întâmplare, mâna pe ea şi mi-o petrecusem în jurul încheieturii. Părintele Kilfoyle aruncă o privire la manşetă şi lăsă să-i scape un cuvânt despre care nu credeam ca preoţii catolici să aibă habar. Dar aşa era. Apoi se ridică în picioare şi mă apucă de beregată, trăgându-mă de pe scaun şi strigându-mi în faţă:

— În numele lui Dumnezeu, unde s-au dus?

— În Battery Park, am îngăimat eu.

Ieşi imediat, alergând spre holul hotelului, urmat de mine şi de nefericitul viconte. Ieşi pe uşa principală şi găsi o brişcă sub marchiză, o trăsură în care se pregătea să urce un domn cu pălărie înaltă. Bietul om fu înşfăcat de poalele hainei şi azvârlit la o parte. Apoi, bărbatul în sutană sări înăuntru, urlându-i vizitiului:

— La Battery Park! Să mergi ca vântul şi ca gândul!

Am ajuns tocmai la timp, ca să sar şi eu înăuntru şi l-am tras pe bietul francez după mine, în timp ce trăsura porni în trombă.

Tot drumul, părintele Kilfoyle stătu chircit în colţul lui, ţinând strâns în mâini crucea de pe lanţul din jurul gâtului. Murmura furios:

— Sfântă Mărie, Maica Domnului, ajută-ne s-ajungem la timp!

La un moment dat, se opri şi se aplecă, arătând spre mâzgălelile acelea făcute cu creionul pe manşeta mea.

— Ce-nseamnă? l-am întrebat eu.

Păru să-i ia ceva vreme, să se uite la mine.

— *DELENDA EST FILIUS*, îmi replică el, repetând cuvintele pe care mi le scrisesem pe manşetă. Înseamnă *FIUL TREBUIE DISTRUS.*

M-am lăsat îndărăt, pe spate, cuprins de greaţă.

Aşadar, nu primadona era cea în primejdie din cauza bărbatului înnebunit care trecuse în goană pe lângă mine la Coney Island, ci fiul

ei. Dar exista încă un mister. De ce ar fi vrut Darius, oricât ar fi fost el de obsedat la gândul să moştenească averea stăpânului său, să-l omoare pe fiul nevinovat al cuplului francez?

Trăsura o luă în goană pe Broadway unde nu se afla aproape nimeni, apoi spre răsărit, dincolo de Brooklyn. Zorile începură să coloreze cerul. Am ajuns la poarta principală de pe State Street, iar preotul sări imediat afară şi-o luă la fugă în parc.

Battery Park nu era pe vremea aceea ca acum. Astăzi pajiştile sale sunt pline de vagabonzi şi de răufăcători. Atunci, era un loc liniştit şi plăcut, cu o încrengătură de poteci şi de alei ce porneau dinspre castelul Clinton şi cu numeroase refugii cu bănci de piatră. Oamenii pe care îi căutam puteau fi în oricare dintre acestea.

Am observat că se aflau trei trăsuri în faţa porţii parcului. Una dintre ele era o caleaşcă acoperită, cu însemnele hotelului Waldorf Astoria, evident, cea care îi adusese aici pe vicontesă şi pe fiul ei.

Vizitiul stătea pe capră, ghemuit din cauza frigului. A doua era cam de aceeaşi mărime, dar fără blazon; totuşi, se vedea că aparţine unui om bogat sau unei corporaţii.

Oprită la o oarecare distanţă, se afla o trăsură, un fel de brişcă, pe care o văzusem cu zece zile în urmă, în faţa bâlciului. Era limpede că sosise şi Darius, aşa că nu mai era vreme de pierdut. Dădurăm buzna cu toţii pe poarta parcului.

Înăuntru, ne despărţirăm, alergând fiecare în direcţii diferite, ca să cercetăm cât mai multe locuri. Era încă întuneric printre arbori şi printre tufişuri şi era greu să distingi siluetele umane pe fondul nenumăratelor desişuri. Dar, după câteva minute de alergare încolo şi încoace, am auzit glasuri, unul bărbătesc, adânc şi muzical, celălalt al frumoasei cântăreţe de operă. Nu ştiam ce să fac: să mă întorc şi să-i chem şi pe ceilalţi sau să mă apropii. Până la urmă, m-am strecurat fără nici un zgomot îndărătul unui tufiş de mălin cu crengile răsfirate, printre care se zărea un luminiş înconjurat de arbori.

Trebuia să fi alergat acolo imediat, să-mi fac observată prezenţa şi să strig. Dar băiatul nu era acolo. O clipă, mi-a trecut prin minte gândul optimist că vicontesa îl lăsase totuşi la hotel. Aşa că m-am oprit s-ascult. Cei doi stăteau la distanţă de locul în care mă aflam, dar glasurile lor scăzute ajungeau cu uşurinţă la mine, îndărătul tufelor.

Bărbatul era mascat, ca de obicei, dar mi-am dat seama, când l-am văzut, că el era ofiţerul unionist care cântase duetul acela uluitor cu primadona, la operă, de făcuseră publicul să izbucnească în lacrimi. Glasul era acelaşi, deşi îl auzeam pentru prima oară vorbind.

— Unde e Pierre? întrebă el.

— E încă în trăsură, îi răspunse ea. I-am spus să ne lase singuri câteva clipe. O să vină aici, în curând.

Îmi tresăltă inima de bucurie. Dacă băiatul se afla în trăsură, exista posibilitatea ca Darius, care umbla pe undeva, prin parc, să nu-l găsească.

— Ce vrei de la mine? întrebă ea.

— Am fost toată viaţa respins şi umilit, tratat cu cruzime şi în bătaie de joc. Ştii prea bine de ce. Numai o dată, cu atâţia ani în urmă, am crezut, timp de o oră trecătoare, că am găsit iubirea. Ceva mai mare şi mai cald decât amărăciunea fără sfârşit a existenţei…

— Opreşte-te, Erik! N-avea cum să fie altfel. La început, am crezut că erai o fantomă adevărată, îngerul meu muzical invizibil. Mai târziu, am aflat adevărul, că eşti bărbat. Atunci, am început să mă tem de tine, de puterea ta, de mânia ta, câteodată sălbatică, de geniul tău. Dar chiar şi-aşa, înfricoşată, eram fascinată de tine.

În acea ultimă seară, în bezna de lângă lacul din subsolul operei, mi-a fost atât de frică, încât am crezut c-am să mor. Eram pe jumătate paralizată, când s-a întâmplat… ce s-a întâmplat. După ce ne-ai dat drumul, mie şi lui Raoul şi te-ai făcut iar nevăzut printre umbre, am crezut că n-am să te mai văd niciodată. Atunci am înţeles mai bine tot ceea ce-ai avut de îndurat şi-am simţit multă milă şi duioşie pentru tine.

Însă iubire, iubire adevărată, ceva care să se potrivească pasiunii pe care o simţeai tu pentru mine… n-am simţit. Mai bine mă urai.

— N-am simţit niciodată ură, Christine. Numai iubire. Te-am iubit atunci şi de-atunci pentru totdeauna. Dar acum accept situaţia. Rana s-a vindecat, în sfârşit. Există acum altă dragoste. Pentru fiul meu. Pentru fiul nostru. Ce-ai să-i spui despre mine?

— Că are un prieten, un prieten drag şi adevărat aici, în America. Peste şase ani am să-i spun adevărul. Şi anume, că tu eşti tatăl lui adevărat. Iar el va alege. Dacă poate accepta că Raoul i-a fost un adevărat tată, care a făcut tot ce putea face un adevărat părinte, dar nu este tatăl lui adevărat, atunci e liber să vină la tine, având binecuvântarea mea.

Parcă prinsesem rădăcini îndărătul acelui tufiş, atât eram de uluit de ceea ce auzeam. Brusc, tot ceea ce trecuse pe lângă mine neobservat şi neînţeles deveni limpede ca lumina zilei. Scrisoarea de la Paris prin care i se spunea acestui bărbat retras, ca un eremit, că are un fiu în viaţă, planul secret de a-i aduce pe mamă şi pe fiu la New York, încercarea de a-i vedea pe amândoi şi, ceea ce era cel mai cumplit, ura nebună a lui Darius împotriva băiatului pe care avea acum să-l înlăture de la moştenirea multimilionarului.

Darius… Brusc mi-am amintit că se afla şi el pe undeva, printre umbre şi era gata-gata să sar în faţă, ca să-mi strig avertismentul atât de mult amânat. Apoi am auzit paşii celorlalţi apropiindu-se din dreapta mea. În clipa aceea, răsări soarele, inundând poieniţa cu o

lumină trandafirie, colorând în aceeaşi nuanţă neaua care căzuse peste noapte. Atunci, apărură cei trei.

Vicontele şi preotul apărură din dreapta mea, pe cărări diferite. Se opriră amândoi, în clipa în care îl văzură pe bărbatul cu capa fluturând, cu pălăria cu boruri largi şi cu masca ce-i acoperea veşnic chipul, stând de vorbă cu Madame de Chagny. L-am auzit pe viconte şoptind:

— Fantoma.

Din stânga mea, venea în fugă Pierre, băiatul. Chiar în clipa aceea, se auzi lângă mine un clic. M-am întors.

Între două tufe mari, la nici zece metri depărtare, abia distingându-se printre umbrele adânci care mai adăstau, se zărea silueta chircită a unui bărbat. Era îmbrăcat tot în negru, dar i-am văzut, pentru o clipă, faţa albă ca varul; în mâna dreaptă ţinea un fel de ţeavă lungă. Am sărit şi-am deschis gura, să strig un avertisment, dar era prea târziu. Ceea ce a urmat s-a întâmplat atât de repede, încât va trebui să încetinesc acţiunea, ca să v-o pot înfăţişa.

Pierre o strigă pe mama lui:

— Mamă, putem să mergem acum acasă?

Ea s-a întors către el cu surâsul ei strălucitor şi a întins mâinile zicând:

— *Oui, cheri.*

Băiatul începu să alerge. Silueta ascunsă în tufişuri s-a ridicat, a întins braţul şi a ţintit spre el cu ceea ce s-a dovedit mai apoi a fi un Colt marinăresc. În clipa aceea am strigat eu, dar ţipătul meu s-a înecat într-un zgomot mult mai puternic.

Băiatul a ajuns la mama lui şi i s-a aruncat în braţe. Dar, ca să nu fie dată jos din cauza greutăţii lui, ea l-a strâns în braţe şi s-a întors, aşa cum ar face orice părinte. Strigătul meu de avertisment şi pocnitura armei se auziră simultan. Am văzut-o pe tânăra femeie cutremurându-se, de parcă ar fi fost lovită în spate, ceea ce s-a şi întâmplat de fapt pentru că, întorcându-se, ea se pusese în calea glonţului menit fiului ei.

Omul cu mască se răsuci atunci spre cel care trăsese, văzu silueta dintre tufe, scoase ceva de sub mantie, întinse braţul şi trase. Am auzit pocnetul micului Derringer cu un singur glonţ, dar unul era suficient. La zece metri de mine, asasinul îşi acoperi faţa cu mâinile. Se prăbuşi din tufişuri pe zăpadă şi rămase cu faţa în sus, în răceala zorilor, cu o singură gaură neagră în mijlocul frunţii.

Parcă prinsesem rădăcini îndărătul tufişului. Nu puteam face nici o mişcare. Mulţumesc lui Dumnezeu că s-a întâmplat aşa, oricum, nu mai puteam face nimic. Era prea târziu acum, aş fi putut să intervin mai înainte, atunci când văzusem şi auzisem atât de multe, dar înţelesesem prea puţin.

La a doua pocnitură de pistol, băiatul, care nu se desprinsese încă, se lăsă din braţele mamei sale, care căzu în genunchi. Pe spate i se întindea deja o pată roşie. Glonţul de plumb nu reuşise să o străpungă şi să ajungă la băiatul din braţele ei, ci îi rămăsese în trup. Vicontele a strigat-o: „Christine!” şi-a dat fuga s-o cuprindă în braţe. Ea s-a lăsat pe spate în îmbrăţişarea lui şi a ridicat privirea, surâzându-i.

Părintele Kilfoyle se aşează în genunchi alături de ea. Îşi smulse eşarfa latã de la brâu, o sărută la ambele capete, apoi şi-o petrecu pe după gât. Începu să se roage repede şi înfocat, cu faţa lui aspră de irlandez brăzdată de lacrimi. Omul cu mască lăsă pistolul mic să-i cadă în zăpadă şi rămase ca o statuie, cu capul aplecat. Umerii i se scuturau de plâns, dar nu se auzea nici un zgomot.

La început, numai băieţelul Pierre părea să nu-şi dea seama ce se întâmplase. Abia ajunsese în braţele mamei sale, că o şi văzuse murind sub ochii lui. Primul strigăt: „Mama!” fu ca un fel de întrebare. A doua şi-a treia oară, însă, ţipă jalnic. Apoi, ca şi cum ar fi căutat o explicaţie, se întoarse spre viconte: „Tată?”

Christine de Chagny deschise ochii şi privirile i se opriră asupra lui Pierre. Vorbi pentru ultima oară, destul de limpede, înainte ca glasul ei divin să amuţească pentru totdeauna.

— Pierre, acesta nu e, de fapt, tatăl tău. Te-a crescut ca şi cum ai fi fost fiul lui, dar adevăratul tău tată este acela, zise ea, făcând un semn spre silueta aplecată, cu mască. Îmi pare rău, dragul meu.

Apoi muri. N-am să insist pe tema asta. A murit, pur şi simplu. A închis ochii şi-a dat ultima suflare, iar capul i-a căzut pe pieptul soţului ei. Se lăsă o linişte mormântală timp de câteva secunde care părură o veşnicie. Băiatul se uită de la unul la altul. Apoi, i se adresă vicontelui:

— Tata?

Acu’, să vă spun sincer, îl consideram pe aristocratul francez un om cumsecade, drăguţ, dar cam mototol, în comparaţie, să zicem, cu preotul acela dinamic. Dar atunci păru că se umple de energie.

Cadavrul soţiei sale zăcea sprijinit de braţul lui stâng. Îi luă mâna dreaptă şi îi trase un inel de aur de pe deget. Mi-am adus aminte de scena finală de la operă, când soldatul cu chipul mutilat îi înapoiase acelaşi inel, ca o acceptare că dragostea lor se terminase pentru totdeauna. Vicontele francez scoase inelul acela de pe deget şi îl puse în palma nefericitului său fiu vitreg.

Părintele Kilfoyle era în genunchi la un metru distanţă. Îi dăduse cântăreţei ultima împărtăşanie şi începu apoi să se roage pentru nemurirea sufletului ei.

Vicontele de Chagny luă trupul neînsufleţit al soţiei sale în braţe şi se ridică. Apoi, bărbatul care crescuse copilul altuia ca pe al lui însuşi rosti în engleza lui stâlcită:

— E-adevărat, Pierre. Mama a avut dreptate. Am făcut tot ce mi-a

stat în putinţă pentru tine, dar nu-ţi sunt adevăratul tată. Inelul acesta e-al lui, al celui care ţi-e tată în faţa lui Dumnezeu. Dă-i-l înapoi. Şi el a iubit-o şi încă aşa cum eu n-am fost în stare vreodată. Eu am s-o iau pe singura femeie pe care am iubit-o înapoi, la Paris, ca să-şi găsească odihna în pământul Franţei. Astăzi, aici, în clipa aceasta, ai încetat să mai fi un copil. Ai devenit bărbat. E momentul să alegi după cum îţi dictează inima.

Stătea acolo, cu soţia lui în braţe, aşteptând un răspuns. Pierre s-a întors şi s-a uitat lung la bărbatul despre care aflase că este tatăl lui de sânge.

Cel pe care ajunsesem să-l numesc simplu Fantoma din Manhattan stătea retras, cu capul plecat, distanţa dintre el şi ceilalţi părând că o reprezintă pe cea la care fusese condamnat de rasa umană. Era pustnicul, proscrisul etern care a crezut cândva că poate avea acces la bucuriile omeneşti, dar care a fost respins. În clipa aceea, întreaga lui atitudine arăta că pierduse cândva tot ce-i fusese drag şi era pe cale să piardă din nou.

Liniştea dură câteva secunde, timp în care băiatul privi fix înainte, fără să spună nimic. În faţa mea se afla ceea ce francezii numesc un *tableau vivant.* Şase siluete, două dintre ele fără viaţă şi patru îndurerate.

Vicontele era în genunchi, cu trupul inert al soţiei sale strâns la piept. Îşi lipise obrazul de creştetul ei şi-i mângâia părul negru, ca şi cum ar fi vrut s-o liniştească.

Fantoma stătea nemişcată, tot cu capul plecat, învinsă. Darius zăcea la mică distanţă de mine, cu ochii deschişi, privind cerul iernii pe care nu mai putea să-l vadă. Băiatul stătea alături de tatăl său vitreg, omul în care crezuse dintotdeauna, dându-şi seama că ordinea firească, de nezdruncinat, se făcuse ţăndări într-un mod violent şi inexplicabil.

Preotul era tot în genunchi, cu faţa întoarsă în sus, cu ochii închişi, însă i-am văzut mâinile mari strângând crucea de metal şi buzele rostind o rugăciune tăcută. Mai târziu, încă bântuit de remuşcări, pentru că nu fusesem în stare să prevăd ceea ce avea să se întâmple, l-am vizitat acasă, în suburbiile de la Lower East Side. Nici acum nu înţeleg întru totul ceea ce mi-a spus, dar am să vă spun şi vouă.

A zis că auzise vaiere fără glas în luminişul acela liniştit. Auzise durerea cumplită a francezului aceluia blând, la câţiva paşi de el. Auzise durerea uluită a băiatului pe care îl îndrumase vreme de şase ani. Dar mai presus de toate acestea, mi-a spus că auzise altceva. În poieniţa aceea, se afla un suflet pierdut, care striga chinuit, precum un albatros rătăcit, planând singur printr-un văzduh de durere, deasupra unui ocean al disperării. Se ruga ca sufletul acela pierdut să-şi afle adăpost sigur în iubirea lui Dumnezeu. Se ruga să se întâmple o

minune atât de puţin probabilă. Acu', înţelegeţi şi voi, eu eram un ovrei mucos şi obraznic din Bronx. Ce să ştiu eu despre suflete pierdute, despre mântuire şi miracole? Nu vă pot povesti decât ceea ce am văzut.

Pierre a pornit încet către el. Şi-a ridicat mâna şi i-a scos pălăria cu boruri largi. Mi s-a părut că omul cu mască a scos un geamăt slab. Căci avea o căpăţână chelă, presărată ici şi colo cu smocuri de păr, iar pielea îi era brăzdată de cicatrice livide şi încreţită precum ceara topită. Fără să spună o vorbă, băiatul îi scoase masca de pe chip.

Acu', să fiu cinstit, am văzut destule trupuri pe mesele de piatră de la Bellevue, multe dintre ele aduse acolo, după ce au stat mai multe zile în fluviul Hudson; am văzut oameni ucişi pe câmpurile de luptă din Europa. Dar nu am văzut niciodată vreun chip ca acela de sub mască. Numai o porţiune laterală a mandibulei şi ochii din care şiroiau lacrimi, inundând obrajii răvăşiţi, aveau aspect omenesc pe chipul atât de desfigurat, încât cu greu putea fi atribuit unei fiinţe umane. Înţelegeam, în sfârşit, de ce purta mască şi de ce se ascundea de lume. Cu toate acestea, stătea acolo expus şi umil în faţa noastră, a tuturor, la mila unui băieţel care-i era fiu.

Pierre rămase multă vreme cu ochii ridicaţi spre chipul acela cumplit, fără să dea vreun semn că ar fi şocat sau cuprins de repulsie. Apoi a lăsat să-i cadă masca din mâna dreaptă. Îl luă pe tatăl său de mâna stângă şi-i puse inelul de aur pe al treilea deget. În sfârşit şi-a întins braţele, l-a îmbrăţişat plângând şi-a rostit limpede:

— Vreau să stau aici, cu tine, tată!

Cam asta-i tot, tinerii mei prieteni. În câteva ore, vestea asasinatului divei se răspândi în tot New Yorkul. S-a pus totul în cârca unui fanatic nebun, care fusese el însuşi împuşcat la locul unde făptuise crima aceea. Era versiunea care convenea primarului şi autorităţilor locale.

În ceea ce mă priveşte, ei, bine, aceasta a fost singura poveste din toată cariera mea despre care n-am scris nimic, deşi ştiam că, dacă s-ar fi aflat, aş fi fost concediat. Acum e prea târziu s-o mai scriu.

EPILOG

Trupul Christinei de Chagny fu aşezat pentru odihna veşnică alături de cel al tatălui său, în cimitirul unui sătuc din Bretania, de unde se trăgeau amândoi.

Vicontele, bărbatul acela bun şi cumsecade, s-a retras pe moşia lui din Normandia. Nu s-a mai recăsătorit şi a purtat toată viaţa cu el o fotografie a mult iubitei sale soţii. A murit din cauze naturale în primăvara anului 1940 şi nu şi-a văzut pământul natal invadat.

Părintele Kilfoyle s-a stabilit la New York, unde a fondat un refugiu şi-o şcoală pentru copiii nedoriţi şi bătuţi de soartă din Lower East Side. A refuzat orice rang bisericesc care i s-a oferit, rămânând pur şi simplu părintele Joe pentru generaţii de copii năpăstuiţi. Peste tot, casele şi şcolile lui erau bine dotate, dar n-a dezvăluit niciodată de unde veneau fondurile. A murit, împovărat de vreme, pe la mijlocul anilor cincizeci. Ultimii trei ani şi i-a petrecut într-un azil pentru preoţii bătrâni, dintr-un orăşel din Long Island, unde măicuţele care l-au îngrijit au povestit că stătea foarte mult afară, înfăşurat într-o pătură, uitându-se fix către răsărit, peste mare, visând la o fermă de lângă Mullingar.

Oscar Hammerstein a pierdut, mai târziu, controlul asupra Operei Manhattan, în faţa Metropolitanului, care a scos-o din funcţiune. Nepotul lui, Oscar II, a colaborat cu Richard Rodgers la scrierea de librete şi muzică de revistă, prin anii patruzeci şi cincizeci.

Pierre de Chagny şi-a terminat şcoala la New York, a absolvit Universitatea Ivy League şi s-a alăturat tatălui său la conducerea enormei corporaţii familiale. În timpul primului război mondial, amândoi şi-au schimbat numele din Muhiheim într-altul, încă bine cunoscut şi respectat de toată lumea din America zilelor noastre.

Corporaţia a devenit vestită prin actele sale filantropice în tot felul de domenii sociale, a fondat un institut mare, pentru operaţii estetice şi a creat multe fundaţii de caritate.

Tatăl s-a retras pe la începutul anilor douăzeci la o proprietate izolată din Connecticut, unde şi-a trăit restul zilelor între cărţi, tablouri şi muzica lui mult iubită. Îl slujeau doi veterani, amândoi desfiguraţi foarte tare în tranşee, iar după ziua aceea din Battery Park n-a mai purtat mască niciodată.

Fiul, Pierre, s-a căsătorit o singură dată şi a murit de bătrâneţe în anul când primul american a pus piciorul pe lună. Cei patru copii ai săi trăiesc şi acum.

CUPRINS

MULŢUMIRI....4
PREFAŢĂ....5
1 CONFESIUNEA ANTOINETTEI GIRY....19
2 BALADA LUI ERIK MUHLHEIM....30
3 DISPERAREA LUI ARMAND DUFOUR....39
4 ŞANSA LUI CHOLLY BLOOM....42
5 TRANSA LUI DARIUS....49
6 RUBRICA LUI GAYLORD SPRIGGS....54
7 LECŢIA LUI PIERRE DE CHAGNY....58
8 RAPORTUL LUI BERNARD SMITH....65
9 CURTOAZIA LUI CHOLLY BLOOM....71
10 ERIK MUHLHEIM JUBILEAZĂ....79
11 JURNALUL INTIM AL LUI MEG GIRY....85
12 DIN JURNALUL LUI TAFFY JONES....88
13 EXTAZUL Şi RUGA LUI JOSEPH KILFOYLE....102
14 CRONICA LUI GAYLORD SPRIGGS....107
15 REPORTAJUL LUI AMY FONTAINE....113
16 SEMINARUL PROFESORULUI CHARLES BLOOM…117
EPILOG....137
CUPRINS....139